

2004

100

1954

201

1630-47

F-86

ԿԱՆՈՒՆ ԿԵՆԱՅ

ՔՐԻՍՏՈՆ ԷԻ

ԵԻ

Նմանքի հանդարտութիւն

ԿՐԿԻՆ ԳՈՐԾՔ

ԿԱՐՈՂՈՍԻ ՅՈՎՍԵՓԵՅ

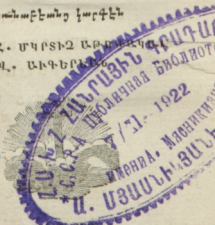
ՔՈՒԱՏՐՈՒՓԵՆԻ

Բառնաբանի իւրֆէն

ԱՐԳ. Հ. ՄԿՐՏԻՉ ԱԲՈՒԿԿ
Վ. ԱԻԳԵՐԵՆԵ

06202

9625-57
75-5296

ՎԵՆԵՑԻԱ

ՍԷ Ղազարու վանքը

1835

241

200

ՅԻՇԱՏԱԿ ՀՈԳԻՈՑ

ՏԵԱՌԻՆ ՍԹԵՓԱՆՆՈՍԻ ԵՒ ԵՂՐՈՐ

ՆՈՐԱ ՊԱՐՈՆ ԲԱՂՏԱՍԵՐԱՑ

ՆԻՓԻՍԵԱՆՑ

Աս պատուական գրքուկը խաղաղական բնագրին մէջ երկու կը բաժնուի . մէկը՝ խղճմտանքի հանդարտութե վրայ . որ առաջ գրեր ու տըպեր է հեղինակը . և տեսնալով որ շատ մախպուլ կանցնի կոր , մէկալ մասն ալ կը հանէ , որ քրիստոնէին կենաց կանոն կը ըլլի , առջի գրածները նորանց երկրորդին մէջ խառնելով : Արդ որպէս զի կրկնութի շմտնայ մեր թարգմանութե մէջն ալ , երկու գործքը անանկ մէկ ըրինք՝ որ , հէմ զատ զատ ըլլայ , հէմ մէկին բանը մէկալին մէջ շիկրկնուի :

Հեղինակին յտակ ու պարզ ոճը առաքինի հոգւով

ամմէնուն հաճոյ է . միայն
թէ կարգացողը պտուղ հա-
նէ, ու առջևի դրած բարին
գործքով կատարէ . և ուր
տեղ որ կերևնայ՝ թէ հոգևոր
ճամբուն տեղեակ հեղինակը
քիչ մը ընդարձակու թի կու-
տայ խղճմտանքին, խելք ու-
նեցողը պիտի խմանայ՝ թէ
իր վախճանն է կանոններ
տալ ու ճամբա բերել զխրղ-
ճահարները, որոնք որ ճամ-
բէ դուրս կելլան : Ուստի
աղէկը ան է, որ պարզամիտ
կարգացողները՝ բուն շիտակ
միտքը հասկընալու համար՝
խմաստուն քահանաներուն
խորհուրդ հարցընեն, և ա-
նոնց խօսքէն դուրս չելլան :
Ան ատեն կը գիտնան աս
գրքիս խըյմէթը, և անվ շատ
պտուղ կը բաղեն :

Բարի գործքն ալ՝ նք օգոստինոսին ըսածին պէս՝ այնչափ աւելի ազէկ ու գովէլի կըլլայ, որչափ աւելի կարգաւորեալ ըլլայ նէ: Վարդն որ պակսի նէ, առաքինութե՛ն ազէկութի՛ն ալ կըպակսի: Ուստի մեր գիտաւորութիւնը ան եղաւ՝ որ ամենուն միտքը ձգէնք մեր կեանքին կարգաւորեալ կերպը, որուն մէջը գտնուի այն ամենայն պարագը՝ որ մարդս ունի առ իմ, առ մարդը, և առ ինքը: Բայց գիտցիր որ՝ սա գրքիս մէջը եղած այն կանոնները, որ մասնաւոր իր անձին բարեկարգութե՛ն կը պատշաճին, ըստ ինքեան յանցանք մը՝ ներելի պիլէ չեն սեպելր պակասողն, ուստի զանոնք խրատ ու

կրթութի սեպէ, չէ թէ պատուէր
մը : Կապանքը՝ գերիններուն հա-
մար է, ինչ զաւկըններուն համար
չէ . որովհետեւ ասանք ուրիշ
կապ մը չեն գիտեր, բայց միայն
ինչ սէրը, և անոր բարի կամքը :
Սիրելի և երախտագէտ զաւակը
կըջանայ իր հօրը հաճոյ ըլլալ
չէ թէ անոր պատժէն վախնա-
լուն, հապա իր սիրական հայրը
սիրելուն համար :

Յ ԱՆ Կ

Ա . Պ ԱՐՏՏՔ ԱՌ ԱՍՏՈՒԱԾ

Ա . Աղջկէ	1
Բ . Մ ք ա ծ ա ի ա ն	6
Գ . Հ ա ա ա շ ա ի ա ն ա ղ ջ թ	15
Դ . Պ ա ք ա ր ա փ	17
Ե . Խ ա ա ք ա շ ա ն ա ն ք	21
Զ . Ս ք Կ ա շ ր ր ր ա թ ք	38
Է . Հ ա փ ե ա ր Ի ա ր ր ա յ ճ ա ն ք	49
Ը . Ա ս ք ա թ ա յ ն ե ր Ի ա յ ա թ ք լ	54
Թ . Տ թ ն ե ր լ ք ք ա Կ ե լ լ	57

Բ . Պ ԱՐՏՏՔ ԱՌ ԸՆԿԵՐՆ

Ա . Ե ղ ք ա յ ր թ ր ա թ ք	61
Բ . Զ փ ա շ ա ն ա լ յ ա ն ր ա թ ք ա ք ա ղ ա թ ք ա ի ա ս Ի ա ծ ա ն ք ե ն	70
Գ . Բ ա թ ք ա ա ն ք ե ն ղ փ ա շ Ի ե ն ա լ	76
Դ . Ո ղ ր ր ճ ա թ ք	82
Ե . Մ ա ր ր Ի ա ն յ Կ ե ք Ի ե ն յ ա ղ ա լ ա ր Ի լ լ , Ի ա ճ ա ղ ա տ ա լ ա ր ա թ ք	91

Ձ . Տնեցոյ ընկերութիւնը	101
Է . Մասնաւոր ընկերակցութիւն	116
Ը . Նախանշաւոր ըլլալ ար 4Տր	124

Գ . ՊԱՐՏՔ ԱՌ ԱՆՁԻՆՍ ՄԵՐ

Ա . Ձգաշուտ	133
Բ . Արարանէն ու սրանէն չստիւղ շոտու իննալը	137
Գ . Հանգստութիւն	140
Դ . Հատուտ ու շրջաբան	143
Ե . Արաշխարհ	148
Ձ . Մահացողուն	154
Է . Քրիստոնէական կարգէն չստիւղ	157
Ը . Սրտի ազատութիւն	167
Թ . Սրտի խաղաղութիւն և ան լախութիւն քրիստոնէաց ղը	173
Ժ . Աստուծոյ կամայը ղը յանիւնէլ	184
ԺԱ . Խնարհութիւն	192
ԺԲ . Հնազանդութիւն	196
ԺԳ . Շարունակ պահել ու Իրարանէլը	200

ՔՐԻՍՏՈՆԷ ՄԱՐԴՈՒՆ

ԱՌՋԻ ՊԵՏԻ ԵՂԱԾ

ԲԱՆԵՐԸ

ԱՌ ԱՍՏՈՒԱԾ ՊԱՐՏԻԵՐՆԻՍ

Ա

ԱՂՕԹԻ

1. ԱՂՕԹԻԸ կարգաւորեալ մի-
ջողովնէ, որով ան իր շնորհքը մե-
ղի կրբաշխէ, նր օգոստինոսին ը-
սածին պէս, «Մարդուն աղօթքը
վեր կելայ այ քովը, այ շնորհքն-
ալ մարդուն վրայ կիջնայ»:

2. Ամեն բանին ալ չափը ու սի-

նօսը կայ : ՄԷ գիրքն որ անդա-
դար աղօթք ընել կըհրամէ նէ ,
պիտի չիմանանք իրօք աղօթք ը-
նելու համար միշտ , որ աս աշխար-
քիս վրայ մարդուս կարելի չէ . հա-
պա իմանանք պիտոր սրտին բաղ-
ձանքը զի՞մ փառաւորելու մեր
ամմէն գործքին մէջ . ասիկակ պի-
տոր ըլլայ անդագար անհատ-
նում : Ուստի կըսէ նոյն օգոստի-
նոս . « Թէ որ սրտիդ փափաքը
անդագար է նէ , աղօթքդ ալ ան-
դագար է : Ուրիշ ինչ բան որ ը-
նես , թէ որ միշտ աղօթք ընե-
լու փափաք ունիս նէ , աղօթքդ
չես կարեր , միշտ աղօթք ընելու
հետ ես » :

3. Մեր աղօթքին չափը ու եր-
կանքը պիտի ըլլայ աւելի կի՞
պակաս , որչափ աւելի կի՞ պա-
կաս անգրադ կրնայ ըլլալ մեր հո-
գինս , և մեր վիճակին դրադմուն-
քը : Չի վայլէր ալ մէկ գի թո-
ղուլ մեր վիճակին ընկած դրադ-
մունքը՝ մեր ուզածին չափաղօթք

ընելու համար, մեր կացքին յար-
 մար զբաղմունքը ու աշխատանքը
 աղօթքի տեղ կրբունէ, ու կառ-
 նէ աստուծակէ մեզի սկտք եղած
 շնորհքը: Ասալ կրսէ նքն թով-
 մաս. «Թէ որ մեր խնդիրք ըրա-
 ծը՝ օգտակար է նէ մեզի արքայ-
 ութի հասնելու համար, ասոր
 արժանի կրլանք, չէ թէ միայն
 աղօթք ընելով, հասաւ ուրիշ
 բարի գործքեր ալ ընելով. ուս-
 տի անտարակոյս կառնենք ինչ
 որ կրխնդրենք նէ»: Մանաւանդ
 որ աւելի մենծ է ւոյ սիրուն հա-
 մար աշխատիլը՝ քան թէ զի՛ծ
 մամտալու հեա ըլլալը, որ աղօթ-
 քի ատենը կրլայ: Սաղմոսին այն
 բանին վրայ. «Զօրհանասալազ
 զգովու իս քո», կրսէ նքն օգոստի-
 նոս, «Ո՛վ կրրնայ ամմէն իժիր
 զի՛ծ գովել. ասոր հնարքը աս է.
 ինչ որ կրնեանէ, աղէկ ըրէ, ա-
 սով ւոյ գովեստ տուած կրլաս»:

4. Աղօթքը այնչափ երկնցնել
 որ ձանձրնայ ծանարրնայ հո-

գին՝ բուն աղօթքին վախճանին
 գէմ կելլայ, որ սկիտի ըլլայ կեն-
 դանի ու վառած պահել սրտին
 բաղձանքը զի՛ծ փառաւորելու
 համար: Աս վարդապետութիւն
 որ լուսաւոր խօսքերով պայծառ
 կը հասկըցընէ նրն թովմաս, պէտք
 է որ սկիտա բռնեն ան անձինք՝
 որչափ որ բարեպաշտ ալ ըլլան՝
 որ չափ մը չդնելով աղօթքի՝ ի-
 րենց հոգին կընեղեն ու կըմարեն՝
 միթարելու ու վառելու տեղը:
 Չափը գիտցող ու խելացի մար-
 դը ուտելէն ետ կըկենայ՝ իշ-
 տահը դադրածին պէս, կամ
 ստամոքսի ծանրուի խնայածին
 պէս, թէպէտ և առջևի կերա-
 կուրները շատ օգտակար ըլլան,
 շատ համով, աղէկ ու պատուա-
 կան:

5. Շատ մի հոգար ձայնաւոր
 աղօթքներ շատցնելու, հապա
 աղօթքդ նք բնելու, որ կըլլայ
 ըսելով հանգարտ սրտով, ուշա-
 դրութենով, ու ջերմեռանդ սի-

րով: Չէ թէ կերակրին շատուիր,
 հապա կերածը աղէկ մարտելը
 մարդուն ուժ կուտայ: Մը ֆրան-
 շիակոս սաղէզեանը աղէկ կըսէ,
 թէ « Մեզ տակնուվրայ ընօրը
 գլխաւորաբար մեր անձնասիրու-
 թիւնն է, որ շատ բանի ձեռք
 կըղարնէ, ու հիչ մէկնալ չի ըմբ-
 ցըներ »: Քիչը ու լաւը խոհեմ
 ու խելացի մարդուն փնտուածն
 է. շատը ու անպիտանը անխելք
 ու յանգուգ մարդու բան է:

6. Թէ որ ձայնաւոր աղօթքի
 հետ ըլլալու ատենը՝ որ պարտա-
 կանու թէնէ գ չէ, Ե՛մ միաբո ձգէ
 մէկ աղէկ մտածական ընելու
 բան մը նէ, աս բանիս էտեէն
 ընկիր. որով աւելի աղէկ ու ա-
 ւելի Ե՛յ հաճոյ աղօթքի հետ կը-
 փոխես:

ՄՏԱԾԱԿԱՆ

1. ՊէՏԻ է սերմը կապել մտածական աղօթքի . ու շատ անգամ մտածել յնի շարժարանքը , աւելի սրտուղ հանելով անկից խոնարհութե՛ն , համբերու՛ն , ու սիրոյն իջ :

2. Մտածական աղօթքը սպայծառ ճրագ մը նէ մեր մտքին , ու ժալ կուտայ մեր հոգիին . մտածականին սրտուղը՝ սաղմաւին ըսածն է , «Սիրտս ներսէն ստրցաւ , ու մտքիս մէջ կրակ մը վառւեցաւ » . որ է իջ սիրոյն կրակը :

3. Ամէն որ կէս ժամ պէտք է անցընել մտածական աղօթքով , երբ որ ծանօտ հիւանդ չես , կի՛մ . արտաքոյ կարգի զբաղմունք մը չունենաս նէ :

4. Ինչ որ մտածական պիտի ընես նէ , այն բանը իրիկւրնէ ա .

աւջ պիտոր սլատրատեսս, կամ
մտածականը սկսելէդ, առաջ =
Անտեն խիստ խօշոյու թէնով
միտքը կըփակչի առաջուց սլատ
րատած բանին :

5. Մտածելու նիւթը ըլլայ՝
յնին չարչարանքէն 'ի զատ ա-
նանկ բաներու վրայ, որ կըվա-
ռեն զսիրտը՝ այ հետ ընտանի ըլ-
լալու ու միանալու այ սիրովը :
Վախ բերող բաները քեզի շատ
յարմար չեն : Քեզի յարմարը
ան է՝ որ գրեց նք Ֆրանչիսկոս
սալէզեանը մէկ երեւելի խաթու-
նի մը . « Չեմ ուզեր որ (կրտէ)
դուն մահը, դատաստանը, ու
գժոխքը մամտաս . իրաւ որ ա-
սոնք մտածելը շատ աղէկ բան է
ատուած մէ վախնալու համար,
բայց քեզի համար չէ, որ շատ
վախկոտ բնութե տէր ես, ու
տակնու վրայ կըլլաս » :

6. Շատ կերպ բան մտածելու
ձեռք մի զարնէր . նայէ որ քիչ
ըլլայ նիւթը, բայց մէջը շատ

խելք սորվելու բան ըլլայ: Պէտք է ամուր բռնել և այն խրատը՝ զոր կուտան աւելի խելացի հոգևոր հարք, թէ մտածականին ատենը աւելի շատ սլիտոր ըլլայ սրտին բաղձանքը՝ քան թէ մտքին նայուածքը • ասիկակ միջոց մը նէ, անիկակ է բուն վախճանը:

7. Ասալ գիտցած ըլլաս, որ մտածականի երթալու է խելքը գլուխը ժողվրտած սրտով, ու խաղաղ հոգւով • բայց առանց նեղսիրտ ըլլալու կամ վախճխելու՝ մտքին ցնդելուն համար: Ահամայ որ կըլլայ ցընդումը նէ, երկու շահաւոր պատու մեզի կըբերէ, մէյմը՝ ապաշխարանքի, որովհետև ծանար նեղութի է սրտին չկարենալը մեր միտքը ժողվել ձյ ղ խմացը • ուստի սրբուհին թերեզա կըսէր • «Թէ որ աղօթք չեմ կրնար ընել նէ, ապաշխարանք կընեմ »: Մէյմալ՝ բուն աղօթքի • վասն զի ի՞ժ նոյն պէս կըվարձատրէ բաղձանքն ալ՝

գործքնալ, բանի որ մեր ձեռքը
չէ գործքով ընելը:

Տ. Մենձ մխիթարանք է մեզի
նրսալէ զեանին ըսածնալ. «Մենձ
ու շատ աղէկ աղօթքը ան է, որ
մենք մեզ խաղաղ ու հանգարտ
սրտով պահենք այ գիմացը ու իր
աչից առջևը, ուրիշ բանի մը աչք
չունենալով, միայն թէ իրեն
հետ տեսնուինք, ու իր սիրտը
հանգչեցնենք»: Տղան իր մօրը
գիրկը կրկենայ առանց բան մը
ըսելու, բայց ամէն բանը կը
զրուցէ իր անուշ նայուածքովը,
և յայանի ցրցնելովը՝ թէ յօժա-
րուք կուզէ կենալ մօրը գրկին
մէջ:

Գ. Թէ որ մտածականին կի՛մ ու
րիշ աղօթքին ատենը չոր ու ցա-
մաք տեսնանք մեր սիրտը նէ,
պէտքը չէ տակն ու վրայ ըլլալ,
կի՛մ կարծել թէ ան մեզի սրբո-
ղած է, մանաւանդ որ անանկ
քարացած սրտով աղօթքը առաջ
տանիլը շատ անգամ աւելի վաս-

տըկով է : Իրաւ որ մեզի անհա-
ճոյ է , բայց այ աւելի ընդունե-
լի է . որովհետեւ ասով աւելի
բան մը կըքաշենք իրեն սիրուն
համար : Մուընիս բերենք , թէ
մեր փրկիչն ալ աղօթք ըրաւ
մահուան քրտինք քրտնելու ա-
տենը :

10 . Երբեմն անանկ կերևնայ
քեզի , որ ժամուն մէջ կ'ի աղօթքի
ատենը՝ քարէ արձանի մը պէս ,
կ'ի անողջայ շամտանի մը պէս արն-
կած կեցեր ես . բայց գիացիր որ
արձաններնալ զարդ կըլլան իշ-
խաններուն տանը , ինչպէս գուն-
ալ այ տան մէջն ես . շամտան-
ներնալ խորանի վրայ կըդրուին :
Միշտ մենծ պատիւ ու փառք է
մէկ ստեղծուածի մը՝ որ արժա-
նի ըլլայ իր ստեղծողին առջևը
կայնի՛լ իր ծառաներուն կար-
գին մէջ :

11 . Քանի որ գուն գիտնալով
ու շարութենով չես ընդունիր
մաքիդ ցնդածուիը , ալ պէտքը

չէ քեզի հետաքրքրել՝ թէ ինչէն
 կրլայ՝ ուսկից կուգայ աս բա-
 նը . որ փուճ տեղը անհանգիստ
 չըլլաս : Ուսկից կուզէ նէ գայ ,
 գուն նայէ՝ որ բարի պատու հա-
 նես՝ այ գիրկը քեզ ձգելով : ՍԲ
 սալէ զեանին որ հարցուցին , թէ
 աղօթքիդ ատենը ինչպէս կանցը
 նես , պատասխան տուաւ . « Չեմ
 գիտեր ինչ ըսեմ , որով հետեւ չեմ
 մտնտար ինչպէս անցընելս . միայն
 թէ հանգարտ սրտով կընդունիմ
 ինչ որ Իժ ինձի կըխրկէ նէ : Թէ
 որ մխիթարանք գտնամ նէ , աջ
 ձեռքը այ ողորմուէր կըպագնեմ .
 թէ որ ցամաք ու ցնդած գըա-
 նուիմ , իր արգարուն ձախ ձեռ-
 քը կըպագնեմ » : Տեսա՞ր աղէկ
 ու վարպետ կերպը . և իրաւ է .
 վն զի ինչպէս նոյն սքը կըսէ , « Ա
 ղօթք սիրելը , այ սիրուն համար
 պիտոր ըլլայ . և ո՞վ որ աղօթքը
 կըսիրէ՝ զԻժ սիրելուն համար ,
 այ ուղածէն էւել կամ պակաս
 բան մը չուզեր » : Հապա գիտցիր

որ ինչ որ մեզի կըհանդիպի նէ ,
 Կայ ուզածն է :

12. Բոլոր աղօթքիդ ատեննալ
 անցունես միաքդ ետ քաշելով
 փորձութիւններէն ու ցնդա-
 ծութենէն, շատ շահաւոր կըլ-
 լայ, որովհետեւ ատ ալ խաչ-
 մընէ, դուն ալ յի նման կըլլաս
 որ գեթսեմանին ու գողգոթան
 սրխէթի մէջ կաղօթէր: Նայէ
 ինչ կրսէ սալէղեանը. « Միշտ
 աւելի աղէկ է հացը առանց շէ-
 քերի. քան թէ շէքերը առանց
 հացի »: Խնդիրք պիտի ընենք յի
 միսթարուէ, շէ թէ աստուծմէ
 միսթարութի պիտոր խնդրենք :
 Երկինքը մենձնալ կուզենք նէ,
 աս աշխարքս քան պիտոր քաշենք:
 Աւելի ծանար եւ աւելի շահաւոր
 քաշելու քանը՝ սրտին քաշածն է:

13. Բնաւ չըլլայ որ կրկնես ա-
 ղօթքդ՝ կարծելով թէ ցնդած
 մտք ըրիր առջի ըրածդ: Չես
 կրնար հաւտալ, թէ ինչ նեղորը-
 տուէ մէջ կրնայ քեզ ձգել աս

սովորուել, զոր ամենն կերպով
 յէկզի պէտք է ընել: Հերիք է
 որ սովորութի ընես քեզի ջանալ
 միտքդ ժողջտելու աղօթքիդ ա-
 տենը: Ասանկ ակամայ ցընդա-
 ծուէ ատենը իրաւ որ ան իրներ
 կայութիւն չի ցցներ, բայց սէրը
 կըցրցնէ:

14. Ան ատենն ալ պէտքը չէ ա-
 ղօթքդ կրկնել, երբոր գէմդ ել-
 լան ներհակ մտքեր կ'իւնայ գէմ
 երեցած բաներ, հասլա աւելի
 հանգարա սրտով աղօթքդ առաջ
 տար, սանքի հիշ բան եղած չէ,
 պատասխանմալ չտարով դժոխ-
 քին շներուն՝ որ կրնան հաջել,
 բայց չեն կրնար խածնել. «Սա-
 տանան, մը օգոստինոսին ըսա-
 ծին պէս, ահագին հսկայ մը նէ
 անոր՝ որ իրմէն կըվախնայ, բայց
 անճարակ աղայ մը նէ անոր առ-
 ջն՝ որ զինքը կըքամահրէ»:

15. Մտածականին վերջը պէտքը
 չէ շատ կերպ առաջագրութիւն-
 ներ ընել, հասլա նոյն նիւթները

նորոգել, աւելի անոնք որ մեր վրայ տիրած խուլերու գէմ են: Շատ առաջագրու թնկերը շփոթուի կուտան հոգիին, գէպ 'ի աղէկը դառնալ չեն թողուր: Հասարակօրէն՝ շատ բանի խօսք տուողը քիչ բան կը հաստարէ:

16. Աս խրատա ալ կուտայ սրբութիւն թերեզիա, որ աղօթքի նստած ատենը՝ հանդիսա ըլլայ մարմնուդ գիլքնալ որ խեղճ ասդին անդին չցրուի, հապա աղօթքիդ միայն ուշ դնես, ու միտքդ բոլոր իջ հեա ըլլայ: Ուստի քեզ շատ մի՛ յոգնեցներ երկան ատեն ծունկ չոքելով, հապա աւելի ջանա՛ որ հոգիդ ծունկ չոքած ըլլայ իջ առջև պէտք եղածին պէս պատկառանքով, սիրով, ու որդիական համարձակութիւն:

ՀԱՌԱՉԱԿԱՆ ԱՂՕԹԻՔ

1. ՀԱՌԱՉԱԿԱՆ կի՛մ սլաքական աղօթք կրսուի սրտանց հառաչանքը ու սրտին փափաքը կարձ՝ ու սիրալիր խօսքերով, որ մարդուն հոգին վեր կըվերցնեն դէս 'ի առ ԹՃ: Ասանկ աղօթքը սրխ սրխ ըրէ ամէն իժիր: Աս աղօթքս՝ սալէղեանին ըսածին սէս՝ ամէն աղօթքին պակսուիլ կըլէցնէ. աս որ պակտի նէ, ուրիշ աղօթքները ասոր տեղը չեն կրնար լէցնել:

2. Աս դէս 'ի վեր թռչող սրտի հառաչանքները՝ ամէն ատեն, ամէն տեղ, և ամէն զբաղմունքի մէջ կրնանք բանեցնել. ինչ սէս շէքերեղէն կի՛մ պահարեղէն անուշները կառնենք բերանը անուշցնելու ու միտէն զօրացնել:

լու համար, ասանկ ալ հառա-
չական աղօթքը կրբանեցուի, որ
հոգին քաղցրանայ ու ուժովնայ,
կի՞ ուժ ասնէ ու ֆերահնայ :

3. Հին ճգնաւորներ կային որ՝
սուրբ օգոստինոսին պատմածին
պէս՝ չէին կրրնար շատ երկան
աղօթք ընել. որովհետեւ ամէն
օրուան ձեռագործի աշխատան-
քով իրենց ապրուստը կը հանէին.
Բայց միջամէջ սրիս սրիս հառա-
չական աղօթքներ ընելնին սրը-
տանց՝ ուրիշ աղօթքներու տե-
ղը կը լեցնէր ամէն կերպով, ա-
նանկ որ կրրնար ըսուիլ, թէ միշտ
աղօթք կընէին անպահաս՝ ան-
դադար աշխատելով :

4. Շատ կրբադձամ որ դուն
ջանաս շտոցնել ասչափ գիւրին
ու օգտակար աղօթքները և ա-
ղաչանքները առ անձ, որ կը լան
քեզի աւելի շահաւոր քան զամ-
էն ձայնաւոր աղօթքները. ո-
րոնց շատուիք շատ անգամ աւել-
ի լեզուդ կը յոգնեցնեն՝ քան թէ

կարենան լոյս մը և կեանք մը
տալ հոգւոյդ :

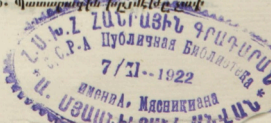
Դ

Պ Ա Տ Ա Ր Ա Գ

1. ՍՈՒՐՐ պատարագին մէջ նոյն
զոհը նորանց կը լայ, զորն որ արն
մեր յն քն խաչին վրայ մատուց
նէ . և ուրիշ տարբերութի չկայ .
բայց առ միայն որ խաչին զոհը
արուն թափելով եղաւ , իսկ պա-
տարագին զոհը անարիւն կըսուի :

2. Առ անարիւն պատարագովս
կը լայ վճարել մեր չորս կերպ
պարտքը առ ան , սոյն թովմայի
բացատրուէ պէս . ան , Պատուել
այ մենծ ուիր և ահաւորուիր . ք .
Մեր գործած մեղքերուն վճար-
քը ընել . ք , Հնորհակալ ըլլալ
այ իրեն մեղի ըրած երախտեացը
համար . ք , Ազաչել մեր ամեն
պիտանաւորուէքը համար :

3. Պատարագին խղձակութեամբ

չունի . որովհետև անոր մէջն է
անչափ քնի արդիւնքը : Բայց ի-
րեն մեղի ըլլալու պատուը չափով
կանոնով կըլլայ . ի՞նչ որչափ որ
աւելի կի՞ պակաս կըրնայ ըլլալ
պատարագ ընողին կի՞ ընել տու-
ողին կի՞ պատարագ անանողնե-
րուն ջերմեռանդուն չափը : ՍԷ
օգոստինոսին ըսած ին պէս , ծո-
վին ջուրը անբաւ է . բայց ամէն
մարդ այն ջրէն այնչափ կառնէ ,
որչափ մենծ կի՞ պղտիկ աման մը
կըտանի , ու մէջը կըխօթէ նէ :
Ծովի ջրին անբաւ շատուիր օ-
րինակ մը կըրնայ ըլլալ քնի ան-
բաւ արդեանցը՝ որ կայ սք պա-
տարագին մէջ . իսկ մենծ ու պղ-
տիկ ամանը կիմացընէ աւելի ու
պակաս ջերմեռանդութիւր պա-
տարագին մասնակից եղողնե-
րուն :

4 . Անանկ է նէ , ջերմեռանդ
սրտով պէտք է պատարագին ներ-
կայ ըլլալ : Իբաւ որ մենծ բան
կըսեպուի շատ պատարագ ան-

նալը , բայց աւելի մենձ է զմէկը
Չերմեռանդութիւն տեսնալ :

5. Պատարագ տեսնալու որ կեր-
թասնէ , մտքովդ ըսէ . « Մէկ գի-
գացէք աշխրբիս մամտութեբը .
ես այ նք լեռը կելլամ կոր , ուր
որ ամմէն բան սէր և սրբութի
պիտոր ըլլայ » : Ասանկ Չերմե-
ռանդ լռութենով ժամը մտիր :

6. Պատարագը չբսկսած կամ
նոր սկսած՝ կարճառօտ զղջում
մը ըրէ կենդանի ու տաք սրտանց,
որ աւելի մաքրութի ու զարգարութի
հոգիդ , որ ներկայ պիտոր ըլլայ
ու մասնակից նք և մենձ անձային
զոհին :

7. Ամմէն կերպ աղօթք՝ թէ ձայ-
նաւոր թէ մտածական՝ խիստ
յարմար է մենձ պառզ հանելու
նք պատարագէն : Աւելի շահա-
ւոր է՝ պատարագ ընողին ըսած
ու ըրած բաներուն խորհուրդը
մամտալ . ինչպէս որ շատ աղօ-
թագրքերուն մէջ գրած կայ :
Բայց քիչ խորհուրդ մտածելու

է, որ ատեն մնայ աւելի բարե-
պաշտ մտքեր հանելու, մանա-
ւանդ շերտեանդ փափաքներ
որտէն բխալու: Ուստի կըսըխա-
լին անոնք որ աւելի հոգ կըտա-
նին աղօթքներ շատցընելու քա-
հանային ըրածներուն համեմատ,
զորոնք որ արատաւով ու խայ-
րէթով կըկարգան իրենց գրքուկ-
ներուն վրայ, ու հոգ չեն տա-
նիր աւելի ուժով ու պտղով ը-
նել բարի բարի մտածմունքները
ու սրտի փափաքները: Աս կըլ-
լայ աղօթքի շատախօսուն՝ քան
թէ աղօթքի հոգի:

Ճ. Պատարագը լմննալու մօտ կ'ի՞
ճաշակման ատենը նուիրէ՞ քեզ
ալ՝ քու ամեն բանդ ալ քու
փրկչիդ յնի, որ քեզի համար
խուրպան եղև հօրն յաւիտե-
նականի: Աղէկ կըլլայ սրտի փա-
փաքով հոգևոր հաղորդուել ալ
ընել, ինչ կերպով որ գիտես կ'ի՞
քեզի աղէկ կերելնայ նէ:

Գ. Մանաւոր պիտոյք մը ու-

նենանք նէ, կի՞ մեր բարեխօս սրբոյն օրը գայ նէ, աղէկ կըլլայ պատարագ մը ընել տալ մէկ սրբակաց քահանայի մը, կամ մեր աւելի ճանչուորին, որ մեզի համար մասնաւոր կերպով ջերմեռանդ սրտանց աղաչանք ընէ նք պատարագի մէջ:

10. Պատարագուց տալը՝ ինչպէս ուրիշ ողորմուի տալու կըլլանք նէ, յարմար պիտոր ըլլայ մեր վիճակին և մեր ունեորուէր կի՞ չունեորութէր:

Ե

Խ Ո Ս Տ Ո Վ Ա Ն Ա Ն Ի

1. Խ Ո Ս Տ Ո Վ Ա Ն Ա Ն Ի Ը մէկ նք խորհուրդ մը նէ այ գթութէր, ուստի պէտք է ատոր մօտենալ ուրախ սրտով, ջերմեռանդ ոգւով, և ամբընտանի համարձակութիւն: Խոստովանանքը գլխաւոր միջոց մընէ՝ որ կարգարացնէ ու կըմխի-

Թարէ սղորակել մեղաւորները ,
որոնք որ կըստփաքին խելա-
բերիչ :

2 . Աղէկ կըլլայ որ խոստովա-
նանք ըլլաս դոնէ ամէն տաս-
նըհինգ օրը . մանաւանդ ամէն
անգամ որ հարկաւորութի մը
կերենայ :

3 . Քննութի ընելու հերիք է
մէկ քառորդ մը՝ անոր որ ամէն
ուրթ օր անգամ կըխոստովանի .
բաւական է քիչ մը պակասն ալ
որիս օրիս խոստովանողին : Ասանկ
կըսէ սք սալէզեանը : Մնաց որ՝
աղէկ կըլլայ իրիկուրնէ ընելքըն-
նութի , որով աւելի յարմար կըլ-
լայ առաւօտը՝ ինք հաղորդուին
մօտենայու :

4 . Աւելորդ քննութե տեւ ինկ-
նալը ուրիշ բան չըներ , հապա
միտքդ կը յոգնեցնէ , սիրտդ ալ
կըքարացնէ : Մանրամաս համ-
բանքով մեղքդ չիճնջուիր , ինչ-
պէս մէկիկ մէկիկ համբանքը գիտ-
նալը ազատ չըներ պարտեկանը

իր պարտքերէն : Ո՛ւր թողունք
 որ խոստովանահարդ ալ արդէն
 գիտցող է քու հոգւոյդ վի-
 ճակին , ու սովորական պակ-
 սուիներուդ : Սալէզեանին խորա-
 ար մտիկ ըրէ . « Շփոթիլ պէտ-
 քը չէ (կրսէ) , եթէ որ ամէն
 մեր պակասութիւնը մտուրնիս
 չիգար նէ խոստովանելու հա-
 մար . որովհետեւ հաւատալու բան
 չէ , որ սրիս սրիս իր մեղքերը
 քննօրը՝ աղէկ քննութիւն ըրած
 չըլլայ իր երևելի պակասութիւն-
 ները յիշելու համար : Պէտք ալ
 չէ շատ մանար փնտռտել՝ ուզե-
 լով ամէն մանրամաս պակասու-
 ները ու թեթեւ ու պղտիկ ան-
 կատարութիւնները խոստովանանք
 ըլլալու , զորոնք որ մէկ սրտի խո-
 նարհուի մը ու սրտանց հառա-
 չանք մը ջնջել կրնայ » : Անանկ
 է նէ , մըսեր թէ չխոստովանած
 մնացին իմ չիշած մեղքերս . ա-
 տիկակ սատանայի հնարք է քեզ
 անհանգիստ ընելու համար :

5. Ահաք է որ վճռականն կամք
 ունենաս իմ մեղքէ փախչելու,
 մանաւանդ քու վրայ անրած
 խույերէդ :

6. Ով որ սովորուի ըրածի նման
 չուզեր մեղքը նէ, սովորաբար
 զղջում ունեցող է. ուստի ան
 ատենը քիչ բան պէտք է իրօք զըզ-
 ջում ընելու : Արլայ որ գունն չես
 իմնար չես զգար զղջումդ, որով-
 հետև հասարակօրէն զգալի չէ,
 ք զգայուէ ու զգածման կեր-
 պովը չէ. բայց իրօք զղջում ու-
 նիս, երբոր կամքդ մեղքին գէմ
 կըկենայ նէ. և ասոր վրայ կայա-
 ցած է բուն ճշմարիտ զղջումը :
 Նեղանալը պիլէ սրտին չկարնա-
 լուն համար մեղքը ատել պէտք
 եղածին չափ՝ մեղքին գէմ ատե-
 լուի ունենալէն առաջ կուգայ .
 ինչպէս որ զիմ սիրելու փա-
 փաքնալ իյ սիրոյն կծընի, կամ
 յիմ սիրուէ կուգայ :

7. Ամէն անգամ անանկ խոս-
 տովանանք եղիր, տանքի թէ ան

ըլլար քու վերջի խոստովանանքդ .
 որովհետեւ իրօք ալ վերջինը կրթ-
 նայ ըլլայ . և ըսէ ինչ որ ան ա-
 տեն ըսելու էիր նէ : Բողոքովին
 պարզ՝ և յստակ՝ համարձակ ու
 առանց վարպետուն յանցանք-
 ներդ զրուցէ , մանաւանդ մաք-
 րութեն դէմ երեւցածները : Այ
 առջևի պէս խօսէ , ուսկից որ
 բան մը չի ծածկուիր : Չգուշ
 եղիր որ անձաբանի մը պէս չվար-
 լիս , ու չիլուես բան մը աս
 կողմանէս :

8. Խոստովանանքդ եղիր չէ թէ
 քու ուղածիդ պէս , հապա հնա-
 ղանդուն ուղածին պէս : Աս կեր-
 պովս քու խոստովանանքներդ
 այնչափ հաճոյ չեն ըլլար քու
 անձնասիրունդ , որչափ ան հա-
 ճոյ կրկան : Դուն քեզի գոհ-
 սիրտ չեւ երեւար , բայց շատ
 վաստակ կրնես ուղածէդ էւել :

9. Աղէկ ու ապահով միջոց
 ճանչնալու , թէ աստուծոյ շնոր-
 հաց մէջն ես , ու ջնջուած են

քու առջի մեղքերդ, առ է՝ որ
 հիմակուան վարքդ աղէկ հասկը-
 նաս, մը թովմային ըսածին պէս:
 Թէ որ անցած կեանքիդ չես հաւ-
 նիր, ու չես ինկնար նոյն մեղքե-
 րը առջինին պէս, նշան է՝ թէ
 ղէհիրը օրթայէն վերցած է, ու
 այ շնորհքը վրագ է: Թէ որ մեր
 սրտին արմատը ապահանած ըլ-
 լար առջինին պէս, սրտուդն ալ
 առջինէն տարբեր չէր ըլլար: Ա-
 սանկ կրվճուէ սալէղեան սուրբ
 Ֆրանչիսկոս: Աս գիանալը քե-
 ղէ հերիք ըլլայ որ անցած գացա-
 ծին վրայ սիրագ հանգիստ ըլլայ:

10. Սալէղեանը կանոն մը նալ
 կուտայ խոստովանանքի. երբոր
 (կրսէ) յայտնի չենք գիտեր, թէ
 նշան մը կամակից ըլլալով առած
 ըլլանք բարկուի շարժելու կամ
 ուրիշ փորձուէ ատենը, առ բա-
 նը խոստովանասօր պիտի ըսենք
 խրատ լսելու համար, թէ ինչ-
 պէս պիտոր վարսինք անանկ ա-
 տեն, չէ թէ խոստովանելու կեր

սրով : Չէ նէ , թէ որ ըսես , թէ
 կրխաստովանիս որ երկու որ սրգո
 ղելու փորձու թիններ գլխէս ան-
 ցաւ , կի՞ բարկուի ինկնալու բա-
 ներ քաշեցի , ասով չէ թէ պակ-
 սուիդ , հասցա առաքինու թիդ
 պատմած կրլաս : Բայց թէ որ
 տարակուսիս՝ թէ մեզք մը եղած
 չըլլայ , աղէկ մամտա թէ հիմ
 մը ունի՞ աս տարակոյտդ . թէ որ
 կայ նէ , շակէ շխտակ զուրցէ .
 չէ նէ , ձան մի հաներ , թէպէտե
 քիչ մը սրաի նեղուի քաշելու
 ըլլաս նէ :

11. Ուրիշ խորհուրդ ալ կու-
 տայ նոյն սքը , որ խոստովանան
 քրդ չըլլայ սոսկ վեր ՚ի վերոյ ամ-
 բաստանուի մը քու վրագ , ինչ-
 պէս շատը սովորաբար կրնեն .
 զորն որ սքը աւելորդ կրկոչէ . սք ,
 պարտրկան եղածիս չափ զանձ և
 զեղբարս չեմ սիրեր . արժանի
 պատկառանքով աղօթքս չեմ ը-
 րած , խորհուրդները չեմ ընդու-
 նած , և այլն . վն զի , նոյն սքն

ըսածին պէս, բոլոր արքայուէ
սուրբերնալ, ամէն աշխարհի
մարդիկնալ աս բաները կր-
նային ըսել, թէ որ խոստովա-
նէին նէ :

12. Մի մտնար նոյն սէյն աս
ըսածն ալ. «Պարտրկան ալ չը-
լանք ներելի մեղքերը խոստ-
ովանելու նէ, բայց երբոր զանոնք
կրխոստովանինք՝ պէտք է որ
հաստատուն կամք ունենանք ա-
նոնցմէ ալ մեզ մաքրելու, ու չըս-
կելու. չէ նէ՝ սոսկ խոստովա-
նելը կըլար մէկ սովորական բան
մը՝ բանի մը պէտք չըլլալու :

13. Խոստովանանքէն էտե հան-
դարտ բունէ սիրտդ. ամէն կեր-
պով արդիլած է որ անկից էտե
ակզիք չի արուի մէկ վախի մը, թէ
դուցէ պակասի մը եղաւ քըն-
նուէ կի՞ գղձման կի՞ ուրիշ բանի
մէջ : Ասանկ վախերը քեզի կու-
գան սատանայի փորձու թէնէն,
որ կուզէ ՚ի դառնուի դարձընել
քեզ զասնբ խորհուրդը՝ որ սիրտ

պիտի տար քեզի, ու սիրտդ սիրով վառէր պիտոր :

14. Մեղքին վրայ զղջալ պէտք է, շփոթիլ պէտքը չէ. զղջումն ան սիրոյ գործ է, իսկ տակնու վրայ ըլլալը անձնասիրու թեան գործք : Մանաւանդ զղջալու ատենը մեր մեղքին համար՝ այ շնորհակալ պիտի ըլլանք, որ իր ողորմութիւնը չէ թողեր մեզ ատելի գէշ ըլլալ : Միան թէ խօսք տանք անկից էտե հաստատուն կերպով մեր վարքը շակելու, անալ այ բարութիւնը վրայ միայն յոյսերնիս գնելով : Օրը հարուր անգամ ալ ինկնալ ըլլայ նէ, միշտ պէտք է յոյս ունենալ ու առաջադրել ճշմարիտ դարձի համար : Ա՞՞՞ կարող է մէկ վայրկեանի մէջ քարերէն արբահամու զաւակներ հանել, ի՞նչ մեծամեծ սուրբեր : Արալ կրնէ, թէ հաստատ սրտով յոյսերնիս իրեն գնենք ու գիմենք նէ :

15. Զղջալը կի՞ ցաւիլը մեղքին

վրայ՝ է կամքին վճռական օրոշումը, որ կրողը անցած շարութիւններէն, և շուղէր մէյնալ անոնք ընել: Անանկ է նէ՝ ճշմարիտ զգլման համար հարկաւոր չէ արցունք կի՛ հառաչանք կի՛ զգայական շարժում մը. (որ ներսիցաւին գրսի նշան մը կուտան ամէն մէկին բնուէը յարմար գալով:) Անչափ որ՝ կրնանք մը և քաւիչ զգլում ունենալ ետքիցամարտէ մէջ ալ, որ մեզի անըզգայ քարասրտուի մը կերակնայ: Անանկ է նէ՝ բնաւ մի վախնար ասանկ վիճակի մէջ ալ դանըւիս նէ:

16. Չօս կամ բռնուի մըներ գուն քեզի՝ աւելի աղէկ զգլում ընեմակի. աս բռնուիը շփոթութի կուտայ քեզի, ու սիրտդ կը նեղէ, չէ թէ կատարեալ զգլում կրբերէ. հասկա աւելի ջանա որ սիրտդ ամենեկին խաղաղ սրահեա: Քաղցր սիրով ըսէ մայ, Ախ աւերխ, երանի թէ քեզ չվշտացնէի.

և քու շնորհքովդ ասկից էաւ
ալ շեմ ուզեր քեզ վշտացնել: Տե-
տար ինչպէս կըլլայ ստոյգ ցաւը
ու զզջումը: Չզջում ըսածդ՝ սի-
րոյ գործք է. սէրնալ միշտ հան-
գարտ սրտով կընէ ընելիքը:

17. ՍԷ Ֆրանչիսկոս սալէզեա-
նը կըսէ, թէ զզջում ընելը մէկ
վայրկենի մէջ կըլլայ. ան ալ կըր-
կին խորունկ նայուածքով. մէյնը
գէս 'ի մեզ՝ մեղքէն դանելով.
մէյնալ գէս 'ի յիծ, խօսք տա-
լով մեզ շտկել, աս ալ յուսալով
ընել իրեն օգնականութիւնը: Կատա-
րեալ ապաշխարող եղաւ գաւ ի թ,
իր զզջումնալ կատարուեցաւ աս
մէկ քաւիչ խօսքով, Մեղայ ինն.
ինչպէս նորանցալ կըսէր, Քեզ
միայն մեղայ իօր, և զչար առա-
ջի քո արարի:

18. Դուն կըսես, թէ կատա-
րեալ զզջում կուզեմ ընել, բայց
չեմ կըրնար: Ասոր սրտաստիան
կուտայ սալէզեանը. « Բուն
մենծ կարողութի է կըրնալը ու-

զիւ . զղջում ընելու փափաքը
 յայտնի կընէ , թէ քովդ զղջում
 կայ . կրակը մօխրին տակը չե-
 բենար՝ իբրև անողալի բան մը .
 բայց հոն կեցած է բուն կրակը ։
 Մեր զղջումը իմնալ ուղենալը ,
 շատ անգամ ինքնահաւանու թէ
 մը կրճնանի . որ զի՞ծ չի հաճեցը-
 ներ , հասա կուզէ ինքիր զինքը
 հաճեցնել , ու զգալի կերպով
 մը իրեն աղէկուէր ու առաքի-
 նուէր փորձը կուզէ աննալ :

19 . Ա՞՞ չիթողուր քեզի քու
 զղջումդ իմանալ , որ քեզի վարձք
 տայ հնազանդուէ , որն որ քեզի
 հանգարտ եղիր կրսէ : Հասա
 հաւտա խոնարհութի , հնազանդ
 եղիր կարճութի , և ասով կըր-
 կին սրակ կառնես : Մեն՞ մեն՞
 սուրբերն ալ երբեմն կըկարծէին՝
 թէ ոչ զղջում ունին , ոչ սէր . ու
 անանկ սրախ մթուէ մէջ հնազան-
 դուէ լուսոյն էտեէ կերթային ,
 որ արտաքոյ կարգի և զարմանա-
 լի հնազանդուէ մը նէ :

20. Նօրանց որ մի և նոյն պահասուէ մէջ ընկար նէ, մի կարծեր՝ թէ անգեղջ մընէս, կ՛մ խոտաովանանքդ աղէկ չէ եղեր: Պահասութիւնները երկու կերպ կըլլան: Ան պահասութիւն որ կը ծընի շարսրակ, որ մեղքը կը սիրէ, ու կողէ մեղանչել ու մնալ նոյն յանցանքին մէջ, իմ սոգւով պէտք է որ մտքրենք սրբենք: Բայց ան պահասութիւն որ կը ծընի ապուշ մըտքէ, տկարուէ, անհոգուէ, կերպով մը մեղի հետ կը ընտան ինչւան ՚ի մահ: Սալէղեանին ըսածին պէս, «Բանի մը պահասութեան ընծ բան է որ կարենայ մէկը խաղըսիլ մեռնելէն մէկ քառորդ մը առաջ»: Նոյնը կըսէ. «Պէտք է որ համբերենք չէ թէ միայն ուրիշներուն, հասա մեր պահասութիւններունալ, ու համբերութեաննանք մենք զմեզ անկատար որ կըտանանք նէ»: Աւրեմն ջանանք ու էտէ, ընկնանք մեզ շահելու, բայց հանդարտ սրտով

առանց նեղասրտելու . վն զի կարելի չէ որ ասե՛նէն առաջ հրեշտակ ըլլանք :

21. Խստատվանանքիդ մէջ միշտ էւելցուր յիշէլ ընդհանրապէս մէկ երկու հին խույերդ որ քեզ մասնաւոր կերպով ծանար կերունան . այ կըրնաս ըսել , կըցաւիմ որ անցած ասե՛նները անմարբար գանուերեմ , կիմ ասելուի ունեցեր եմ , կիմ քէն պահերեմ : Ասով արձակման հարկաւոր նիւթ կըլլայ , ուրիշ հարկաւոր բան մը չունիս նէ :

22. Մէկդի ձգէ վախը , թէ դուցէ մեզք մը զանց ըրած ըլլաս կամ ընդհանրական կիմ մասնաւոր խտտատվանանքիդ մէջը , կիմ թէ դուցէ աղէկ չես հասկըցուցեր քու մտքդ : Նայէ ինչ կըսէ անուանի անծարանն յամինաս . « Ահեղեցին՝ որ յիմ կամքին թարգմանէ է մեզի , խտտատվանանքին մէջ կուզէ խորհրդական ամբողջուի , չէ թէ նիւթական » :

Խորհրդականը ան է, որ մէկը իր
 ամմէն մեղքը խոստովանի, զո-
 րոնք որ կը յիշէ նէ բաւական քըն-
 նաւթի ընելէն էաւ՝ իր հոգւոյն
 ներկայ վիճակը նայելով: Ախ-
 թականն ալ ան է, որ մէկը բո-
 լոր բոլորովն մէջ բերել կարենայ
 իր ամմէն մեղքերուն համբանքը
 ու պարագաները՝ առանց մէկ
 բան մը մտնալու: Եկեղեցին
 առջի ամբողջութիւնը կուզէ, որ մեր
 կարողութեն վեր չէ, չէ թէ երկ-
 ըրորդը, որովհետեւ աղէկ գիտէ՝
 որ սրչափ ալ մենք մեղ քննելու
 ըլլանք նէ, միշտ գուրա կրնայ
 մէկ բան մը մեղքէն կի՛ համբան-
 քէն կի՛ պարագաներէն: Ուստի
 ուրիշ պատուէրք մը չիտար քրիս-
 տանէից, միայն թէ պարզ և խո-
 նարհ սրտով ըսել ամմէն բանը՝
 ինչ որ մտւընիս գայ նէ բաւա-
 կան քննութեն էաւ, վնճի զաս
 ալ գիտէ՝ որ բարի կամքը ապաշ-
 խարողին կըլէցնէ անտակը ահա-
 մայ մտաւոյ մը:

23. Դուն որ աղէկ մը լըմնցուցիր խորհրդական ամբողջունը, մէկդի ձգէ ամմէն վախը ու տարակոյսը՝ յայանի փորձութէ մը պէս :

24. Աս ալ միաքդ դիր, թէ երբոր քեզի կերե՛նայ՝ թէ աղէկ հոգ չես տարած պէտք եղածին պէս, խոհեմ խոստովանահարդ սրահասը լեցուցած է իր հարցմունքներովը . բայց թէ ուրիշ բան չէ հարցուցեր նէ, նշան է որ հերիք հասկըցեր է մեղքիդ չափը ու հոգիիդ վիճակը, որ է բուն վախճանը խորհրդական խոստովանանքիդ :

25. Ասկից յայանի է ան մարդուն սխալմունքը, որ կուզէ նորանց ընդհանրական ըլլալ, վախնալով թէ բան մը պակաս եղած չըլլայ քննուէ կ՛մ գղջման կողմանէ . խոստովանահօրն ալ մեղադրելի կակղութիը՝ որ աս բանիս թող կուտայ . թէ որ ասանկ վախը՝ տեղիք ունենալու ըլլար նէ,

պէտք էր բոլոր կեանքերն իսան-
ցունել ընդհանրականն իսանոր
նորանց ընելու համար . վն զի
նոյն վախը միշտ կրնայ անզիք ու-
նենալ մեծ սուրբերուն քոյն ալ .
ուստի խոստովանանքը կը դառ-
նար կըլլար մէկ մարտիրոսական
տանջանք մը ու շարժարանք մը .
որ ասիական յայտնի հերեախո-
սական խօսք մը նէ սոսկալի նը-
ղովքով դատապարտուած արի-
դենտու նք ժողովքին մէջ :

26. Ասանկ կը խօսին նք վարդա-
պէտք և խմաստուն լծարանք ,
Թէ երբոր դուն պարզ սրտով , ու
քեզ շակելու մտքով ըրեր էս ընդ-
հանրականդ , անկից ետև պէտք
է հանդարտ սիրտ ունենալ , և
բնաւ մէկ կերպով զանի չի կըրկ-
նել : Ով որ ուրիշ կերպ կընէ նէ ,
մտնալիքը կը յիշէ , ու սիրտը
խաղաղացնելու անզը՝ տակնու-
վրայ կընէ : Սք փիլիսոսոսներեա-
նը առական ըսած ունի . « Որչափ
էւել տունը աւլէ մէկը նէ , այն-

չափ էւելօք փռչի կըհանէ ʔ :

27. Սրախդ հանգստուէր համար յիշէ ան ըսածն ալ սուրբերուն , թէ մեղքէն վախնալը երբոր շափէն էւել ըլլայ նէ , անկից էտե հոգիի օգտակար չըլար :

2.

ՍՈՒՐԲ ԼՅՂՈՐԳՈՒԹԻՒՆ

1. ԱՍ խորհուրդս՝ նք բեռնարդոսին ըսածին պէս՝ ծայրագոյն սէր է : Ուստի փափաք ունեցիր սրխ սրխ հաղորդուելու , որ ան սիրովը սիրագ լցւի :

2. Շատ հաղորդւիլը խիստ զօրաւոր միջոց մը նէ ան ան միանալու . ինքն յն ըսաց . «Ո՛վ որ իմ մարմինս ճաշակէ նէ , ես անոր սիրան եմ , ան ալ իմ սիրտս է ʔ » : Ուստի աս է ազէկ միջոց մը կատարելուէ մէջ առաջ երթալու : Սաղէզեանը կըսէ . «Թէ որ աշխարհասէր մարդիկ քեզի հարցը-

նեն թէ ինչո՞ւ սրխ սրխ սրբու-
 թի կառնես, դուն ըսէ, այ սե-
 ըր սորվելու համար, իմ պակ-
 սութիւններս մաքրելու համար,
 իմ խեղճութենէս խաղճսելու
 համար, նեղութեցս մէջը մխի-
 թարեելու համար, իմ ակարու-
 թիս զօրացնելու համար: Ա-
 բոնց որ աշխատանքը քիչ է նէ
 աշխարհիս վրայ, անոնք աս բանիս
 պէտք է հեռեին, վն զի արդէլք
 չունին հաղորդուելու. որոնց ալ
 աշխատանքը շատ է նէ, աս բա-
 նիս պիտանաւորուի ունին. վն
 զի շատ յոգնօղբ ու քրանօղբ չա-
 փէ 'ի դուրս՝ աւելի կարօտ կըլ-
 լայ ալէկ ուտելու, ու սրխ սրխ
 ուտելու 3:

3. Նոյն սքը կըսէ, «Նրկու կերպ
 անձինք ալ պէտք է որ սրխ սրխ
 սրբուի առնեն, կատարեալնե-
 ըր՝ կատարելուէ աղբուրին մօ-
 տենալու համար, անկատարներն
 ալ՝ որ կարենան կատարելու թէ
 հասնիլ: Աւ թոյները, որ չի ակա-

բանան . տկարներն ալ՝ որ զօրանան : Հիւանդները ողջնալու համար, առողջներն ալ՝ չհիւանդանալու համար : Դուն կրտս, թէ ես արժանի չեմ սրխ սրխ հազորդուելու, վն զի անկատար եմ՝ տկար ու հիւանդ հոգւով . ես ալ քեզի կրտեմ, թէ աս բանիդ համար պէտք է քեզի սրխ սրխ մօտենալ ՚ի սրբուի, որ էւելօք մօտիկնաս բուն կատարելութեացբուրը, որ քեզի ուժ տուող է, և կենաց գեղ” : Ասանկ կըզրէ սալէզեանը :

4 . Սրբուի առնելու պատրաստուի կայ որ հեռաւոր կրտուի և սովորական, կայ որ մերձաւոր : Առջինն է ջանալ մաքուր պահել սիրտը՝ ամեն կերպ մեղքը ատելով, ու կենդանի փափաք մը շարժել՝ որ աս երկնային մանանայով ապրիս միշտ : Երկրորդն ալ ասանկ կըհասկըցրնէ սալէզեանը . «Սրբուի առնելու երթալ պէտք է մէկ սիրով բորբոքած սրտով

մը ։ Ասանկ է նէ , մտռնանք
ամմէն ստեղծուածքը , որ կա-
րենանք բոլոր աչւրնիս անկել
միայն մեր ստեղծողին , զորն որ
մեր սիրաը կրնդունինք կօր ։

5. Աս ալ վրայ կրբերէ , ճշաւ
պէտք է որ մեզ թողունք ձգենք
բոլոր բոլորովին այ ձեռքը , չէ
թէ միայն ժամանակաւոր բա-
րիքներուն կողմանէ , հասաւ ա-
ւելի հոգւոր բաներուն կողմա-
նէ , յանձնելով այ բարուն խը-
նամբին իր գիտացը մեր ամմէն
բաղձանքը , կամքը , յօժարունը ,
ամմէն կերպով իր կամբին տակը
գնելով աս ամմէն բանը ։ Անտա-
րակոյս ալ մաւրնիս գնենք , որ
մեր տէրը իր կողմանէն ամուր
կրբունէ իր խօսքը , որով մեզի խոս-
տացեր է՝ որ մեր ողորմելու թիւր
այնչափ վեր վերցնէ պիտոր , որ
իր մենծուեր հեա միացրնէ ։

6. Մէկ անգամ միայն սրբունի
տունելը կրբնայ մեզ նբրնել , ուս-
տի ջանաւ մաքուր կերպով մօտե-

նալ 'ի սբն սբց : Բայց կրսէ սա-
 լէզեանը . և Բուն պատճառը մեր
 սբ ըլլալու շնորհքը չառնելուն
 ան է՝ որ յն մեր սիրաը կըզբա-
 նայ կոր ցանկութեանով, յօժա-
 րութեանով, ու անձնասիրութի
 ըլլուած . ան իսէ իր կամքը ան էր՝
 որ մեր սիրաը դարտակ դանար ,
 որ ինքը զան լեցնէր ու մեր աէ-
 ըր ըլլար " : Ասնք որ խնացար
 նէ , սրբուի առնելէն առաջ ու
 ետքը քեզ բոլորովին ան ձգէ , և
 ուրիշ բան մուղեր , միայն թէ իր
 սէրը և կամքը՝ պարզ սրտով ,
 յստակ սիրով , ու առատ սրբ-
 ասնց :

7 . Առջի իրիկւրնէ վաղուան
 հաղորդութեանը համար՝ քիչ մը
 միտքդ ժողվէ մամտալու մենծ
 պարգենն որ անք քեզի ընել կու-
 ղէ , ու սիրտ աալու դուն քեզի
 կատարեալ յուսով որ սրբուիս
 պիտար . անոր կեօրէ սլաքական
 աղօթքներ ու հառաչանքներ ը-
 րէ սիրալիր վաճառքով : Հաղորդ-

ւելէն էտե ալ սրտանց բխէ
 շնորհակալուի, երկրպագութի,
 ու սրտի հանգարաուի յիծ . ա-
 սանք ալ առանց քեզի զօւ ընելու
 կի՛մ աւելորդ սրանեղուէ՛ անուշ
 ու սիրալից կերպով : Այ՛ հեա
 խօսիլ կըլլայ նաև պարզ մտքով
 վեր հայելով, ուստի թէ որ մտ-
 նաս սլաքական աղօթքներն ալ,
 մի շփոթիր, յոյս ունեցիր որ իծ
 շնորհք կուտայ քեզի ուրիշ ան-
 գամ զատանք յիշելու, ու հան-
 գարտ եղիր :

8 . Թէ որ հաղորդուելու ա-
 տենդ քեզ ից կամացը յանձնես
 նէ, կարծի՛ ու հանգիստ սրտով
 համբերէ սրտիդ քարանաղուն՝
 առանց առեն անցնելու ու փրն-
 տուելու սա բանին պատճառը :
 Արու՛ն որ կամքը՛ ից հեա մէկ է
 նէ, ամեն բանը աստուծմէ ե-
 կածի պէս կրնդուենի . ոչ միտի-
 թարութիներու կրխընտայ, ոչ
 քարասրտուէ վայ կրարամի :

9 . Մի՛ կարծեր թէ պատրաստ

չէս կի՛մ արհամարհօղ ես օրբու՛ն ,
 քեզ տեննալով պաղ կի՛մ անսիրտ
 կի՛մ միտքդ բռնուած յս առնե-
 լու ատենը . ատոնք Կ՛ծ թող կու-
 տայ քեզ փորձելու համար՝ որ
 քեզի աւելի օգուտ ըլլայ , միայն
 դուն փափաք ունեցիր ջերմե-
 ռանդ պատրաստուի ունենալու
 սուրբերուն պէս , անոնցմէ ալ
 էւել : Ա՛ճ կրկարձատրէ զփա-
 փաքը գործքով ըրածի պէս՝ կը-
 սէ մեծն գրիգոր պատր :

10 . Թէ որ հաղորդուելէն ետ
 քաշուիս քեզ անարժան սեպե-
 լով բնաւ երբէք չհաղորդուիս
 պիտոր . վս զի ոչ երբէք կըրնաս
 բռն թէ հիմա արժանի եմ : Ա՛ճ
 միայն արժանի է զԿ՛ծ ընդունե-
 լու : Թող որ ատանկ ըլլար նէ ,
 ժամ երթալ ալ՝ աղօթք ընել ալ
 պէտքը չէր . վասն զի ողորմելի
 մարդս արժանի չէ աստուծոյ
 տունը մանալու , ու Կ՛ոյ հետ խօ-
 տակցելու . աղօթք ընելն ալ աս
 չէ մի :

11. Անպատու դի' սէպեր հա-
ղորդւիլդ, թէ շեռ տեսնար քու
վրայ առաջ երթալը առաքինու-
թեան ճամբուն մէջ: Ուրիշ օ-
գուտ ալ չընէ նէ, գոնէ շնորհ-
քին մէջ քեզ կըսպահէ: Ամէն օր
բան կուտենք, բայց ամէն օր
ուժերնիս չէլէլնար. չէ նէ մէյ-
մէկ Սամփսոն կըզառնայինք. էյ
ասոր համար անօգուտ է պիտի
ըսենք կերակուրը. չէ, վասն
զի ուժ ալ չիտայ նէ, ուժին
մէջ կըսպահէ ետ, ասոր նման
հասկըցիր հոգին կերակուրն
ալ:

12. Մեր յոյսը մեր խեղճուէր
վրայ պիտի չդնենք, հասցա ից
ողորմուէր: Աւետարանին պատ-
մած թագաւորական սեզանը
կանչուածները՝ որ սուրբ հա-
ղորդուէ օրինակն էր, պատուա-
ւոր ու մենծ մարդիկ չէին, հա-
սրա կուրեր կապեր՝ որ մեր խեղ-
ճութիւնը օրինակն են: Ով որ
հարսնիքի հագուստ ունի նէ՝ ի՞նչ

այ շնորհքը , առ սեղանէն դուրս
չի ձգուիր :

13 . Ով որ հաղորդուէ կրօնաւե-
նայ հնազանդուէ համար , անոր
պատրաստուելը աւելի այ հաճոյ-
ական կրտսւրի : Թէ որ հնա-
զանդութիւնը թող կուտայ քեզի
հաղորդել նէ , սիրով ընդու-
նէ . թող չէ տար նէ , խոնարհու-
թենով ետ կեցիր :

14 . Թէ չես կրնար հաղորդել
առանց անհանգիստ ընելու քո
գլխաւորներդ , կի՞ առանց մաս-
մը ըլլալու արգարուէ՝ սիրոյ ու
կարգի կանոնի , հերիք սեպէ
հոգեւոր հաղորդուելը՝ նք սալէ-
ղեանին ըսածին պէս : Ասանկ
հոգեւոր մահացուցում ընելդ այ
աւելի ընդունելի է : Անապատի
նք ճգնաւորները շատ հաղորդե-
լով նք շեղան , հապա իրենց կոչ-
ման վախճանին յարմար կեան-
քերնին անցընելով : Սք պօղոս
անապատականը՝ որ շատ ապրե-
ցաւ , երկու անգամ միայն սրբ .

բուհի առած է եղեր կրսէն . բայց
 որչափ Ե՛րջ հաճոյական ծառան
 էր : Ուստի սաղէղեանը զայս գե-
 ղեցիկ վարդապետութիւն կրնէ .
 «Որչափ որ արգելուիս քու ու-
 զած բարի գործքդ ընելու , աւե-
 լի ջերմեանդ սրտով ըրէ ուրիշ
 բարին՝ որ քու ուզածդ չէր . վն-
 ղի ասոր արժէքը աւելի է : ՍԷ
 յովհաննէս մկրտիչը իր սրտի
 վախաքովը միացեր էր յսի հետ
 առաքեալներէն էւել , բայց չէր
 երթար որ հետը տեսնուի , որով
 հետեւ իր սրաշտօնը ասանկ կրբե-
 րէր » : Աս կերպ մահացուցումը
 շատ մենծ է սուրբերուն երևելի
 գործոց մէջը :

15. Մի թողուր հաղորդելը՝
 վրայէդ փորձուիները շարակե-
 լուն համար . թէ որ ասանկ բա-
 ներու համար մէկդի թողուս
 նէ , սասանայի հետ կառելու
 ասեն կը յաղթուիս : Ասիւր քանի
 կրտասականայ՝ ուժն ալ զէնքն
 ալ աւելի պէտք են : Առանց վախ-

վիտելու սիրտդ ամրացուր սրբուն
առնելով, որ քեզ ուժ աուօղ է,
և յաղթել կուտայ քեզի :

16. Ազէկ նայէ, որ անոր հա-
մար շատ չուզենաս հաղորդուիլ,
ինչու որ ուրիշներն ալ սրխ սրխ
կը հաղորդուին : Աս բանը ապէ-
ղեանին ըսածին պէս՝ « Անիկնե-
րու սովորական եղած անախառ
ու անախտան նախանձէն ա-
ռաջ կուգայ » : Սիրոյ համար
միայն պէտք է յն առնուլ 'ի
հաղորդուէ. որովհետեւ յն ալ
'ի սիրոյ զինքը մեզի կուտայ :

17. Ամէն մարդու բանը չէ
նոյնչափ շատ հաղորդուիլը : Ամ-
մէնքը պէտք է որ նոյն վախճա-
նը ուզեն, ինչ որ նոյն հետ միանալ .
բայց ամէնուհետև նոյն միջոցը բա-
նեցնել չըլլար : Խեղացի հնազան-
դուիլը թող որոշէ ինչ որ ամէն
մէկին կը վայէ :

Է

ՀՈԳԵՒՈՐ ԿԱՐԴԱՑՄՈՒՆՔ, ԵՒ
ԿԱՐԴԱԼՈՒ ԱՐԺԱՆԻ ԳՐԻՑԵՐ

1. Ինչ որ է մարմնու համար
կերակուրը, անանկ է հոգւոյ
համար ալ հոգւոր գիւրք կար-
գալը :

2. Հոգւոր բան կարգալու հա-
մար աղէկ ընտրէ ան գրքերը,
որ աւելի յարմար կուգան հո-
գիիդ տէրման տալու : Ուստի
ստիլէ որ անուշ գան քեզի տա-
լէ՞ղեանին գրքերը, ու անոր հո-
գւովը գրած Տէ սէլի եպիսկո-
պոսին գրածները : (Ասոնք չու-
նիս նէ, Թովմա գեմբալին հե-
րիք է :)

3. Հոգւոր բաները ան մարով
կարգալու է, ունի թէ ւոյ գրածը
ըլլային . (կի՞ թէ ւած հետերնիս
կըխօսի կոր, ինչպէս մենք ալ

աղօթք ընելու ասեն այն հետ
կրիստոսինք :

4. Շատ խելք մի տար անանկ
սուրբերու վարքին որ մեջը ար-
տաքոյ կարգի արմըննալու բա-
ներ կան : Չէ նէ, չափազանց հա-
վէսը մարդուն սիրար պէտք չե-
ղած բաղձանքով կրվառէ, և ամ
մէն մէկը կուղէ որ սէյն պրիճի-
տայի եղած յայանու թիները ու-
նենայ . սէյն յովսեփայ կուպեր-
տայիին պէս թռչի . սիւնասկեաց
սուրբերուն պէս ճգնու թիներ
ընէ : Փուճ տեղը էակէ ինկնա-
լով արտաքոյ կարգի բաներուն՝
ի՛նաս կրհեակի, ինչու որ մեր
կարգը ու պարտքը կրմունանք :
Բայց շատը կան որ կախորժին
աւելի զարմանալի բաները՝ քան
մեզի ընելիք հարկաւորները :

5. Չգոյշ կեցիր շատ խառա-
կրօն գրքերէն ալ՝ որ աղէկ քննու-
թեամբ գրած չեն, խրատը՝ պա-
տուէրքին հետ խառնելով . չեն
ալ սորվեցներ կարգ կանոնը բուն

առաքինութենէրուն, հասցա կարգացողին միտքը կըզբաղեցնեն բոլոր գրտի աւելորդ ջերմեռանդութենէրու. որոնք որ աւելի յարմար են մեր միտքը սլաշարելու քան թէ մեր սիրտը նորոգելու. և անանկ կերեցնեն, թէ աւելի ետեւէ ընկեր են՝ որ նոր նոր ջերմեռանդութենէր հնարեն եկեղեցնայ հին դարերու աստե՛նը չի տեսնուած, կի՛մ նոր կերպ մը առաջ երթալու վարքով. կի՛մ նոր խստութիւն մը վարդապետութե՛ն :

Երևելի գրագէտը Տուսսին կըսէ, թէ ետքի աստե՛նի հերեփիպաները իրենց ձեռքը զէնք առին շատ խստակրօն գրքերուն անխոհեմ ջանքը՝ որ մեր նը կրօնին քար նեւեն ու ծաղը ընեն : Ուստի խելացի հեղինակ մը խելքով ու վարպետութենով ասանկ կըդրէ. խստակրօնութե՛ն բաներ գրելու հերիք չէ որ գրողը ազնի մարդ ըլլայ, որովհետեւ ա-

զէկ մարդն ալ կրնայ ճամբէ
 գուրս բան մը խօսիլ, ու իրեն
 աղէկ նախանձաւորուի երևցած
 աղխաութէր մէջ մնալ. հասցա
 պէտք է որ գիանալիան ու աչ
 խորքէ հասկցող մարդ ըլլայ. չէ
 նէ՝ կրտսալի իր վարդապետուէ
 մէջը, կի՞ գրածը բանեցնել տա
 լուն մէջ: Յայտնի է ան խօսքն
 որ սքն թովմաս ըսեր է կրտեն.
 «Թէ որ աղէկ ու սք մարդ է մէ
 կը նէ, մեզի համար թող աղօթք
 ընէ. թէ որ աղէկ սորված մարդ
 է նէ, մեզի վարպետ ըլլայ»:
 Աղէկ վարպետ ըլլալն ալ ան է,
 որ չուղենայ աշխարհը խանդա
 րել, ու եղածէն էւել գէշ ը
 նել: Անխոհեմ բան սորկեցնելը
 սրտածառ կըլլայ, որ տկարները
 խղճահարութի կինկնան. բան
 հասկրցողները կը քամահրեն. ան
 անօթները կրխնտան. անկրօն
 ները մասխարկութի կը զարնեն:
 Աւասի արթուն եղիւր ընարուի
 ընելու կարգալի գրքերու, որ

քու միտքդ ու սիրտդ շխանդա-
րեն իբր ընելու տեղը :

7. Անսարակոյս եղեր, թէ հո-
գին եղականուէ՛ որ կուզէ մէկը
իր խելքովը նոր բաներ ընել, որ-
չափ իրեն աղէկ երենայ նէ, միշտ
կասկածելի է, և սնամառուի
կայ մէջը : Ուստի կըսէր սուրբն
Բեռնարդոս . «Առաքինու իր հա-
սարակ բաներ ընելն է, բայց ոչ
հասարակ կերպով (սովորուածք,
հասկա գիտաւորութե) » : Թէ որ
եղականուի կուզենք նէ, սրտին
խորունկ տեղը ըլլայ, և ի՞նչ առ-
ջեւ . ի՞նչ շխտակ նիւթով, և ի՞նչ սի-
րուն համար : Աւելի եղական և
աննման անիկակ է, որ կըսեալէ
թէ ինքը հասարակ բաներն ալ
չունի :

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

1. ՄԻՇՏ անցնելու համար աշխատանքներն առջևը ունենալով կենալով՝ կատարեալ ըլլալու ճամբայ է, որ անոր ստիպելուց արհաճամ նահապետին : Աս նր հերկայութիւն պէտք է ջանալ ձեռք բերել անուշ կերպով ինքիւր զինքը չարխմելով և բանի մը չկատարելով : Ասանկ կուզէ անոն խաղաղուէ, որ ամեն բանը խաղաղութիւն ու սիրով ընենք :

2. Երկինքը միայն պիտի ըլլայ որ անգագար խելը ընիս մուրնիս անց ըլլայ - սա աշխարհիս վրայ կարելի չէ, ուր որ զբաղմունք, պիտանաւորութիւն, և զգայութիւն մեր միտքը կը զբոսնեն :

3. Ասն որ կը կարծեն թէ իրենք անցնելու համար թանկ չեն գիտեր՝ քանի որ անցնելու մտա-

ծեր, որ է յայանի սխալ: Թէ
 որ դատաւած չես մտմտար ալ
 նէ, գործքդ պիտոր ընես այ հա-
 մար՝ առջի գիտաւորուեց ու ժո-
 վը. աս ալ գիտես որ գործքը մը-
 տածուէն էլել է: Երբոր բժիշ-
 կը կի՛ գեղ շինողը՝ գեղն որ կը-
 պատրաստէ հիւանդին համար,
 կըրնայ ըլլայ որ խելքը հիւանդին
 վրայ շերթայ, այսու իմիւ ա-
 նոր համար կըգործէ կաշխա-
 տի. և աս գործքը աւելի կօգնէ
 ու հաճոյ է հիւանդին՝ քան թէ
 անոր մտածելը: Երբոր դուն
 ուսման կըհետեիս, կըկարդաս,
 կուտես, կըխօսիս նէ, միտքդ այ
 վրայ չէ. բայց ըրածդ այ համար
 է. աս բաւական է որ սիրտդ հան-
 դարտ ըլլայ, և ամէն բանէն շահ
 հանես: Պողոս առաքեալը չը-
 սաց, թէ զի՛ծ մտմտալով պէտք
 է ուտել խմել ու գործել, հասկա
 զի՛ծ փառաւորելու, ու իրեն
 հնազանդելու նիէթով. և աս
 կըլլայ՝ մաւ ընիս առւ ըստանց չբա-

կելով, և ուրիշ անպաշտութեան մտքերով ու գործքերով : Աստուծոյ ալ որը շատ անգամ սլաքահան արձեմով մը գէտ 'ի վեր հառաչանք ընելու է :

4 . Թէ որ խել մը ատեն անցնի օրուան մէջ առանց զանազան մտքերելու, կամ հառաչական արձեմ մը ընելու, մի շփոթիր : Ծառան իր պարտքը իրօք կընէ շահաւոր կերպով, երբոր իր տիրոջը կամքը կըկատարէ, մտքնալ չիգայ նէ իր տէրը : Ամուսնանէ միշտ աս բանս, թէ գործքը մտածմունքէն էլեւ կարժէ . աս ալ, թէ մտմտալը գործք ընելու համար է, չէ թէ գործքը մտմտալու համար :

ՏՕՆԵՐԸ ՍՈՒՐԲ ԳՆԷՆԸ

1. ԱՍՏՈՒԾՈՅ ամեն օրը 'ի փառս ւնի սխտոր անցրելի. բայց օրերուն մէջէն ինքն յօժ մէկ քանին որոշեց որ՝ իրեն մասնաւոր կերպով պատիւ ըլլայ. որ կըսելին տօն օրեր :

2. Անանկ է նէ տօն օրերը պէտք է նք պահել աւելի յօժ պաշտուէ գործքերով, պատարագներով, նք խորհուրդներով, ազօթքով, քարոզով, ու հոգևոր գիրք կարդալով :

3. Միայն թէ բնուէ շէնքնաւ պէտքը չէ յոգնեցնելով խանգարել, ու հոգին ճրգմել չափէ 'ի գուրս ջերմեռանգութիւններով. գիտնաս որ նք բաներուն մէջն ալ չափազանցուիլ գովելի չէ :

Առաքինուէ համբ հօտը չի մընար,
 ուր որ չափը անցնել ըլլայ նէ :
 4. Աս ալ գիտցի՛ր որ պարկէշտ
 զիարէթ մը, սիրտ բացուելու
 ժուռ գալմը, մարդու վայել զբօ-
 սանք կամ՝ ուրախուի մը, որ 'ի
 փառս Իյ կրքնան ալ, ու Իյ կա-
 նոնին յարմար են, տօները նք
 պահելու օգտակար կրքնան ըլ-
 լալ : Նմանապէս ուրիշ բաներն
 որ մարդուս կեանքին պիտուա-
 կան են, ինչպէս կերակուրը,
 հանգիստը, քունը, ներհակ շէն
 քրիստոնէին՝ տօները սրբութիւն
 պահելու :

5. Ասնք՝ անոնց սիրտ տալու
 համար կըզբեմ, որոնք որ ալ-
 գիտաբար հոգ կընեն թէ ինչ-
 պէս նք պիտոյ պահուի տօն օրը .
 ու կերևի թէ աւելի հին օրէն-
 քի շարթուան կըծառայեն փարի-
 սեցոց պէս, քան թէ հոգւոյ
 նք ազատութիւն, որ մեր փրկ-
 կիչը մեզի տուաւ իր աւետարա-
 նովը : Ուստի երկու ծայրէն ալ

հեռու կենալու է, շատ զբաղ-
մունքէն, ու անչափ աղօթքէն :

6. Թէ որ քու անձիդ բաները
չեն թողուր քրիստոնէական լը-
սեւու երթալ նէ, ամէն տօն
օրը մէյմէկ կտոր կարգաւ կաթե-
խիղմ ըսած կրթուէ, կի՛ անոր
նման բաներ, որ նք հաւատքի
պարտք եղած բաները շնորհաւ :

7. Թէ որ հարկ ըլլայ քեզի տօն
օրը ճամբայ երթալ, կի՛ ակամայ
զբաղմունքի մը բռնուիլ նէ, մի՛
շփոթիր չկրնալուդ դիւրաւ կա-
տարել անպաշտուէ սովորական
գործքերը : Զանա՛ սրխ սրխ հա-
ռաչական աղօթքներ ընել սրը-
տանց, անոնք ամէն աղօթքի
պակասութիւն կրէնեն :

8. Աս ալ գիտցիր որ կրնան նք
պահել տօն օրը մէկ պատարագ
միայն տեսնալով անոնք որ պար-
տկան են տունը նայիլ : Մանր
տղաքը պահել, ու հիւանդի
քով կենալ : Ան՛ զի ասանկ գործ-
քերը արգարութեան ու սիրոյ

պարտք են . ու նք զբաղմունք
 ըլլալով զատ կերպ աղօթքի տեղ
 կրբանեն : Հիւանդներուն բան
 չեմ ըսեր . անոնց արդիւնաւոր
 համբերուիք՝ նք պահօղ է զամ-
 մէն իմ օրը :

ՔՐԻՍՏՈՆԷ ՄԱՐԴՈՒՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՊԵՏԻ ԵՂԱԾ

Բ Ա Ն Ե Ր Ը

ՄԵՐ ԵՂԲԱՐՑԸ ՊԱՐՏՔԵՐՆԻՍ

Ա

ԵՂԲԱՑՐՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

1. **Յ**ԻՍՈՒՍԻ խօսքն է, իմ աշ-
կերաներս յայանի ըլլան՝ մէկըզ-
մէկ սիրելով: Ճշմարիտ սէրը կը-
նէ որ եղբարնիս սիրենք ինչ հա-
մար, զստեղծուածն ստեղծո-
ղին սիրուն: Պէտք է զեղբայրը
սիրել, ինչ զի ինչ ստեղծածն է:

ան ալ եղած է զի՞ծ ժառանգե-
լու համար: Ուստի այ սէրը ու
եղբօրը սէրը կրկին ճիւղ կըսե-
պուին մէկ բունէ ու մէկ արմը-
տէ վեր բուսած, ինչպէս որ ա-
ղէկ կըգրէ մեծն գրիգոր սրասը:

2. Ասանկ է նէ, հեռու ըլլայ
մեր սրանն երկու կերպ գարշե-
լի սէրը, անձնասիրութիւն ու
զգայական սէրը. որոնք այնչափ
հակառակ կեւլան ճշմարիտ եղ-
բայրսիրութե՛ն, որչափ առաքի-
նութիւն մեղքին գէմ է, և սք
եկեղեցին՝ գժօխքի բաժին ըլլա-
լիքներուն:

3. Զգալի սէրը մեզնէ հեռու
ախար ըլլայ. այսինքն չիկապ-
ւինք սիրով մէկին հեա՝ անոր
գեղեցկութե՛ր համար, կի՞ սաք
բնութե՛ր կի՞ խելքին շատուէր.
մէկ խօսքով այն բանին համար՝
որ անուշ կուգայ մեր զգայու-
թեանը՝ երեւեկայութե՛ր կամ ա-
խարժակին:

4. Աս զգալի սէրս սաստիկ կը-

յօժարցընէ, գէտ 'ի զգայական
անարժան սէրը . ու գիտնաւ որ
Աբուլէնին ըսածին պէս, ու զէն
գտնալ աղէկ կերպ մը ու ծան-
րութի մը զգալի սիրու անանկ
է, ինչպէս մէկը միաքր գնէ թէ
կրնայ բանականութիւնը սրահել
խենդութե մէջ:

5. Ասանկ սէրը էն առաջ մէ-
կին գէմը կելլայ մէկ նայուած-
քով մը՝ որ առանց մեղաց հազ
ընել մը կերեցնէ, կըլլայ որ
բարեպաշտական յօժարութի կը-
սեպւի, բայց շուտով փաստա-
կար թոյն կըփոխուի: Օձին ալ
գրտի մորթը նախշուն փայլուն
է, լեզուն ալ գեղեցիկ սիրուն .
բայց առանկ աղւոր տեղքին տա-
կը զէհիր կայ: Նրկնքէն ինջած
երլարրումն ալ սիրուն մը կըփալ-
փըլի աչքին առջև, բայց նոյն
ատենն ալ կըզարնէ կըմեռցնէ:
Աստի քեղի կըսեմ էրիկ մարդ .
մի կենար փախիր ընտանութի
ընելէն աղէկ տեղքով երեցած

կնիկներէն . դուն ալ ո՛վ կնիկ նմանապէս անանկ էրիկ մարդիկներէն . մինաւորիկ մինաւորիկի հետ մի տեսնուիր , խօսքը մի երկընցուներ , գիանալով որ գիւրաւ մէկդի կըծռի մեր բընուածն յօժարուածիր :

6 . Կարօտ եղբօրդ օգնութիւն հասիր՝ ուր որ կըրնաս . ան ալ քու կարողունդ , վիճակիդ , ու խոհեմունէ կանոնին կէօրէ . սակաւը կըլեցնէ սրբաիդ փափաքը : Եղբայր որ կըսենք նէ՝ կամ ընկեր կամ մերձաւոր , ամմէն մարդ կխմացուի , ո՛վ որ ախաի ժառանգէ կամ կըրնայ ժառանգել երկնքին երջանկութիւնը , որ եղբայրսիրութեն հիմն է . ուստի ասկից դուրս կըմնան գիւանք ու դժօխքին մարդիկը :

7 . Աս աշխրքիս անհաւատները ու մեղաւորները անոր համար եղբայրսիրութեն սահմանին մէջն են , վասն զի կըրնան խելաքերիլ ից շնորհքովը , ու փրկուն հաւ

նիլ : Միայն թէ նք օգոստինոսին ըսածին պէս՝ անհաւատին ու մեղաւորին վրայ երկու բան զանազանելու է . մէյ մը բնու- թիւննին , որ ինչ շէնքն է , ասի- կակ սիրենք պիտոր . մէյ մը նալ մեղքը , որ մարդու բանն է՝ զաս պէտք է ատել : Ուստի դաւիթ չարերուն համար ըսաց , « Աստարեալ ատելու թէ՛ զիրենք ատեցի » : Ե՞րբ կի՞ ինչպէս կըր- նայ ըլլալ աս կատարեալ ատե- լուիս՝ ըսես նէ , Ան ատեն՝ երբ- որ մեղքը կատենք , մեղաւորը կըսիրենք :

8 . Անանկ է նէ , եղբարնիս սի- րենք պիտոր ինչ սիրուն համար . աս սէրս ալ պիտոր ըլլայ հաս- տատ , ընդհանուր , ու դործքով :

9 . Հաստատ պիտոր ըլլայ սէ- րը , որովհետեւ հաստատուն է վախճանը՝ որուն համար կըսիր- լի : Թէ որ եղբարդ քեզ նե- զացունէ , ատով ինչ շէնք ըլլա- լէն , ինչ համար եղած ըլլալէն :

ուստի սիրելի ըլլալու իրաւունքէն ալ դուրս չէ ելած : Թէ որ կատես որոմն որ չիբանած երկիրը բուսած է , հողն ալ վար չէս զարներ , որ բանւի նէ աղէկ մը՝ կըրնայ աղէկ ցորեն բերել : Քեզ նեղացնողը դուցէ ներում տալու արժանի չէ . բայց քու փրկիչդ յն արժանի է , ան որ այնչափ անդամ ներեր է քու աւելի մենծ մեղքերդ :

10 . Իրաւ որ մեր ձեռքը չէ որ ընդդիմութի չիմանք մեզ նեղացնողներուն դէմ . բայց ուրիշ բան է իմանալը , ուրիշ բան է հաւանութի տալը : Մեզի որ սատուէրք եղած է թշնամինիս ու նեղացնողնիս սիրել նէ , պիտոր հասկընանք ներսի կամքով ու հաւատքի ուժովը , չէ թէ զգայական յօժարութենով :

11 . Եղբայրսիրութիւնը ընդհանուր ալ պիտի ըլլայ . ուստի սատուական շաղի նման , որ միակերպ կինջնայ վարդերու ու փշէ

բու վրայ, մենձերուն տանը վրայ
 ալ խեղճուկ չօպաններու խօլի-
 վային վրայ ալ: Թէ որ հաւատ-
 քէն մէկ սղտի մասնիկ մը նալ
 գուրս մնայ նէ, հաւատքը հա-
 ւատք չէ. ասանկ հասկընալու
 է եղբայրական սիրու համար ալ,
 եթէ որ մէկ անձ մը նալ անկից
 գուրս հանւի նէ:

12. Միայն թէ աս ընդհանուր
 սերն ալ իր տարածութե կամ
 սաստկութե մէջը կրնայ ունե-
 նալ աւելի մենձ աճում մը բը-
 նական յօժարութե, երախտիք
 տեսնալէն, և ուրիշ բանաւոր
 պատճառներէն ալ: Ասոր հա-
 մար կրսէ նք թովմաս, թէ արե-
 նակից՝ հայրենակից՝ աննգակից
 բլլալը, և ալ ուրիշ մօտիկու-
 թիւները, աւելի կըսաստկա-
 ցնեն ասոր անոր օրաին մէջ նոյն
 սերը, որ աստուծմէ կըսկըսի, և
 այքովը կըլըմըննայ. ուստի աւե-
 լի սխուական ու սիրով պատ-
 ւելի կըլլան հար ու մար, բա-

բերար ներ, խնամառուններ, առաքինիներ, մէկ խօսքով ան անձինքը, որ աւելի մօտիկ կը գըտնուին մեզի կամ այ :

13. Արջապէս եղբայրսիրութիւնը պիտի ըլլայ գործնական. այսինքն իրօք օգնութի պիտոր ընենք եղբորը՝ անոր պիտանաւորութիւնը և մեր կարողութիւնը կերէ : ՄԷ գրիգոր պապին ըսածին պէս՝ « Արակը չէրէ նէ, կրակ չէ » : Ասոր պէս ալ թէ որ սէրը բան չընէ կըրցած ասէնը, ու բարիք մը չընէ իր նմաններուն՝ որ կարօտ են, ալ սէր չէ :

14. Մեզի նեղութի տուօղններուն՝ թշնամիներուն ալ՝ պէտքը չէ պակսեցնել սովորական պատիւը, թէ քաղաքական ըլլայ՝ թէ քրիստոնէական ըլլայ : պատրաստ ըլլալով մասնաւոր օգնութի մը ընելու ամէնուն իր կարօտութի կերպովը :

15. Իբաւ որ արգիլած է ներսի ասելութիւնը ու բոլորովին և

րես գարձընելը մեր Թշնամինե-
 րէն ու գէշ մարդիկներէն, բայց
 զգուշանալը արդիլած չէ . մա-
 նաւանդ Թէ աստիկակ հարկա-
 ւոր խոհեմու Թէ գործք է : Ասն
 մարդիկ որ՝ անոնց հետ կարելի
 չէ խաղաղ կենալ՝ իրենցմէ հե-
 ոու չի կենաս նէ : Ասանկ ասե-
 նը հեռու կենալը մենծ խելք է,
 Թշնամու Թէ գործք չէ : Ո՞վ է
 որ չփախչի ժանտամահով ու
 պուլաշրիս ցաւով բռնըւածէն .
 չէ Թէ հիւանդէն քաշուելու
 համար, հասա հիւանդանարու
 վախէն : Քրիստոնէական սէրը
 մեզ կրտորվեցնէ բարիք ընել մեր
 սիրելի եղբարներուն, չէ Թէ
 ջատագով ըլլալ շարագործնե-
 րուն, կամ վասնգի մէջ գնել
 զուրիշի անմեղու իր ու միամտու,
 Թիք՝ անոնց մտրորուէ ու անրդ-
 գամու Թեան առջևը : Աղանիի
 պէս պարզամիտ եղիք՝ ըսաւ յն,
 բայց միանգամայն ալ օձու պէս
 խորագէտ :

16. Բայց արթուն պիտի կեցուի, չըլլայ թէ մեր ներքին չար կիրքը մեր աչքին խոհեմ գործ երևնայ, որ դուցէ ծածուկ նախանձէն առաջ կուգայ:

Բ

ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ

ՅԱՆԴՈՒԳ ԴԱՏՈ ՂՈՒԹԵՆԻ

ՈՒ ԿԱՍԿԱԾԱՆՔԷՆ

1. Ով որ իր մտքին մէջ իր եղբարը կը դատաւարտէ առանց յայտնի յանցանք մը տեսնալու, անիրաւութի կընէ անոր դէմ, ու ինչ դէմ:

2. Աղէքսանդր թագաւորը մէկ յանցանք մը որ կը լսէր մէկին վրայ, անկրճին մէկը կը դոցեր, բտելով. « Անկրճիս մէկը կը բանամ ամբաստանողին, մէկալն ալ կը սրահեմ որ ամբաստանուածին շատագովութե ալ անկամ կախեմ »: Ինքն ինքն պիտի որ զամ-

մէն բանը գիտէ , չուզէց վճիռ
կարել ագամայ վրայ , ինչուան
որ անոր պատճառներն ալ լաէ ,
որ անոր բերնովը զինքը բռնէ :

3 . Խղճացիր եղբօրդ վրայ , ու
անոր գործքը գէշի մի՛ տանիր :
Սբ Գրանչիսկոս սալէզեան կրտէ ,
Թէ ամմէն գործք հարուր երե-
սով կըրնայ ըլլալ . աղէկ մարդը
անոր աղէկ երեսին կողմէն կը-
նայի , գէշ մարդը աղեղ կողմէն
կընայի :

4 . Չգնուշ կեցիր որ կիրք մը ու-
նենալով չի դատես , որ շատ ան-
գամ ճշմարիտը ուրիշ կերպա-
բանք կրխօթէ : Գունաւոր աչք-
նոց բանեցնօղը զամմէն բան նոյն
ասպակին գունովը ներկած կը-
տեսնայ . ասպակին կարմիր էնէ ,
ամմէն բան կարմիր կերեւայ .
գեղին է նէ , գեղին : Մեր ա-
սպակին ալ մեր կիրքն է : Որուն
որ կըհաւնինք նէ , անոր ամմէն
խօսքը ու գործքը մեր աչքին
գովելի կամ անմեղադրելի կե-

րևի . իսկ անոր որ հաւնած չէնք ,
ամէն բանը վար կըզարնենք
կամ ծուռ կըմեկնենք :

5 . Գրսէն երեցածին վրայ
միտքդ մի հաստատեր : Հեղի
քահանայապետը զաննա զնք կը-
նիկը գինովի տեղ գրաւ . ան ի-
սէ ան հարբածու թի երեցածը
ուրիշ բան չէր , հասրա աղօթքի
ընթացանգու թի ու իծսիրու-
թիւն : Յուգի թ աղուոր տես-
քով ու զարգարանքով զինուոր
ներու շարքներուն մէջը կայ-
նելով , ու հողոփեանեսի աչքին
ըսինտ երևնալով մէկ գէշ կրն-
կան սէս կըսեպուէր . ան իսէ
անոր ատենը իրեն նման պար-
կեշտ ու նք կնիկ չէր գանձէր :

6 . Իրաւ որ շատ անգամ դա-
տումը ստոյգ կըլլայ , յանդուգ
չըլլար , ուստի մեղք ալ չըլլար ,
հաստատուն պատճառներ ձեռ-
քը ունենալով : Բայց աւելի ա-
ղէկը ան է որ չի նայինք մեղի
չընկած բաներուն , հասրա ից

Թողունք ամեն բանին դատաստան կարելը :

7. Խիստ դժար է որ աղէկ քրիստոնէն յանդուգ դատում ընէ ու դատապարտէ զուրիշը վրայ տալով առանց ստոյգ և արդար պատճառներ ունենալու : Իբր գատմունքը հասարակօրէն կասկած մը նէ կամ վախ մը նէ, որ ասոնք Թեթե պատճառներէն ալ կըրնան ըլլալ :

8. Կասկածը օրինաւոր կըսեալի, երբոր իր անձին խոհական զգուշութե համար է նէ : Ո՛վ որ անհոգ կըլլայ զգուշութե ընել՝ վախնալով որ կասկած մը չինկնայ, աղէկ մարդ չէ, հապա անխոհեմ և սիրաւ սղատոր : Քրիստոնէական սերը կարգիլէ՝ որ չարսիրա չըլլանք, չէ թէ արթուն ու շրջահայեաց չըլլանք :

9. Չէ թէ միայն օրինաւոր, հապա երբեմն հարկաւոր ալ կըլլայ կասկածը խղճմտամբով, հանաւանդ անոնց որ ուրիշի կա-

ուսմար են . ինչպէս ծնողքը զա-
կըններուն վրայ , տէրը ծառային
վրայ աչքը պիտոյր բանայ , երբոր
հարկ է ճար մը ընել ըլլալու չա-
րիքին , կ՛մ առաջքը առնել մէկ
չարի մը՝ որ իրաւցընէ վախնա-
լու է :

10 . Ուրիշ է կասկածիլ կարե-
լի չարի մը վրայ , ուրիշ է իրօք
չար մը գնել միտքը մէկ անձի մը
ըրածին վրայ : Ասլինը բնաւ
մեղք չէ : Արնայ ըլլալ որ գու
անտառի մէջ հանգիպիս թիւ-
ֆէնկլի մարդու մը , որ գուցէ
ավճի է . բայց գու կասկածե-
լով թէ չըլլայ թէ գող աւա-
զակ ըլլայ , զինքդ կըսգահես . առ
տեղը մեղք մը չիկայ . վասն զի
կարծիք կերթաս կոր կարելի բա-
նին՝ առանց միտքդ գնելու , թէ
իրաւ ատանկ է տէյի :

11 . Բայց վախն ալ պէտքը չէ
կասկածի հետ շփոթել : Ատիտը
կիրք մը նէ որ կըքաշենք՝ մեզնէ
ընտրութի չըրած չիմամտացած

ալ. իսկ կասկածը մեր մտքին
կամաւոր շարժմունք մը նէ :

12. Հաս անգամ կասկածը
կըլայ խառնուածէ մը շատ մը-
տածող ու վախկոտ ու մերայքը
բնութիւն : Յանցանք մը չըլար,
երբոր միայն իրմէն հինանալով
չի բանիր, կամքն ալ տեղիք չի-
տար անհիմն և անհաստատ կաս-
կածանքի մը : Աղէկ է որ միշտ
աչքի առջև ունենանք այն
անձաբանական մենծ վճիռը, որ
շատ անգամ կըբանեցնէ սր օ-
գոստիմոս . « Անձանօթ ու ա-
կամայ չարը՝ իրօք չար չէ, այս-
ինքն մեղք չէ » :

ԲԱՄԲԱՍԱՆՔԻՆ ՈՒ ՍԻՐՏ ԾԱ-
 ԿՕՂ ԽՕՍՔԵՐԷՆ ԶԳՈՒՇ ԿԵ-
 ՆԱԼ

1. ԱՇԽԻՐՔԻՍ վրայ շատ դըպ-
 րոց կայ որ՝ աղէկ խօսիչ կըսոր-
 վեցնէ . մէյ մալ չիկայ որ աղէկ
 լուս կենալ սորվեցնէ , յիսուսի
 դպրատունէն՝ ի զատ : Աս դըպրա-
 տանս մէջ թէ որ լուս կենալ
 սորվիս նէ , անով աղէկ խօսիչ
 ալ կըսորվիս , այսինքն Եղբայր-
 սիրու թէ կանոնով . ուստի նախ
 և առաջ Էտ կըկենաս բամբա-
 սանքէն :

2. Բամբասանք է , նախ՝ սուտ
 յանցանք դնել մէկին վրայ . ք .
 մենծցնել ստոյգ յանցանքը . 7 .
 յայանել ծածուկ յանցանքը
 առանց բանաւոր պատճառի մը՝
 որ հարկաւոր ըլլայ կամ խիստ շա-

Հաւոր . 7 . աղէկը գէտ 'ի գէշը
տանիլ . Ե , շիտալ կամ ծածկել
կամ պղտրկցընել մէկին արժանի
եղած գովեսար :

3 . Քեզ սորվեցուր որ շիտախ
ուրիշի բանին վրայ՝ որ քեզի
շինկնար : Անհասանում բաներ
ունինք ընելիք մեր տունը՝ մեր
հարաժը . ինչու ուրիշի ընե-
լիքին չընելիք լեզունիս կեր
կընցենք : Աս ըլլայ մեզ բամ
բասանքէն պահող գեղ մը :

4 . Պետոս որ հարցուց յի-
սուսի հետաքրքրու թենով յո-
հաննէսի համար , թէ ինչ պի-
տոր ըլլայ , ան երևելի պատաս-
խանը առաւ . « Քեզի ինչ , գուն
իմ հտեէս էկուր » : Ասանկ պի-
տի ըսես գուն քեզի ալ , երբոր
հետաքրքրու թիւնը քեզ կըրբը-
գէ ուրիշին բանը գիտնալու կի՛
պրպաւելու :

5 . Մի կայնիր ալ տկարամիտ
մարդկանց մէջ , որ չափազանց
վախով որ բամբասանք չընեն

տէյի, կուզէն ջատագով կայնիլ
 ամէն յանցանքին ու յանցանքի
 ակրօջը: Երբոր յանցանքը կամ
 յանցաւորը չով եղած է նէ, կի՛մ
 ծածուկ ալ ըլլայ՝ բայց միամիտ
 ներու ու անմեղներու կործան
 ման պատճառ, իրաւունք է
 փերակէն բանալ, ու յայտնի
 չարիքը վար զարնել: Յիշէ նր
 Ֆրանչիսկոս սալէզեանին խօս
 քը, «Գայլուն գէմ կանչելը՝
 ոչխարներուն վրայ գթալ է»:
 Մէկն որ զգողը կըտեսնայ որ
 գաղաուկ կըվերցընէ կոր ու բի
 շին բանը, պարտական է գողին
 գէմ կանչել, ու խապար տալ
 մալին ակրօջը՝ որ իր ճարը տես
 նայ: Ալ աւելի պէտք է աս
 բանս ընել անոր գէմ որ կուզէ
 գողի պէս թալել զուրիշի անմե
 ղութիը՝ աւրելով անոր աղէկ
 վարքը կամ կրօնքը:

6. Հաւսար մեղք կըգործէ՝
 ով որ չարութենով կըբամբասէ,
 և ով որ յօժարութի մտիկ կը-

դնէ անոր բամբասանքին . ուրիշ տարրերու թիւն չիկայ երկուքին մէջ՝ կրսէ սքն բեռնարդոս, հաստա «Չարու թենով բամբասողին լեզուին վրայ նստեր է սատանան, յօժարու թենով բամբասանքը մտիկ ընողին ալ անկըձին վրայ նստած է սատանան» ։

7 . Ըսի թէ ով որ յօժարու թենով կի՞ ուզելով բամբասանքին մտիկ կըդնէ . վասն զի թէ որ շուզելով բամբասանք լսես նէ, գործակից չես, յանցանքի տէր չես :

8 . Թէ որ այն յանցանքն որ բամբասողը ուրիշի վրայ կդնէ, սուտ է նէ, ատ առանկ չէ ըսէ . և է թէ չարիքը մենծցուցած է, կի՞ ծածուկ է նէ, գուն վարպետու թենով ջանս խօսքը փոխել, կի՞ պատկառելի ծանրուի մը ցրցուր, կի՞ լուռի մը՝ որ ինքիրմէն վարպետ խօսող է, նայելով ատենը, տեղը, և անձինքը :

9. Բայց նայէ՛ որ կրնայ ըլլալ որ չարիքը հերիք ձանձրնուած ու ստոյգ ըլլայ, Թէպէտև դուն չգիտնաս : Ան ատեն խօսողը չի մեղանչեր, լսողն ալ պարտրկան չէ զանի խրատելու : Թող որ՝ երբ որ ներհակը ստոյգ չէ՛նէ, պէտքը չէ որ դուն ծուռ կարծիք ընես խօսողին վրայ, միտքդ ալ չիղնես՝ Թէ անի ստախօս է, կամ ծածուկը գուրս հանող :

10. Դուն պարտք չունիս բամբասողը խրատելու, երբ յոյս չունիս զինքը ճամբա բերելու : Խրատը կամ եղբայրական յանդիմանութիւն անանկ գեղ մը նէ, որ գործածել չըլլար՝ երբ որ հիւանդին ողջննալուն յոյս չեկայ :

11. Սիրոյ գէ՛մ Թոյն են նաև սիրա ծակելու խօսքեր, նախապինք, քամահրանք : Ուստի սիրտք կըսէ հոգևով սքով. « Զգոյշ կեցիր լեզուովդ յանցանք չինկ-

նալ, վասն զի անոր զարնըւած քին գեղ չկայ 33 :

12 . Ով որ իր եղբօրը անունը ու պատիւը կրխօրէ, աւելի յանցանք կը գործէ՝ քան թէ անոր մալին ինասա մը տար, ու արձակման արժանի չէ, թէ որ կարող ըլլալով հասուցում չընէ եղած ինասին :

13 . Ասանկ է նէ, զգուշութի գիր լեզուիդ, զոր յակօրոս առաքեալն զարդ անիրաւութեան կը կոչէ, վասն զի ամէն մեղքի սրտածառ է . ու պինդ բռնէ նր բարսղին ըսածը . մեր անկրճին Իծ փականք մը չի գրու, որ լսելու պատրաստ ըլլանք . աչքին թեթեւ պահպանութի գրաւ բարակ մաղերով . բայց լեզուն ուզեց բանալի մը մէջ պահել երկու կերպ պատերով պահուելի ու ակռաներու . որ ճանչնանք մեր ծանր պարտքը զանիկակ պահելու ամէն կերպ զգուշաւորութի :

14. Աս ալ գիտցիր որ առա-
քինութի մը չէ չխօսիլը . չէ նէ՝
տիւտիզները էւելօք առաքինի ալի-
տոր սեպւէին . հասլա առա-
քինութի է խօսիլ ինչպէս որ
կըվայլէ՝ տեղւոյն կէօրէ , առե-
նին կէօրէ , ինչ կերպով . և որով
հետ խօսելու է նէ :

15. Անտարբեր բաներուն վը-
րայ իրարու հետ զրուցելը աղէկ
ընկերութե նիւթ մը նէ . վասն
զի կրնայ 'ի փառս Իյ ըլլալ : Աս
կարգիս մէջ չմտնար փճախօսու-
թիւնը , որ արգիլած է աւետա-
րանին մէջ :

Դ

ՈՂՈՐՄՈՒԹԻՒՆ

1. ԱՐԴԵՕՔ ինչո՞ւ համար Իձ
որ մեր սիրահան հայրն է բովան-
դակ մարդիկներուն , մէկին կու-
տայ որ աղքատ ծնի , մէկալը հա-

րուստ ծնանի: Ասոր պատաս-
խան կուտայ նք օգոստինոս .
վասն զի աս աշխրքիս աս կարգը
գրուելէն էսե՛ առիկակ հար-
կաւոր է իրեն պահպանութե՛ր .
չէ նէ՛ թէ որ մարդիկ աշխրքիս
վրայ իրենց կեանքը պահելու
հոգ չունենային նէ, ոչ աշխա-
տանք կրլար, ոչ խելք բանեցը-
նել, ոչ արհեստ, ոչ հնազանդիլ-
և ոչ հրամայել: Անանկ է նէ՛
առատութի՛ր ու կարօտութի՛ր եր-
կու սիրական թւեր են, որ միա-
տեղ կրփաթթըին բոլոր մարդ-
կանց վրայ:

2. Ուստի երկնաւոր հայրն ալ
չէ մոռցեր իր խեղճ զաւկընե-
րը, հապա աւելի կըգուրգուրայ
խեղճերուն վրայ. ուր որ ինքն
էր ուղողն ալ, որ իր էակից
միածին որդին աղքատ ծնա-
նի, աղքատ ապրի, ու աղքատ
մեռնի:

3. Ինչպէս որ ինքը հոգ կը-
տանի երկրիս չորութե՛ն շաղով ու

անձրևով երկնքէն, ասանկ ալ
աղբրտներուն կարօտելը լէցը-
նելու հուզէ ճարճնել հարուստ-
ներուն աւելորդ ըստկովը: Ով
որ աւելորդէն կուտայ աղբրա-
ներու, ձրի պարգև մը չընել,
հասա իր պարտքը կընէ, և աս
պարտքս աստուծմէ է գրած,
որ հոգ տանող հայր է՝ բացար-
ձակ ալ տէր է հարուստի ու աղ-
բրտի միանգամայն:

4. Ապրուստէն էւելցած բան
կայ, որ պէտք է եղբորը տալ
եպէի կարօտութե՛ն ատենը, իր
վիճակէն էւելցուք ալ կայ, որ
պէտք է տալ սովորական՝ մանա-
ւանդ ծանր կարօտութե՛ն ա-
տենը:

5. Ամէն մարդ իրաւունք ու-
նի իր վիճակը պահելու վայլա-
ծին կէօրէ, աս ալ մէկ անբա-
ժանելի բանի մը չէ կասուած՝
որ թովմային ըսածին պէս, ո-
րովհետև շատ բան էւելնալով
մէկը իր վիճակէն դուրս չելար:

չատ քան ալ վերնալով իր վիճա-
կէն շինկնար :

6. Ասոր համար չըլլար միա-
կերպ ու հաստատ կանոն տալ
իրօք որոշում մը տալու, թէ
որ բանը աւելորդ կըսուի, որով-
հետև սա քանը շատ պարագանե-
ներուն միատեղ դալէն կախուած
է. ուստի կըսէ սքն թովմաս,
թէ առ բանիս մէջ պէտք է քա-
լել խնաստուն ու խոհեմ մարդու
կարծիքովը :

7. Ան ալ իրաւ է, որ աւելորդ
է ու կըսուի ան ամէն բանը՝ որ
հարկաւոր չէ կեանքը ու վիճա-
կին վայլածը պահելու. վիճակ
կըսեմ յարմար եղածը մէկ քրիս-
տոնէի մը տուն տեղը պահելու
չափաւոր ծախքով, որ ասկից
դուրս չի կրնար ելլալ իրաւուն-
քով բնաւ մէկը ճշմարիտ քրիս-
տոնէ ըսուածներուն :

8. Հարուստներուն շատը ա-
ւելորդ քան մը չեն գտնար ի-
րենց վիճակին մէջ, վասն զի աշ-

խարհասէր մտաւզ են, որ բոլոր
ունեցածը կըփրճացնէ կուլ
կուտայ: Այլ որ մտաւզ մեծատան
պէս կուզէ կենալ նէ՝ որ աւետա-
րանը կըպատմէ, սրտառ մը հաց
ալ չիգանար աղքատ դազարին
տալու:

9. Ասանկ մեծատունները ան-
շահ ու փուճ բանի տեղ կըսե-
պեն ողորմածութի մենծ պա-
տուիրանքը, ու անողորմ յափըչ-
տակողներուն կարգը կանցնին,
զոհ ընելով իրենց կոյր ու ամօ-
թալի փառասիրութի հօրենական
ըստակնին, զորն որ ան տուեր
է՝ որ աղքատներուն ալ օգնուի
մը ըլլայ: Ասանկներուն համար
կըսէ տերտուղիանոս, թէ դը-
ժոխքի համար պէտք եղած հա-
րուսաներ են. ասոր ներհակ ո-
ղորմած հարուսաները արքայու-
թի փառքին ժառանգներն են:
Երկնքի ճամբան աղքատներուն
համար համբերուին է, հարուստ-
ներուն համար ողորմութիին է:

10 . Աւելորդը պահել չէ , հապա բուն խոհեմութի է պահելը չափաւոր ստակ մը առ աշխարհքիս սովորական ու անսովոր գիպուածներուն համար : Ամէն կերակուր աղ կուզէ , ամէն առաքինութի ալ խոհեմութի կուզէ , ու առաջը էտեր մամտալ :

11 . Մանաւանդ ծնողքներու ու տանուաէրներու հոգը պիտոր ըլլայ՝ որ հարկաւոր ստակ պահծու ունենան իրենց աղաքը աղէկ թէրպիէ ընելու , ու աղջիկ զաւկի ճէհէզ ընելու՝ իրենց վիճակին ու մաշին չափովը : Ատիկակ աւելորդը պահել չէ , հապա հարկաւոր բանին հոգ տանիլ է . որովհետեւ զաւկըներուն թէրպիէն ու ճէհէզը արդարութե պարտք է ծնողքին ու անոնց տեղը բանողին :

12 . Բայց զաւակնիս հոգալու պատճառով անգութ պիտոր չերենանք գէպ՝ ի աղքատները : Էն աղէկ մէրսան՝ որ կրնայ ձը-

գուիլ ժառանգներուն, մարգա-
տիրութի գործքն է : Տունը և
ընտանիքը ողորմածներուն միշտ
օրհնուած է յայ, որ ողորմու-
թիւնը սրատուիրեր է :

13. Պէտք չէ մեր վիճակը մտա-
նալ ողորմութի ընելու համար :
Առաքինութիւն՝ ինչպէս առաջ
ըսինք նք օգոստինոսի խօսքովը,
ուրիշ բան չէ, բայց միայն կարգ
ու կանոն, և որ բանն որ կար-
գաւորեալ չէ, առաքինութի չէ .
և ահա սասանկ բան մը կը լլար ո-
ղորմութիւն, երբոր մէկին վիճա-
կը խանգարէր նէ :

14. Վան ալ՝ որ աւելի առատ
ողորմութի բաշխենք աէի՝ հօգ-
չունին երախտագէտ և առա-
տաձեռն ըլլալու անոնց որ սար-
արկան էին՝ իրենց բարիք ընե-
լուն համար, առ ալ մենծ սխա-
լանք է : Առաքինութիւնները
մէկզմէկ կը մեծարեն, իրարու
օգնական կը ըլլան, առ անոր, ան
ասոր, և բնաւ անոնց մէկը չու-

զեր զայն խարածը, որ ուրիշի տալի է պարտքի տեղ:

15. Մի սեպեր քեզ պարտը կան ամենն աղքտի հասնելու, որ անկարելի բան է: Երբոր գուն այնչափ ողորմուի տուած էս, որ խոհեմ մարդու կարծիքովը քու ունեցածիդ համեմատ է, պարտքդ ըրած էս այ ու եղբորդ. ուստի խղճմտանքդ հանդարտ պիտոր ըլլայ:

16. Ողորմութի բաշխելու աչքերնիս բաց պիտի ըլլայ: Չես կարծեր՝ թէ որչափ անձինք զիրենք կարօտ կրցրցնեն կեղծաւորութի, իրենց խեղճութիը կը մեծցնեն, որ ուրիշէն բան մը ափ ձգեն: Ուստի շուտով պէտքը չէ հաւտալ, հասցա աղէկ մը հասկրնալով բան տալ, որ ողորմութիը բուն կարօտ եղածին ձեռքը հասնի, չէ թէ կեղծաւորին. ինչպէս որ շատ անգամ կը հանգիպի: Թէ որ ամենն ողորմութի աղէկ բաժնըւէր նէ,

այնչափ իրաւցրնէ կարօտ եղած մարդիկ չէին մնար : Շատ մարդ առանկ ծանար քանի մէջ չհարուելու համար՝ բոլորը կամ մարք իրենց տալիք ողորմուէր բաշխել կուտան հաւատարիմ ճանչցրած աւագերիցու ձեռքովը, կամ հոգաբարձուներուն՝ որ իրենց պաշտօնէն սովոր են աղէկ տեղեակ ըլլալ խեղճութեան ասոր անոր :

17. Աղէկ պահէ սուրբերուն առ աղէկ խրատը : Շատ ունեցողը շատ տայ կրսն, քիչ ունեցողը՝ քիչ. իսկ հիչ քան չունեցողը՝ տալու փափաք ունենայ, վասն զի այ առջև աւելի կանցնի տուողին սիրար քան թէ տուածին չափը : Երկու մանդրը որբեվարի կնկան աւելի անցաւ այ առջև քան թէ շատ սուրբը ուռած հարուստներուն :

18. Հոգևոր ողորմութիւն ալ շատ սիրէ : Մէկ խելացի խոր-

հուրդ կամ խրատ մը, բարի յոր-
դորանք մը, սիրտ տուող խօսք
մը, հիւանդի մը երթալ աես-
նալը, որքին ու որքեվարիին կամ
աչքէ ձգած մարդու մը աէր
կենալը կոնակ ըլլալը՝ այնչափ
աւելի ընդունելի քան աչքին ո-
ղորմութիւններ են, որչափ հա-
սարակօրէն մարդկանց աչքին
բան չեն երևնար :

Ե

ՄԱՐԴԿԱՆՑ ՀԵՏ

ԿԵՆՑԱՂԱՎԱՐԻԼԸ, ԿԱՄ

ՔԱՂԱՔԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

1. ՄԱՐԴՍ՝ որ աս աշխարհո
ծներ է, չիկրնար ինքիրմէն իր
ամմէն պիտոյքը հոգալ. կարօտ
է ուրիշներուն օգնութէր՝ ապ-
րելու, ու թէրպիէյով մարդ ըլ-
լալու : Ասկից կիսացուի որ ըն-
կերական կեանք անցընելու հա-
մար եղած է :

2. Մարդկանց հետ վարուելու ատեն պէտք է բանեցնել խիստ մը պատկառանք մը մեծերուն առջև, անուշուի մը մեր հասարներուն, և աղէկ սիրտ մը դուժ մը մեզնէ վարիններուն:

3. Աւրիշներու հետը տեսնուելու ատեն մէկ նք սրտի ուրախութիւն մը վրանիս պէտք է երևնայ: Աւստի նայէ որ երեսդ ու կերպդ ըլլայ միշտ միակերպ՝ անուշ ու խաղաղ: Այն երեսի ու սրտի նք ուրախութիւնը ընդունելի կրնեն տեսնողներուն ջերմեռանդութիւն ալ՝ ջերմեռանդներն ալ:

4. Իրարու հետ վարելին որ կըլլայ մէկզմէկ սպրկելու կերպով ուրախացնելու համար, ամէն մարդ պիտի ջանայ որ ընդունելի ըլլայ իր կերպը. չէ նէ չըլլար ընկերութի սիրտ բացող, հասար զգուեցնող:

5. Աւստի զգուշ կեցիր ձանձրալի շատխօսութէ, անտանելի

լուծի, ու աւելորդ ծանրա-
կացութիւն: Շատախօսութիւնը
կարծիք կուտայ յանդուգ ըլլա-
լու, կամ խելքը պակաս, կամ
չմտմտացող: Աւելորդ ծանրու-
թիւն ալ կամ լուծիը կերեցը-
նէ, թէ ինքը չախորժեր ուրիշ
ներուն ընկերութիւնը, կամ թէ
ամէնէն վեր կուզէ երևնալ:
Ինչպէս որ ծիծաղելի կըլլար
մէկն որ քալելու ատեն աարմ-
ները համբէր նէ, ասանկ ալ ա-
նիկակ որ խօսելու ատեն կար-
ծես թէ իր խօսքերը համբել կու-
զէ: Կենցաղավարուն մէջ պի-
տոր տիրէ շնորհալի զուարթու-
թիւն չափաւոր, ու պարկեշտ
համարձակութիւն:

6. Իսկ մասխարհութիւնը զէ-
հիր է քաղաքավարութիւն, ատի-
կակ դէմ կելլայ քրիստոնէա-
կան վարքին, քաղաքացի մար-
դու կերպին, ազէկութիւն մար-
դուն, ու բուն մարդկուն անոր
որ կտոր մը թէրպիէ սորված է:

Հասն ալ կայ որ զիրենք հոգևոր անձի տեղ գրեր են, բայց մարմնաւորէն գուրս բան չեն գիտեր խօսիլ. փիլիսոփայի տեղ կրտսեպէն զիրենք, ու իրենց բովանդակ փիլիսոփայութիւնը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ զգայական բաներու գրեանքը վեր 'ի վար դարձրնել (այսինքն անբանութի սորվիլ ու սորվեցնել):

7. Բժիշկները հիւանդին ինչպէս ըլլալը ճանչնալու համար լեզուն կրնային. նոյն կանոնը կրնանք բանեցնել հասկրնալու անոնց բնութիւնը՝ որոնց հետ որ կրտսանրուինք: Որուն որ լեզուն աղտոտ է՝ գէշ խօսքեր կելլէ նէ բերնէն, անոր սիրտը ներսէն նք չի կրնար ըլլալ: Առանկներուն լեզուն գժոխքի կրակով վառած է՝ յակորոս առաքելոյն ըսածին պէս, ու հոտած գերեզման է կրակ գաւիթ, որով մաքուր օգն ալ կապահանի ու կրգէ հիրտաի: Հեռու կեցիր ասանկ

անշնորհք խօսողներէն քան թէ
 ժանտամահէ բռնըւածներէն .
 որովհետեւ հոգեւոր ժանտամա-
 հը մարմնաւորէն էւել մարդ
 մեռցնող է :

Ց . Խօսակցութեան ատեն պէտք
 է ջանալ ուրիշներուն սիրաբը
 անուշցնել, չէ թէ լեղիցնել .
 ուստի փախիր ատելի ու ծանաթ
 նշաններէն գիկաատոր՝ կրխախ՝
 ծաղբ ընող՝ սնապարծ ու փոփո-
 խամբա անձին : Գիկաատոր ան
 է, որ հէօքմով կրխօսի, և կու-
 ղէ որ իր խօսած ատենը ամմէն-
 քը լուռ կենան : Կրխախ ան է՝
 որ կը համարձակի մահանայ գը-
 նել ներկայ կամ հեռու եղող
 ներուն ըրածին, ու կռիւ կը
 բանայ ամմէն խօսքի կամ խըն-
 դիրքի մը վրայ : Ծաղբ ընող ան
 է, որ ծիծաղցնել կուղէ զլսող
 ները ուրիշի մը նախատինք տա-
 լով մասխարհութիւն, կամ զէֆե-
 լէնմիշ ըլլալով ուրիշին միա-
 մտուիր : Մնապարծը ան է, որ

չատ կրխօսի իրեն աղէկութիւնը վրայ, իր խելքին վրայ, իր նախնեացը գովեստին վրայ, ու իրեն մենծ ցեղէ ըլլալուն վրայ: Փոփոխամիտ անձը ան է, որ սըխ սըխ կրփոխէ իր կերպը ու կերպարանքը՝ ծովու վրայ եղած հովերէն շատ. երբեմն կըրցըցնէ զինքը ուրախերես շնորհալի, երբեմն ալ խիստ տրտում, ու փըշտ ողնիէն պէթէր: Ան անձինքն որ ասանկ բնութիւն տէր են, որոնց համբանքն ալ շատ է, կենցաղավարութիւն անբաղաքավար կրնեն ու անտանելի:

9. Ամէն ընկերակցութե կապը, և լամ կենակցութե զարդը ան է, որ ինչ որ մեզի կուզենք՝ ուրիշի ալ ընենք, և ինչ որ մեզի չենք ուզեր՝ ուրիշի չընենք:

10. Մարդկանց հետ վարուելու գաւանդ թէ որ տեսնաս անվայել բան մը, կամ անհամ՝ անամօթ և անհաւատ խօսք մը, կամ շարժուածք մը, քեզ մի

ցած ցրներ յայանի կամ անյայտ
 հաւանութի մը ցրցնելով: Մար-
 դէն իխտիրա՛զ ըրէ, մարազէն
 մըներ: Ազէկ ու պատուական
 մարդը խաթըր նայիլ չի գիտեր,
 կայսեր առջէն ալ դէշ բանին
 ազէկ է չըսեր: Ավ որ մարդկանց
 մոլութիւնը հետ կրօփօսէ ճշմար-
 տութե՛ն ու բանականու՛ն օրէն-
 քը, արժանի չէ որ մարդ պէ՛լէ
 ըսի:

11. Պարկեշտ կենակցու՛ն մէջ
 որ շատ բազմութի չըլլայ, որ-
 չափ որ կրնաս ընել նէ խօշալ-
 ութենով ու առանց խաթըր
 նայելու, քաղաքավարական և
 ընդունելի կերպեր բանեցուր ու-
 ընց որ կարելի է նէ, կամ ի-
 րենց խօսքին մէկ մասը շտկե-
 լով, կամ բան մը հարցրնելով,
 կամ անանկ բան մը ըսելով որ
 ընդունելի կըլլայ համեստ մար-
 դու: Սի՛ ֆրանչիսկոս սալէզեա-
 նը իր անուշ ու բոլորովին քա-
 ղաքավար կենակցու՛քը ճամբայ

բացաւ խիստ շատ մեղաւորներ
ու հերեփկոսներ վաստակելու .
գուն ալ կրնաս շատ գովեստ բա-
րեպաշտու թէ ափ ձգել : Իսկ ե-
կեղեցական անձանց միշտ պիտի
ցուցի իրենց աստիճանին կեօրէ
պատուաւոր մեծարանք :

12 . Հակաճառու թէ կռիւներ,
խշխշուք խօսքեր, անհամբերու
թիւն, խստութիւն՝ զէհիր են
անուշ անուշ կենակցութեան
մէջ : Ուրիշներուն հետ վա-
րուելու ասե՛ն մեղք շինող մեղու
պէտք է ըլլանք, չէ թէ իշմեղու
խայթող ու թոյն ձգող :

13 . Հասարակօրէն հաւնելու
մարդ չէ ան որ կրփախշրափ պար-
կեշտ ընկերութէ, որ իր վեճա-
կին ալ յարմար է : Աճ որ ա-
ռաքինութե սորվեցնող է, ըն-
կերութին ալ հաստատող ինքն
է : Իսույլու մարդը հեռու կը-
կայնի ուրիշներու աչքէն բոլո-
րովին, իսկ աղէկ բնութե տէրը
զինքը կերեցնէ՝ օգուտ մըն ալ

ընելով ուրիշի ալ՝ իրեն ալ: Թող
 որ, թող աշխարքն ալ հասկընայ,
 թէ նք աւետարանին ճամբան
 երթալու համար՝ պէտքը չէ որ
 մէկը աներևոյթ ըլլայ մարդկանց
 աչքէն, ու ան որ այ հետ վա-
 ռուիլ գիտէ նէ, մարդկանց հետ
 ալ որ այ պատկերեն՝ գիտէ քա-
 ղաքավարիլ. ջերմեռանդ կեանքն
 ալ խիստ չէ՝ սեւամաղձոտ չէ,
 հասրա մանաւանդ քաղաքավար
 ու ամմէն կերպով անուշ է, ու
 բնաւ չարգիլեր աշխրքի մէջ ե-
 ղողներուն իրարու հետ անանըւի-
 լը. կատարելագործող է ինքը
 պարկէշա ընկերութե, չէ թէ
 վերցնող կամ տակն ու վրայ ը-
 նող, ու կը հասկըցընէ, թէ կա-
 թելի է ու պարտք ալ է աշխրքի
 մէջ կենալ՝ աշխրքիս սէր չե-
 տալով:

14. Թէ որ ամմէն հոգևոր կա-
 ուավարները միակերպ աս բաներս
 սորվեցնէին նէ, շատ հոգիներ
 որ ծածուկ կեանք մը կրվարեն,

կամ տրտում և տխուր քա-
շուած նստեր են, մենք օրինակ
կրլային, ու օգտակար քաղա-
քական ընկերուէ. այնչափ ալ
դէշ խօսքեր բամբասանքներ
չէին ըլլար աշխարհքիս երեսը ջեր
մեռանդներուն ու ջերմեռան-
դութիւն դէմ:

15. Պարկեշտ ու ճամբով զրօ-
սանաց հետ ըլլալու ատենէն
դուրս բնաւ դարտակ չի կենաս:
Դատարկութիւն կրժընին գան-
գաաներ՝ բամբասանքներ, և ու-
րիշ աւելի մնասակար փորձու-
թիւններ: Անմեղուէ օրերն ալ
գրախափն մէջ ուզեց ի՞նչ՝ որ ա-
գամ զբաղե ան երջանիկ տեղը
պահելու ու բանելու:

ՏՆԵՑՈՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

1. Հասարակաց ընկերակցութիւն էւել հոգ պիտի տանինք տնականին, որ խիստ մօտիկ է մեզի: անտանելի բան մը նէ՝ որ մէկ սեղան, մէկ տուն, մէկ շահուտէր ըլլալէն էտե՝ մէկ սիրտ մէկ հոգի չըլլան նոյն տան մէջ: Շատ մարդ կայ որ՝ ուրիշներուն տունը կերթայ նէ, շէնքով շնորհքով աղէկ կընտարի կելլայ, բայց իր ընտանեացը մէջ խիստ բարձր տէնկսիզ ու անտանելի կըտեսնուի:

2. Հեռու ըլլայ քեզնէ ասանկ կոպտութի ու ծռութի: Խիստ հարուստ տունն ալ խեղճ կըլլայ՝ թէ որ անտեղը սէր և խաղաղութի պակսի նէ: Աս չըլլալէն էտե չիկրնար ըլլալ կարգա-

ւորեալ առն, ոչ սրտի հանդըս-
տութի, ոչ ազէկ անուն մարդ-
կանց առջև, և ոչ այ օրհնու-
թիւն :

3. Ասանկ ըլլալէն ետև ամե-
նայն ջանքը պիտոր ընենք, որ
առ խաղաղութիս պահենք, թէ
որ կայ նէ . կամ ներս խօթենք,
թէ որ պահաս է նէ : Սէրը, ցա-
ւակից ըլլալը, արթուն ըլլալը,
ու կարգ կանոն պահելը, երևելի
ու ապահով միջոց են ասանկ մեծ
վախճանը ձեռք բերելու :

4. Սքն օգոստիմոս կրակ, թէ
սէր ցրցուր, ետքը ինչ որ կուզես
նէ ընտանեացդ մէջ ըրէ նոյն սի-
րոյն շարժմունքով, որ միշտ սի-
րելի ալ կրլայ : Դուն որ զու-
րիշները սիրես նէ, անոնցմէ ալ
կրսիրւիս . առ երկու գիանց
սէրն որ ըլլայ, ամեն բան մէկ
սրտով եղած կրլայ :

5. Ամեն առն ալ որչափ նր
առն ըլլայ, պահսութի չի պակ-
սիր . որովհետև ամենքն ալ

մարդ են, հրեշտակ չեն, ուստի
պէտք է որ մեկմէկու ցաւակից
ըլլան. չէ՛ նէ՛ ամմէն չէօփն ալ
տիրէկ կերևնայ, և ամմէն փչած
հովը կարծես թէ տունը պիտի
կործանէ: Ուրիշները քու պակ-
սունդ կը համբերեն, դուն ալ
անոնցը համբերես պիտոր: Հին
խօսք է, « Ով որ խաղաղ կենալ
կուզէ նէ, կըտեսնայ, կիմնայ,
ու լուռ կըկենայ »:

6. Չգուշ կեցիր տէտի խօ-
տիէն, ու քու խօսքդ և կամքդ
առաջ տանելէն: Ասոնք դրսի
մարդկանց հեան ալ չեն վայլեր,
հապա քանի՛ աւելի ընտանեացդ
մէջ: Չեմ ըսեր՝ թէ իրաւուն-
քէդ վաղ գաս. չէ՛. միայն թէ
քու խելքովդ իրաւունք պա-
հանջելու ետեւէ մի՛ յնար, խաղա-
ղուէ խաթերը համար, որ շատ
մենծ բարիք է՝ գին շունեցող և
աննման:

7. Քեզմէ հեռացուր զանոնք
որ տան խօսքերը ու գործքերը

քեզի կրպատմեն, քեզ կրնան
 սրգողցնել, կմ' արտունջի պատ-
 ճառ կրլան: Ավ որ անխղճմը-
 տանք ուրիշի պակասութիւն պատ-
 մելու ճարտար է նէ, ճարտար
 կրլայ քովէն ալ բաներ շտկելու
 ու խօսելու: Թէ որ աղէկ մը
 քննես անկաճգ հասած խօսքե-
 րը նէ, կամ բոլորը սուտ կելլան,
 կամ կըտեսնաս որ բանը բոլորո-
 վին ուրիշ այլանգակ կերպա-
 բանք փոխուեր է:

Տ. Շատ անգամ ծառայական
 կարգի անձինք ծածուկ նախանձ
 մը կունենան ան ընտանեացը
 հետ՝ որ ուրիշ տիրոջ տակէն նոյն
 ցեղին մէջ ու կըջանան հաւտացը-
 նել ան բաները՝ որ իրենք իրենց
 կոյր և անպիտան մտքովին կաս-
 կածանաց տակ կըձգեն, կամ
 պղտիկ բանը կըմեծցնեն: Աւ-
 տի, ծանար շարժէ դուն ալ
 հաւտարու, և աւելի ծանար դա-
 տապրրատելու: Չես տեսնար որ
 անունը ելած յանցաւորին ալ

պատիժ չխորրւիր օխմանի մէջ
քննութի չեղած :

9 . Մէկ ճամբան ալ անախան
խաղաղութե ան է , որ արթուն
կենան տանաւորները ծառանե-
րուն վրայ , ծնողքը զաւկընե-
րուն վրայ , էրիկը կնկան վրայ :

10 . Արթուն կեցէք տանու-
տէր եղողներ ձեր ծառաներուն
վրայ որ քրիստոնէի վայել վարք
ունենան , ու թէ որ տեսնաք զա-
նոնք , որ խույի մը տէր են , կամ
կռիւ կըսիրեն , կամ անհանգարա
են բնութ , շուտով անէն դուրս
ըրէք , չէ նէ՝ հազար կերպ ան-
կարգուիք դուրս կելլան տանը
մէջ . անհոգ ու անհաւատարիմ
ըլլալ տան բաները պահելու ,
աղոց անկարգ ըլլալը , էրկանը
կնկան համար սխալ բան հաս-
կընալը , ու կնկանը էրկանը
վրայ : Շատ անգամ եղեր է որ
մէկ անպիտան ծառայի պատ-
ճառովը աղէկ ու գովելի աները
անանկ շփոթուէ մէջ ընկեր են՝

որ ներսինները ցաւալի ու լալու
արժանի բաներ քաշելը են, գըր,
սիններն ալ զանոնք իրենց մաս-
խարկուէ նիւթ են ըրեր: Աւտի
նայէ՛ որ գոհ ըլլաս շափաւոր իշ-
կիւզար ծառայէն. միայն թէ ըլ-
լայ իրաւցընէ անձաւախ ու խո-
հեմ: Գէշ ծառան զոյ բարկու-
թիւնը կը շարժէ աղէկ ախրոջը,
բովանդակ տան վրայ ալ:

11. Աղէկ ու բանի գործի ե-
կող ծառադ սիրէ, ու իր բանին
գանձէ. բայց բնաւ վատահ մըլ-
լար վրան: Ասն զի ատիկակ
ատենով զինքը յանդուդ կը-
նէ, ու խօսք չիմսող, և ու-
րիշներուն հետ ընկնող, ասով
գէշ կըլլայ ծառային ալ՝ ախ-
րոջն ալ: Կոպիտ և անկիրթ մար-
դիկ երես կառնեն շուտով անս-
նալով իրենց ախրոջը շատ բանին
աչք խփելը կամ աղէկսիրտ
ըլլալը:

12. Ծնողք ալ աչք բանան
զաւկըներուն վրայ. վասն զի

պարտրկան են զանոնք կրթել
 սբ կրօնքին մէջ, անոնց պակ-
 սութիւնները շտկել, և բարի
 վարքի ճամբայ ցցնել իրենց բա-
 րի օրինակովը : Չիկրթըւած
 տղաք իրենց ծնողաց տանջանք
 կրլան, ու տանը մէջ ամենայն
 չարեաց արմատ կրլան :

13. Բայց պէտքը չէ խիստ
 երեւալ զուկրներուն գէմ, որ
 անոնց ոգիքը չի մարին . և առանց
 պատճառի սրտերնին կտարել
 պէտքը չէ . այսու ամենայնիւ
 ամմէն բանի ալ ներել ու թոյլ
 գտնըւիլ չըլլայ, որ յանդուգ
 և տանձարձակ ըլլալ չսորվին :
 Հեղի Ի՞յ աչքէն ընկաւ, ինչու
 որ խիստ կակուղ էր իր տղաքը
 խրատելու :

14. Ամմէն կերպով հոգ տար,
 որ տղակուց տղոցդ առջի պակ-
 սութիւնները խլես : Աս բանիս
 շատ անգամ անհոգ կրլան ծը-
 նօղք՝ ըսելով, թէ բնական բա-
 ներ են ատոնք՝ որ ՚ի հարկէ տը-

դայական հասակը կրբերէ . բայց
 տերաուղիանսս խորունկ խել-
 քով կրվկայէ . թէ փաստակար
 բոյսեր են ասոնք՝ որ ըլլալիք
 փաստերը կրգուշակեն : Քուշը
 նոր բուսած՝ ձեռքդ չի խոցեր .
 նոր ծնած օձն ալ թոյն չունի .
 բայց ետքը փուշը կրմենծնայ՝
 թրի պէս կրխոցէ . օձն ալ որ-
 չափ ծերանայ , այնչափ աւելի
 թոյն կրթափէ : Աւստի ան ծնող
 քնն որ չափէ դուրս կամքը կը-
 նեն իրենց տղոցը , մենծ թշնա-
 մի կրտաւրին անոնց ալ՝ իրենց
 ալ . ու սողուննին ըսածին պէս՝
 մէյմէկ ետփուզ առիւծ կրգա-
 նան ան զաւկրները իրենց ծնողաց
 դէմ , որ սրաճառ եղած են ի-
 րենց կենացը և ամմէն բանին :
 Սիրադ ամուր բռնէ՝ զաւկիդ աչ-
 քի արցունքն որ կրտեսնաս առ-
 ջի տարիները , վն զի անով գեշ
 խույերը կրկտարի . չէ նէ՝ քեզ
 կրլացնէ բոլոր կեանքիդ մէջ :

15 . Ինչպէս որ մանարիկ հուն-

տին մէջ կերպով մը կայ ծառը ,
 ծաղիկը , սրտուղը . ասանկ ալ
 մատղաշ աղոց օրտին մէջ ցանամ
 կայ առաքինութի մը ու մոլուժի
 նշանները : Բոլոր բանը տղաք
 մեծցնելուն պիտոր ըլլայ ջանք
 առաքինութի անկելու անոնց
 սիրաը , ու քաղհան ընելու մո-
 լութիը (գէշ խաւը) :

16 . Պինտ պահէ՛ բայց խոհեմ
 կերպով զան հայրական պատ-
 կառելի իշխանութի սր զաւ-
 կրներուն վրայ քեզ տուեր է թէ
 բնութի կարգը և թէ այ հրա-
 մանը : Յայտնի ըլլան քեզի ա-
 նոնց ում հեռ տեսնուիլը , որ
 աները երթալ գալը , ինչ գիրք
 կարգալինն , ինչ բանի ետեւ
 ինկնալինն . որպէս զի կարենաս
 արգիլել պէտք չեղածը , և տուն
 տալ ինչ որ կրվայլէ ու առա-
 քինութի ճամբուն կեօրէ է :

17 . Տեսեալիան հոգ ունեցի՛ր
 ունեցածիդ շունեցածիդ վրայ ,
 յիշելով առաքելոյն ըսածը , թէ

հարերը աղոց համար գիղեն ախ-
տի, եանի չափով խարձեւով ու-
պահելով. որ չըլլայ թէ եաքը
քու վիճակէ՞գ վար ինկնան նէ,
ըսի թէ՛ բարբարոս թշնամին
իմաս չըրաւ անոնց, հապա ի-
րենց հօրը անհոգու թիր ու չա-
րաչար մեխողու թիր:

18. Բայց չըլլայ թէ այն ծախ-
քին խնայես՝ որն որ պէտք է խե-
ւացի կրթութի տալու աղոցգ.
որովհետեւ ապիկակ է բուն հա-
րուստ մէրասն՝ որ կըրնաս անոնց
համար թողուլ: Խելացի կրթու-
թիւն հասկըցիր զանիկակ, որ
զաղաքդ կընէ ջերմեռանդ անձա-
պաշտ, բարետիրտ եղբայրասէր,
զինքը բոնօղ ու կառավարել
գիտցօղ, խայրէթլի, ուսումնա-
սէր, գրասէր, պարկեշտ, ա-
ռաքինի, ու իրաւցընէ սիրօղ
խմասաութի. ինչպէս որ կըվայ-
լէ աղէկ քրիստոնէ մարդու, ու
պատուաւոր քաղաքացիի:

19. Ասոնք անոր համար ըսի,

զէրէ կան որ խելացի կրթութի կրտսեպէն խաղալ ու պար բանել սորվիլը, գրսէն բան մը երեւնալը, նոր փիլիսոփայ ըսածներուն կարծիքը բանելը, որ աւելի կը մոլորցընէ՝ քան թէ լուսաւորէ մարդուն միտքը. ճամբորդութի մը ընելը գրսի կողմերը. որ արհաս հասակին ուրիշ օգուտ չընէր, եթէ ոչ թէ ադրօնէր տեսնալ, մտխոզուն զինքը տալ, անառակ ու անհաւատ մարդկանց ճանչնորիլ. մէկ խօսքով իր երկրին մոլութեց վրայ ուրիշ ազգաց մոլութիւններ ալ էւելցնել. ինչպէս որ սովորաբար կրտսեպէնք կոր մեր օրերուն աշխարք պըտրատող ճահիլները :

20. Թո՛ղ ունենան քու ազաքդ ամմէն ազատական արհեստներուն աղէկը. թէ որ քու վե՛ճակիդ ձեռք կուտայ նէ : Միայն թէ առաջ ունենան հոգեօրին աղէկ բաներն ալ. աղէկ խրղճմտանք ալ, ու պէտք եղածները

մարդու սկս մարդու, քաղա-
քացիի, ու քրիստոնէի. չէ՛ նէ՛
աղաքդ սոյզաակէ կրլլան ասնոր
անու՛նով, ու սոյսուզ կամ ցած՝
իրենց անսլիտան գործքով: Թէ
և բարակ խելք ունենան, շահ
չունի, երբոր աղէկ վարք ալ չու-
նենան նէ: Մենծ մենծ փրաս-
ներ որ եղեր են ցեղի մը, հայ-
րենիքի, ու վիճակի, առաջ ե-
կած են խորունկ մտքով ու չար
սրտով մարդիկներէն:

21. Էրիկ մարդուն իր կնկան
վրայ արթուն կենալը պէտք է՝
որ հեռացնէ սրխը ընտանուիր
ու թէքլիֆսիզու թիր պատուա-
ւոր խղմէթ ընօղներուն խաթու-
նին հետ. որ ետքի թշնամին է
անական խաղաղութն, վասն զի
օտար սէր կրանկէ կնկան սիր-
ալ, ու անհող ըլլալ կուտայ
տան բաներուն, ու զաւկրները
պահելու. ուրիշ բան մտմտալ
չի թողուր, բայց միայն որ իր սի-
րած կուռքը պաշտէ:

22. Պատկը՝ սրբոյն պօղոսի ըսածին պէս՝ օրինակ է միանալու Քրիստոսի իր եկեղեցւոյ հետ . ուստի չի վայլեր արատաւօրեւ զանի օտար սիրով մը՝ որ բոլորովին պարկեշտ , ու նք պատկին մախառս չէ :

23. Արթուրն պիտոր կենայ էրիկը ասանկ օտար սիրոյ առջի երեցած նշաններուն վրայ . չէ նէ՝ զինճիւր օղ օղի անցնելէն ետեւ շատ դժար է քակել փրցնել . կամ շատ շքիւրրատոցով կրէլայ փրցնելը : Արշափ մեղադրելէ բան է էրիկ մարդու մը աւելորդ նախանձը , այնչափ ալ մեղադրելու է անհօգ դանուելը ասանկ հարկաւոր բանին մէջ :

24. Զգո՛ւշ կենայ էրիկ մարդը՝ որ պատիւ ու ծառայութի չընէ ուրիշի կնկանը . ետքը թո՛ղ հարկաւ պահանջէ՝ որ իր կնիկն ալ ուրիշմէն անանկ մեծարանքներ չունենայ :

25. Ասանկ եօղաւզ պատիւնե-

րը՝ որ խափանել պէտք է, շփոթել պէտքը չէ ուրիշ եօլու բաներուն հետ՝ որ ճամբով կը վայլեն կնիկ մարդու :

26. Էրիկ մարդը տանն ալ կընկանն ալ գլուխն է, բայց ամմէն իշխանութե՛ ալ չափ և կանոն կայ : Անիկը սլարտրկանութիւն ունի էրկանը, էրիկն ալ կնկանը : Ինչ որ տնական վիճակին բարեկարգութե՛ր կընայի նէ, բոլոր ատրաները խելացի ու արդար էրիկը պէտք է որ հոգայ կնկանը պիտոյից համար :

27. Հեռու ըլլայ խիստ ու ըստառնալու կերպեր : Եւայ առջև կինը ագամայ գլխէն չչինուեցաւ, որ խնացւի նք թովմային ըսածին պէս՝ թէ կնիկը էրկանը հրամեւու չէ, բայց ոտքէն ալ չչինուեցաւ, որ խնացւի՝ թէ էրկանը ոտքին տակն ալ պիտոր չիկոխւի . հապա ագամայ կողքէն առնըւեցաւ, այսինքն այն մասնէն՝ որ աւելի մօտիկ է սրը-

տինն , որպէս զի ցրցուի սրտա-
կից ու սիրալից ընտանուածի՛ր՝
որ պէտք է ըլլալ էրկանը ու կըն-
կանը մէջ :

28 . Երբիկը ըլլայ առաքինի կեր-
պով խաթրը նայող ու անուշ
գէպ 'ի կնիկը . կնիկն ալ հնա-
զանգ ըլլայ ու կամքը կատարող
էրկանը . ասով կըլլայ միասիրտ
միաբանուածի մը տանը մէջ :

29 . Աերջասպէս տանտէրը
մէկ կարգաւորեալ հաստատուն
կարգ գնէ սեղան նստելու , բան
գործ ընելու , ու մարգու հեռ
տեսնըւելու ատենին . ծախքը
չափաւոր ըլլալու , և բոլոր տա-
նը ամմէն բանին համար : Առանց
կարգի բարեկարգութի չըլլար .
առանց բարեկարգութե ալ կա-
րելի չէ որ երկար ատեն պահելի
տանը խաղաղութի . որուն ամմէն-
քը սրտանց կրփափաքին , բայց
քիչ կայ որ ուղէ բանեցնել ա-
նոր ափ ձգելու ու պահելու մի
չոյները :

ՄԱՍՆԱՅԻՆ ՄԱՐԴԿԱՆՑ
 ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ, ԱՅՍԻՆՔՆ
 ԲԱՐԵՎԱՄՈՒԹԻՒՆ

1. « ՃՇՄԱՐԻՏ բարեկամ գրա-
 նոցը՝ մենձ գանձ գասած է »,
 կրսէ սիրաք հոգւով սքով: Հե-
 թանոսները պիլէ՝ կրսէ նք թով
 մաս, կրսորվեցնեն թէ աս աշ-
 խրքիս ցաւալի պանդխտութե
 մէջ քըտիկ մը հանգիստ գրա-
 նարու համար պէտք է մէկ ճըշ-
 մարիտ բարեկամ մը ունենալ .
 որ միանգամայն խորհուրդ և
 ուժ աուող է և բարիք ընող, ու
 մէկ ուրիշ ես մը կրուի: Ամէն
 աշխատանք բարեկամի սիրուն
 համար անուշ կերեւոյ . ու ա-
 լելի սիրաը կըճըխայ մարդուն
 իր բարեկամին բարիք ընելու ա-
 տենը, քան թէ բարիք ընգու-
 նողին սիրաը:

2. Բայց էկուր նայէ՛, որ որչափ պիտուեալան ու անգի՛ն բան է նէ բարեկամութիւր, այնչափ ալ գժար կրգուի: Աս երկու անուներս մեր ասե՛նի մարդիկը աւելի փուճ տեղը կրբանեցնեն, փիլիսոփայ, ու բարեկամ: Փիլիսոփայ ըսելով աս օրերս կիմացւի անկարգ վարք ունեցողը, մարդեվարութի չունեցողը, անհաւատի խօսքեր բանեցնողը, և ճամբէ գուրս քալողը բոլորովն: Բարեկամ ալ կըսւի կոր, ով որ ընկերութիւն կընէ սեղանի, ժուռ գալու, լաՖ ընելու, ու թէագրօ մէկ տեղ երթալու:

3. Հատ՛ խիստ շատ հեշտ է աղէկ բնութե՛ տէր՛ բարեսիրտ կամ ողորմած մարդ գանալը, քան թէ ստոյգ բարեկամ մը գանալ: Ամէն ճշմարիտ բարեկամ ըսածդ՛ աղէկ մարդ պիտօր ըլլայ. բայց ամէն աղէկ մարդ՛ բարեկամ չըսիր:

4. Ստոյգ բարեկամ ըլլալու շատ բան պէտք է. ես կարծաւորս խօսելով՝ իրեք բան աւելի հարկաւոր է կրտսմ երկու գիացալ: Նախ՝ մաքուր վարք. ք, բարի վախճան մը. ք, զգուշութի իրարու հետ վարելու ասուն: Ասոնք որ պահուին նէ, երկի մարդու կնիկ մարդու մէջ ալ աւարինական բարեկամութի կըրնայ ըլլալ. վասն զի ան որ ամ մէնուն ասեղծօղն ու հայրն է, իրարու գէմ նախանձ մը չի գրաւ մարդկութի կիսուն ու մէկալ կիսուն մէջ. չէ նէ՝ իր ըսածներուն գէմ զուրցած կերևնար. «Սիրեցես զընկերքս իբրև զանձն քո»:

5. Առջի թէութիւր աղէկ բարեկամութի՝ մաքուր վարքն է ըսինք: Սքն հերոնիմոս կրտէ, թէ բարեկամութիւր կամ իրարու նըմանները կըգանայ, կամ իրարու նման կընէ: Աւտաի կարելի չէ երկար ասուն վարել զէշ մար-

դուն հետ, ու անոր գէշութեան
առուցը բարուցը չհետեւիլ: Հին
փիլիսոփաներու խօսք մը կար.
« Ինձի ըսէ՛ տեսնամ, որո՞նք են
քու բարեկամներդ. ես ալ ան
առանձն քեզի ըսեմ, թէ դուն ա-
ղէկ մարդ ես՝ թէ գէշ »: Հա-
մարձակ վճիռ կարել կըլլայ մէ-
կին վրայ՝ նայելով անոր բարե-
կամներուն վրայ:

6. Սուտ բարեկամը՝ ինչպէս է
գէշ մարդը, աւելի մնասակար
է քան սուտ ստակ կարող խաւ-
սազանը, որովհետեւ սա ետքի-
նը քու ըստըկիդ զէն կրնայ տալ
նէ, առջինը ամեն բանի մէջ
ամեն կերպով քեզ կըմտասէ:
Սուտ բարեկամին հետ կապու-
ողը՝ ծանար բաներու մէջ կրնի
նայ, որ այնչափ վախնալու են՝
որչափ որ վախը ու տեղեկուիք
քիչ եղած է: Ասոր համար հին
խնամուհներուն մէկը կըսէ.
« Թշնամիներէս ես անձամբս խ
կըպահեմ զգուշութեամբ, իսկ սուտ

բարեկամներէն իս հիչ մէկը չե-
կրնար պահել՝ աստուծոյ ի
զատ : Անանկ է նէ , ով որ ա-
ղէկ վարք չունի , ու քեզ խրատ
կուտայ ու ծափ կըզարնէ մե-
զագրելու ու օխտաւոր բանե-
րուդ , բարեկամ չէ , հասրա մտա-
նիչ ու գահիճ : Անիս օխտաւոր ,
քանի՞ն կայ որ բարեկամի անդ
կըզնէ անկրօն անխոհեմ մարդի-
կը , որ աղէկութե նշան մը չկայ
վրանին : Ասանկ ողորմելիները
աւելի վտանգի մէջ են քան թէ
ահաւոր ծովը նաւով չափող-
ները :

7. Հերիք չէ բարեկամաց մա-
քուր վարք ունենալը , պէտք է
որ վախճաննին ալ համեստ ըլ-
լայ . այսինքն մէկզմէկ պիտոր
սիրեն չէ թէ ստակ քաշելու հա-
մար , կամ զգայական բանի հա-
մար իրենց ուզածին կեօրէ , հա-
պա մէկմէկու առաքինութեան
վրայ համարում ունենալուն հա-
մար , և մէկսիրա մէկ հոգի ըլլա-

լուն, ու բնութիւնին յարմար
ըլլալուն :

8. Շատ հարուստ մարդիկ ու
մեծամեծներ կան որ չորս դին
պատեր են անշահ ու սուտ բա-
րեկամներ, որ սեղանի միայն բա-
րեկամ են, և իրենց հանգստու-
թեան, ու յոյս մը ունենալուն՝
որ օգտակար պաշտպանուի մը
գտնան : Ատանկները չեն հաս-
կընար որ սուտ ստակը իրաւէն
էւել կը փալտուի, ու քանի որ
կայ նէ իրենց յաջողուի, այն-
չափ կը դիմանայ անոնց մարդա-
հաճութիւն ալ՝ որ զիրենք կը խա-
բէ : Բոյեսիոս պիլէ փիլիսոփայ
մարդ ու աչքաբաց՝ մնասակար
դիպուածներէն էաւ միայն հաս-
կըցաւ ասանկ մարդահաճոյ կեղ-
ծաւորները . ինչւան որ թագա-
ւորին աչքէն ալ ինկնալով, ու
բանտը մտնալով գրեց ցաւագին
սրտով . « Հիմա հասկըցայ (կը-
սէ) սուտ բարեկամները . իմա-
ցայ որ անոնք գօնսօլօզը կը սի-

բնն եղեր, չէ թէ զբոյեսիոս . բարեկամ են եղեր իմ յաջողուեա՛ որ իրենց շահ կրբերէր, չէ թէ իմ անձինս 77 :

9 . Առաքինական բարեկամութիւնը իրմէն կրհեռացնէ զան վտանգաւոր զգայականութիւն ալ՝ որ զգայարանաց ուղածին կապւած է . ինչպէս որ ըսինք եղբայրսիրութե վրայ խօսելու ատենը : Աս զգայական սէրը նման է ծաղկի , ինչպէս աղէկ կը նմանցընէ սիդոնիոս . ծաղիկը կը սիրւի քանի որ նոր է ու անուշահոտ , անցածին պէս մէկ գի կը ձգուի :

10 . Եւրբի թէութի բարեկամութե է զգուշութե ատենըրւիլը : Չափէ 'ի գուրս բացելիլը իրարու , կարգէ գուրս շախտներ ընելը , չի վայլած ընտանութիւնները նշան են զգայական սիրոյ , չէ թէ բարեկամական սրբաի . ու այնչափ գէմ կելլան ճըշմարիտ բարեկամութե , որչափ

գիշերւան մութը գէժ է ցորեկ-
լան լուսոյ :

11 . Ուստի աս պէտպէս սխալ-
մունքներէն ազատ ըլլալու հա-
մար , գեռ շքնորած քեզի հաս-
տատուն բարեկամ զմէկը , իրեք
կերպ միջոց բանեցուր լատեան
վարպետ Ճարտասանին խրատա-
վը , զորն որ սուրբն օգոստինոս
աւգոստինոս կը յիշէ : Նախ քրն-
նէ , թէ ան մարգը ունի մի վե-
րի գրած Ճշմարիտ բարեկամուէ
նշանները . ք , իրօք փորձն ալ
ըրէ , աւելի ան բանին մէջ որ
իրեն շահին կրնայի . ք , անկից
էտե կրնաս զանի քեզ բարեկամ
ընարեւ , բայց միշտ միտքդ գնե-
լով թէ Ճշմարիտ բարեկամ գրու-
նալը աշխրբիս վրայ խիստ գժար
է . և ով որ կարծէ՝ թէ հեշտ
կրգանայ , խաբւած է , ու ճրշ
մարիտ բարեկամին տեղը սուտ
բարեկամ ձեռք կըձգէ :

ՆԱԽԱՆՁԱՒՈՐ ԸԼԼԱԿԸ
ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՀԱՄԱՐ

1. ՀՈԳԻ վաստրկեչու նախանձաւոր ըլլալը շատ մենծ առաքինութի է . բայց անբաւ սխալ մտնք ու մեղք ալ կըրլան առաւոր նախանձաւորութե ա նունովը : Սալէղեանին ըսածին պէս , բնաւ ուրիշ ատեն անանկ հեշտ կերպով ու հանգիստ սրբտով շարը չի գործըւիր , ինչպէս երբոր մէկը միտքը դրեր է՝ թէ այ փառաց վրէժխնդիր ըլլալու համար կընէ ըրածը :

2. Սուրբերը պիլէ եղաւ որ սխալեցան առանկ փափուկ բանին մէջ . ուստի Քրիստոս յանդիմանեց զյակորոս և զյովհաննէս իբ առաքեալները , որ կուղէին վերէն կրակ իջեցընել սամարացիներուն վրայ :

3. Անանկ է նէ աղէկ մը պըրպը-
տելու է բուն խկու թիը ասանկ
մենծ առաքինու թէ, որովհետե
սուտ սասկը ըստուգէն շատ է:
Նախանձաւ որու ի կըլայ որ ան-
խոհեմ է, յանգուգ, անխու,
ու լեղի. ասանկ խոտորմունք-
ները գործքին նայելով քննենք:

4. Ամմէն տուն փուշ մը չի
պակտիր. ինչպէս ամմէն ագա-
րակ ալ թէպէտե աղէկ ըլլայ՝
մտասակար խոտ մը ունի: Ան-
խոհեմ վրէժխնդրու թիը փուշը
քաղելու տեղը՝ շատ անգամ խո-
րունկ կերպով կըխայթէ, ու
վերքը թէշէնիշ կընէ: Խոհե-
մու թի պիտի բանեցւի. « Խօ-
սելու ալ՝ լռելու ալ ատենը կայ »
ըսաւ հոգին նք: Այ նախանձը
գիտու թէ հետ ունեցողը չիսօ-
սիր, թէ որ չիմանայ թէ իր խօ-
սիլը լուս կենալէն էլ ել շահա-
ւոր է:

5. Կան որ իրենց նախանձա-
ւորութիը ուրիշներուն աունը

խօթել կըջանան՝ տուն տալով
 ասնկ նանկ զգուշութիւն ընե-
 լու ու նորակերպ կարգ կանոն
 բանեցնելու . ուսկից կըծնին
 խօսք խօրաթայ, կռիւ, իրարու
 հետ ինկնալ . և ասանկ անխո-
 հեմ դեղը աւելի սգաածառ կըլ-
 լայ՝ որ հիւանդը մեռնի, զորն
 որ մէկը բժշկել կուզէր : Առջի
 բարի նախանձը մեզ կարգի կա-
 նոնի բերելն է, ու խոնարհութիւն
 աղօթք ընել ուրիշներուն բարե-
 կարգութիւնը համար, կրտս սուրբն
 բեւանարդոս : Մենձ յանդգնուի
 է ուզելը առաքելոց պէս կա-
 ռավարել ուրիշներուն տունը,
 երբոր մենք դեռ աղէկ աշակերա-
 շենք եղած մեր տանը մէջ : Ու-
 րիշի աղէկութիւն համար նախան-
 ձաւոր ըլլալը արգիլած չէ, հա-
 պա արգիլած է միայն՝ որ ան-
 խօհեմութիւն աս բանին ձեռք չի
 զարնենք :

6. Վան ալ որ կըվառւին աս
 բանիս, որ ամէն մարդ իրենց

բռնած ջերմեռանդութե՛ն ճամբան բռնեն : Ով որ Բրիտանոսի չարչարանաց կամ սբ հաղորդութեան ջերմեռանդ է՛նէ , կուզէ որ ամմէնքն ալ երկան ատեն անցընեն աղօթքով խաչելուէ կամ սբ հաղորդութե՛ն գիմացը : Ով որ հիւանդ տեսնալու կերթայ , ու սրխ սրխ հիւանդանոցներ և օտարանոցներ կը քալէ՛ նէ , կուզէ որ ամմէնքն ալ նոյն բարեպաշտական գործքը կատարեն : Ատանկ բարի նախանձը աստուծմէ չէ : Մարթա ու մարիամ երկու քրուքուանք են՝ կըսէ սբ օգոստինոս . բայց մէկը տեսական կեանք կը սիրէ , մէկալը գործնական : Եթէ որ երկուքն ալ տեսականի էտեէ ինկնային , ո՞վ պիտի պատրաստէր կերակուր յիսուսի ու անոր աշկերաններուն . ատոնց տեսական ըլլալը անօթի պիտի թողուր զերկնաւոր վարդապետը : Ասոր նման հասկըցիր վերի ըսած բարեպաշտական

գործքերու համար : Ամեն մէկը պէտք է որ ինչ պէտքէս շնորհքին շարժմանը հետևի : Աչքն՝ որ տեսնող է, ըսող չէ, պէտք չէ որ ամսոսայ՝ թէ անկաճը կը լրսէ, ու չի տեսներ : Ամեն հոգիք զի՞նձ օրհնեցէ՛ք, ըսաց մարգարէն :

7. Միշտ սուտ ջերմեռանդու թիւն է ան, որ քեզ մենձ մենձ բաներ տուն կուտայ՝ որ քեզի յարմար չեն. ու քեզի անհնազանդուի կըսորվեցնէ, տան մէջ ալ խռովութի ու անկարգուի կըսերմանէ : Մք սք բաները պիլէ, ինչ առջև անսուրբ և անպիտան կըսեպւին, երբօր քու վիճակէդ ու պարտքէդ գուրս են :

8. Պօղոս առաքեալ կը յանդիմանէ ան քրիստոնէները, որ կըսարժէին իրենց վարդապետներու ու վրակեցուններու աղէկուն վրայ. մէկը պէտքոսի վրայ պարծենալով, մէկալը պօղոսին, մէկալը ապողոսին. ի՞նչ է կըսէ :

քն բաժնուած է մի ձեր մէջ .
 պօղոսն է մի ձեզի համար խաչ
 ելած . իմ անունով մի մկրթ-
 տուեցաք : Աս յանդիմանելի
 տկարութիւնը շատ անգամ կե-
 ղենայ անոնց մէջ , որ ուրիշ
 դիաց աղէկ անձինք են , բայց
 իրենց վրակեցուները վեր վերցը-
 նելու համար իբր աւելի սք ու
 աւելի իմաստուն՝ խղճմտանք
 չեն ըներ զուրիշներունը վար
 զարնել : Ամէն մարդ ան է՝ ինչ
 որ է նէ ւոյ առջև . ու մեր ձեռ-
 քը չէ սրբութե տաճարին կը-
 շառքը՝ որ ուզածնուս պէս կը-
 շառենք ուրիշի սք և իմաստուն
 ըլլալուն չափը : Եթէ որ աղէկ
 վրակեցու ունիս նէ , փառք տուր
 ւոյ , ու քու հնազանդութեդ
 պարտքը ըրէ , բայց ուրիշնե-
 ղուն արդիւնքին դատաւոր մըլ-
 լար : Աւրիշին ընկած գովեսար
 կարճեցնել կամ կարել այնչափ
 զարհուրելի բամբասանք է՝ որ-
 չափ քիչ կը զարհուրին մարդիկ :

9. Մի յակօք առաքելուն ըսածին պէս, թէ որ քու նախանձաւորութիդ լեղի բաներով լըցուած է նէ, առ խելքը երկընքէն ինչած չէ, հապա երկրաւոր է, անբանական է, ու գիււական է: Ամուր բռնեն առ խօսքը անոնք որ իրենց խելքին կէօրէ ջերմեռանդ կերենան, բայց ուրիշ գիաց շուտ շուտ կըսորդողին կըսառտին, բնութիւննին ալ կօշտ է խիստ է, ուստի ատանկները հալւին քերանը կըսւին՝ Ժամուն մէջ հրեշտակ, տանը մէջ սատանայ:

10. Այնչափ պիտուական բան է նախանձաւորութիը, որչափ համբերօղ է նէ, ու սիրով լի: Ինքը սիրոյ ծնունդ ըլլալով ծնողին նման պիտոր ըլլայ. որ (այսինքն սէրը) պօղոս առաքելուն ըսածին պէս՝ համբերօղ է շատ, և անուշ. հպարտանալ չիյաէ, իր շահը չի փնտռեր:

11. Սալէղեանը կըսէ՝ թէ քու

Նախանձաւորութիւնք քեզ չար-
տորցնէ չի շփոթէ զուրիշները
Ճամբա բերելու համար . ատե-
նը կայ որ աղէկ կերպով կրնաս
բանեցնել : Թէ որ ուշացնես
յանդիմանել ու շտկել նէ, ա-
տենը միշտ քու ձառքդ է . հա-
պա թէ ատենէն դուրս յանդի-
մանես նէ, չարը կը մենծցնես՝
զորն որ շտկել շտկաւել կուղէիր :

12 . Ուստի իրաւի պէտք է որ
ձեռքէդ եկածին չափ նախան-
ձաւոր ըլլաս քու եղբորդ աղէ-
կութեւն . բայց ինչպէս որ նր վար-
դապետք կրսեն, քու ջանքիդ
հիմ ըլլայ ճշմարտութիւնը, գոր-
ծակից ըլլայ դութը, առաջնորդ
ըլլայ անուշութիւնը, ու վարդա-
պետ և կառավար ըլլայ խոհե-
մութիւնը :

ՔՐԻՍՏՈՒՆԷ ՄԱՐԴՈՒՆ

ԵՐՐՈՐԴ ՊԵՏԻ ԵՂԱԾ

ԲԱՆ ԵՐԸ

ՄԵՐ ՎՐԱՅ ԵՂԱԾ ՊԵՏԻՔԵՐՆԻՍ

Ա

ԶԲԱՂՄՈՒՆՔ

1. **Ն**մեզուհ առենն ալ գրախ-
տին մէջ ի՞նչ հրամար էր ադա-
մայ՝ որ զբաղմունք մը ունենայ՝
բանեւոյլ այն սքանչելի փափկու-
թեան պարտիզին մէջ: Ոսկեբե-
րան կրակ, թէ այն պարարտ հո-
ղը սխտանաւորութիւն չունէր որ

բանեցւի, բայց ազամ զբաղելու պիտանաւորութի ունէր. չէ նէ՝ դատարկութիւր բուն անմեղութե ալ պատճառ կըլլար կործանման, գուցէ խաբեբայ օձէն ալ պէժէր: Դատարկութիւնը մոլութիւններու մէքեան է. ինչպէս զբաղմունքը՝ առաքինութիւններու:

2. Զբաղմունքը քու վիճակիդ յարմար պէտք է ըլլայ, ու փոփոխւի պիտոր պէտք եղածին պէս. վասն զի ամմէն զբաղմունք ամմէն ատենին յարմար չի գար:

3. Մըլլար անունցմէ, որ զբաղելու համար կըկարգան անանկ բանաստեղծութիւններ ու նորաչուր բաներ՝ որ անպարկէշտ սիրոյ բուն են. կամ խաբեբայ հաճոյական առասպել պատմութիւններ, որ մեր ատենի ախտաւոր կիրքերը կըձեացնեն. ուստի օրէ օր կըտեսնանք շատ գլուխներ՝ որ առասպելներով հարբած են: Ասանկ զբաղիլը

պարապ կենալէն գէշ է՝ կրտէ
 սսկերերան . վասն զի մարդուս
 աւելի զօրաւոր ու աւելի խաբե-
 րայ կիրքերը սաք կըհանէ մնաս
 տալու իրեն անձին : Ասանկ թըշ-
 նամիի մը հեա վարւելով որ
 զգայական ասորժակին ուզածն
 է , ու անոր քէֆ տուող , շատ
 անգամ կըյաղթըւինք ու կը-
 կորսըւինք , ուր որ յանգուգ ու
 շփոթ խաբէութի մենք զմեզ
 յաղթող կըկարծենք :

4 . Թէ որ կուզես օգտակար
 կարգացմունքով զբաղիլ նէ ,
 ան գրքերը սորվէ ու կարդա ,
 որոնք որ կըսորվեցնեն ընդհա-
 նուր կամ մասնաւոր պարաքը
 քու վիճակիդ , մարդու մը , քա-
 ղաքացիի մը , քրիստոնէի մը ,
 ծնողքի , զաւկի , աշխարք մը-
 տածին , տան աէր եղողին , բա-
 րեկամին : Ասոնք մենծ մենծ
 պարաք են , բայց անանկ երեսէ
 ու մտքէ դուրս ձգած որ՝ շատը
 կըմեռնին բնաւ զասոնք չգիտ-

ցած, ինչպէս ծնած օրերնին :

5. Չրլայ թէ մոռնաս էն մենծ գիրքը, այսինքն անաշունչը, որ պայծառ մեկներ են այնչափ հոգելից ու իմաստուն նր վարգապետք: Վասն զի թէ որ մենծ ամօթ է մէկ բժշկի մը չգիտնալ երևելի ու մեծանուն բժշկարանները, ու ֆէթվածի մը չգիտնալ ֆէթվայի գրքերը, քանի՞ աւելի ամօթ է մէկ քրիստոնէի մը Քրիստոսի գիրքը չգիտնալը, կամ հաւատացեալ մարդու իր հաւատքին գրքերը չգիտնալը: Այն գրքերը կըսեմ, որոնց միջէն անուանի փիլիսոփաներն ալ անանկ ուսմունքներ ու խրատներ հանեցին, որ մենծ համբաւ ունեցան աշխարհի վերայ. և անոնցմով զիբեմք կըկրթէին ամենայն ջանքով առջի քրիստոնէները. այնչափ որ՝ չէ թէ միայն կարգացող ու գիտուն մարդիկ, հապա հասարակ ժողովուրդ, արհեստաւոր, մը-

շակ, հերկող, շատ բան կրտսեր-
տէին անկից, ու ջերմեռանդ սրբ-
տով ճխալով նբ գրքին բանը կը-
զուրցէին: Աճաշունչ գիրքը կար-
գալով միտքդ կըլուսաւորւի,
սիրագ գէս 'ի շիտակ ճամբան
կերթայ, և այսպէս ամմէն կեր-
պով նբ կըլայ քու զբաղմունքդ:

Բ

ԱՐՏՈՐԱՆՔԷՆ ՈՒ
ՍՐՏՆԵՂՈՒԹԵՆԷ ԶԳՈՒՇ
ԿԵՆԱԼԸ

1. ԱՐԹՈՒՆ կեցիր որ հեռու
կենաս արտորալէն ու սրանե-
ղուքէն, որոնց խիտ թշնամի
էր նբ ֆրանչիսկոս սալէզեանը:
Ասան զի ատ ախաը արգէլք կըլ-
լայ զի՞ծ միտք բերելու, ու կու-
տայ շուտով սրգողիլ ամմէն
պզտի բանի համար որ գիմացնիս
կըլայ գործք ընելու ատենը:
Ով որ ի՞յ կուզէ ծառայել, որ

է յօժ խաղաղութն, պէտք է որ խաղաղ սրտով ընէ ամեն բանը :

2 • Մարթա բուրբովին նք գործքի զբաղեր էր, այսինքն յիսուսի կերակուր պատրաստելու . բայց որովհետև չափէ դուրս հոգացօղ էր, յանդիմանեց զինքը տէրը : Սալէզեանին ըսածին պէս՝ հերիք չէ բարի գործք ընելը, հասա աղէկ բանը աղէկ կերպով ընելու է, այսինքն սիրով ու հանգարտութենով : Թէ որ իլիկը խիստ արատրնօք ուրառկես նէ, իլիկը վար կինկնայ, թելն ալ կրկարի :

3 • Միշտ բաւական արատրնօք կըլլայ մէկ բանը, երբոր աղէկ կըլլայ նէ : Անոնք որ աճէլէ ընելով կամ անհանգարտ ըլլալով կաշխատին նէ, ոչ շատ բան կընեն, և ոչ աղէկ բան կընեն :

4 • Սք Ֆրանչիսկոս սալէզեանը ինչ որ ընէր նէ՝ չէր շփոթէր : Աս բանիս համար մէկը իրեն

հարցուց նէ, ըսաւ. « Դուն իս
կըհարցընես, թէ ինչ է իմ ը-
րածս, որ զամմէնքը արատընօք
շփոթած կրտեանաս, ու զիս
հանդարտ և անշփոթ: Հիմա ի՞նչ
սրտասխան կուզես որ տամ քե-
զի. ես աշխարք չեմ եկեր որ ամ-
մէն հոգը գլուխս ժողվեմ. բա-
ւական չէ՞ մի ինքիրմէն եղածը,
ինչո՞ւ ես ալ էլեցնեմ զանոնք
իմ արատընովս »:

5. Բայց աւելի թուլութի՛ւն ալ
պէտք է փախչիլ. վասն զի ամ-
մէն բանին երկու ճոթն ալ գէշ
է: Գործասէր եղիր հանդար-
տութենով, հանդարտ եղիր գոր-
ծասիրութենով:

6. Հանդարտութենով գործա-
սէր կրտեմ՝ հասկըցընելու հա-
մար, որ պէտք է ինքիր զինքը
ետ քաշել գործքին շատութի՛ւն,
որ չափը անցածին պէս՝ աֆա-
խան կրբերէ սրտին, ու անհան-
դիստ կընէ. մեր ծածուկ հստա-
տութին ալ կուռեցնէ, որ շատ

բանի՝ քան թէ լաւ բանի հետ
 ըլլայ : Ազէկ կրսէ սալէզեանը .
 « Մեր անձնասիրութիւն է մենծ
 խառվարար , որ կուզէ շատ բա-
 նի ձեռք զարնել , ու բան մը
 չըլմնցներ » :

Գ

ՀԱՆԳՍՏՈՒԹԻՒՆ

1 . Ինչպէս զբաղանք ու աշխա-
 տանք հարկաւոր են նէ , նմանա-
 պէս հանգիստն ալ ու բնութիւն
 շունչ տանելն ալ : « Ո՛վ որ բնաւ
 շունչ մը առնել կամ կերպով
 մը զբօսանք ունենալ շուզեր նէ ,
 վայրի ու անմարդամօտի մարդ
 է , և մէկ գէշ պակսութեան մէջ
 կիսկնայ » , կրսէ սբ թովմաս :

2 . Չբօսանքը կարգով կանո-
 նով ու անմեղ ըլլալու՝ իրեք բան
 պիտոր ունենայ . այսինքն ըլլայ
 պիտի՝ նախ , բուն պարկեշտ բան
 մը . Թ , իր վախճանին համար

ըլլայ . 7, չափով պիտոր ըլլայ :

3. Պարկեշտ կրտսմ, որ մէջը գէշութի մը չի գտւի, կամ արգիլած բան չըլլայ . ինչպէս են անպարկեշտ պար բանեւն, թէ ագրոյի անարժան ցուցանքները, խուճարով կմ իթ տասայով խաղեր, անանկ որ մէկ զմէկ բոլոր ըստկէ հանեն . և ուրիշ ասանց նման անկարգ էյլէնճէներ :

4. Իր վախճանին յարմար ալ ըլլայ ըսի . վասն զի սէֆան սէֆայի համար՝ զէֆբը զէֆբին համար ուզել չըլլար . ասիկակ նշովքով գատապարտած է նք աթուէն . հապա այնչափ որ օգտէ յոգնած բնութե շունչ մը առնելու, և հէլլաք եղած մարմնուն ուժ մը առնելու :

5. Աս ըլլայ նէ, չափով քլ կըլլայ . այսինքն այնչափ հանգիստ առնելի, որչափ հերիք է բուն վախճանին, կամ թէ պէտք եղածին չափ ուժ մը տալու մարմնուն ալ հոգիին ալ : Լքս .

լըման ան օրինակին՝ որ կրբերէ
 իմաստունն սբ Քրանչիսկոսը սա-
 ըղեանն . յոգնած ճամբորդը
 քիչ մը կանկ կառնէ ճամբու
 վրայ , չէ թէ կանկ առնելու հոն
 մնալու համար , հասլա քիչ մը
 հանգիստ ու կերակուր առնե-
 լու , որ աւելի ուժով կարենայ
 առաջ երթալ ինչւան ճամ-
 բուն ծարր :

6 . Ուստի խրատ տուօղ փիլի-
 սոփան՝ սբ Թովմային առաջ բե-
 րածը ու հաւնածը՝ կրսէ .
 « Քիչ հանգիստը շատ է մար-
 դուս կենաց , ինչպէս որ քիչ
 մը աղը հերիք է կերակրին համ-
 տալու » :

7 . Աս օրինակը հանգստին ու
 կերակրին աղէկ յարմարութի
 ունի սա կողմանէս ալ , որ կան
 որ շատ ուտելու կարօտ են ,
 կան որ քիչ . ասոր նման հաս-
 կըցիր հանգչելու կողմանէ ալ :

ՀԱԳՈՒՍՏ ՈՒ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ

1. ՀԱԳՈՒՍՏԸ իրեք բանի համար պէտք է: Նախ՝ պարկեշտօրէն աղէկ մեզ պարտրկելու. ք, պաղէն տաքէն մեզ պահելու. ֆ, ճամբով ու համեստ վայրածին կէօրէ մեզ զարգարելու՝ նք առաքելուն ըսածին պէս:

2. Չորս կանոն կրորրէ ի աս բանիս համար: Նախ, հագուստը ըլլայ համեմատ իր տանը ու տէրէճէին. ք, ամմէն մէկին իր կարողութե կէօրէ. ֆ, ամմէնուն իր պօյովը. ֆ, իր վիճակին յարմար. ինչպէս կարգըւածին, որբեւարիին, աղջկան մը, անանկ որ նք օգոստինոս կրմեղադրէ էրկան տր կնիկը, որ կուզէր սևեր հանգնել ու մարապեախ խրլիս ունենալ: Սք թովմաս ալ կրսէ՝ թէ իր վիճակին յարմար

զարգարանք ունենալը՝ ճշմարտութեան առաքինութի մը կրտսեպւի, գրտէն ալ իր ներսի հանգամանքը ցցնելով:

3. Ասանկ է նէ, երկու ճոթէ ալ փախչելու է. աւելի զարգարանքէն, ու չափէ գուրս անհոգութէ: Խիստ հագւել սրգւելը ու տիւզէնը քրիստոնէին պարկեշտութեան չի վայլեր. անհոգութիւն ալ բարեկարգութեան գէմ կելլայ, որ կուզէ որ ամէն մէկը իր կարգին կեօրէ ապրի ու հագւել վայլածին պէտեօթեր՝ Թագուհիի պէս, յուգիթ՝ խաթունի պէս, աբիգեա՝ տանտիկինի պէս, հագար՝ աղախինի պէս:

4. Թէ որ հագուստը պարկեշտութիւն պահելու համար, ու ֆրասակար հովաներէն պահելու համար է նէ, ուրեմն մենծանկարգութի է պարկեշտութեան ֆրաս տալ ան բանով որ գրւած է զանի պահելու. չար կրտսեպ-

ըի ու յանցանք՝ ջուրան ալ
 քաշելը ու առողջուիք կորսնցը-
 նելը նոր իճաաներու հետևելու
 համար, որ առաջ կուգան նո-
 րասիրութի՛ն ու թեթևամտութի՛ն,
 մանաւանդ խենդումենդ ու այ-
 լանդակ ծաղրական սովորութի՛ն,
 որ ոչ քրիստոնէութի՛ն կրվայլէ,
 և ոչ մարգուս բանականութի՛նը:

5. Աղէկ քրիստոնէ թովմաս
 մտքոս տեսնելով զմէկ ճահիլ
 կէնճ մը, որ իր առողջութի՛նը
 փնաս կուտար պաղ հավայի ա-
 տեն՝ նորասէր ու քիպար երև-
 նալու համար, ըսաց. « Թէ որ
 Իճ քեզ դժոխք չիխաւրէ նէ,
 քեզի զրկանք կրնէ, տեսնալով
 որ դուն այնչափ ամուր սիրա-
 ունիս ու շեռ վախնար ատչափ
 նեղութի քաշելու՝ սասանայի
 ու անոր հետևողներուն խաթե-
 րը համար »:

6. Շատ կան որ խիտ շատ
 ճգնութի կըքաշեն զարգարան-
 քի պատճառով: Զարգ սիրող

ու նորութի սիրող խաթուն մը
 հայլի գէմ կայնած՝ մարտիրո-
 սի մը նման կերևնայ, որ դահիճ-
 ներու ձեռքը ընկած ըլլայ : Մար-
 տիրոսին չորս գին կըտեսնաս
 սուր ծարերով սանտրրներ, կը-
 րակ դարձած երկաթներ, ա-
 սանկ չէ՞ մի ան խաթունին չորս
 գին ալ, որ իրեն տիւզէն կու-
 տայ զարգարւելու ստենը : Եր-
 կուքն ալ մարտիրոս են, բայց
 մէկը հաւատքի համար, մէկալը
 աշխրքի խաթեր համար : Թէ որ
 չարչարանք կուզենք նէ, 'ի փառս
 ւայ ըլլայ, որ մեր փրկութե՛ն ճամ-
 բա բանայ, չէ՛ թէ մեր հոգիին
 մնաս մը տայ :

7. Անպարկեշտ զարգը ու հա-
 գուսար էտէպսիզ առսրդ կնիկ-
 ներուն է. ուստի չիվայլէր պա-
 տուաւորներուն ու պարկեշտ-
 ներուն, որոնց համար է իմ խօս-
 քը : Եւ որովհետեւ շատ մենծ
 սիալմունք կըլլայ կոր աս բանիս
 մէջ, որ երբեմն փայլակին լուսը

արևուն հետ փոխել կուտայ,
 աս կանոններս պահէ՛ որ միշտ
 զգուշ ըլլաս ու միշտ քեզի գեղ
 ըլլայ :

Ց. Հիչ մէկ սովորութի մը ա-
 ղէկին գէմ մտած՝ կրնայ փոխել
 գէշը ՚ի աղէկ, ու բուն անապա-
 կէշտ բանը և խկապէս մեղքը
 օրինաւոր ընել. չէ նէ՛ ամէն
 մեղքը անմեղագրելի կրնար ըլ-
 լալ: Ուրիշին մեղքը զքու մեղքդ
 չարագարացներ, ու թէ որ մեղք
 գործելու սովորութի կայ ըսես
 նէ, դժոխք երթալու ալ սովո-
 րութի կայ՝ գիտես: Անանկ է
 նէ, ալ աղէկ է քիչւորի հետ
 փոկըւիլ՝ քան թէ շատւորի
 հետ կորսըւիլ:

Գ. Հայլի մը գէմ անցնելով
 սոկրասայ խէրացի խրատը բա-
 նեցնր, զորն որ քրիստոնէական
 առաքինուէ կանոնափն ալ աղէ-
 կի կրնաս գործածել: Արդ անի-
 կակ կրսէ, թէ հայլին նայելու գ
 ատենը՝ քեզ ազուոր տեսար նէ,

դունք քեզի ըսէ . հոգին պէտք է զարգարել, որ հոգիին ազարութիւր մարմնէն վար չըլլայ : Հասկա թէ քեզ չերբին տեսար նէ, կարիճ սրտով մը ըսէ, հոգին խաթ վէ խաթ ազուոր ընելու է, որ հոգիին աւելի ազարութիւր մարմնաւոր գեղեցկուէ պակասը ընցնէ :

Ե

ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ

ՃԳՆՈՒԹԻՒՆ

1. ԻՐԵՒԻ կերպ ապաշխարութիւն կըլլայ՝ կըսէ սքն թովմաս, պահք, աղօթք, ու ողորմութի՛ մարմնաւոր և հոգեւոր : Ուստի միտքդ պիտոյր չդնես, թէ դուն ապաշխարութի չես ընէր կոր՝ մարմինդ պահքով չխմաշէլով, կամ շատ պահք բռնել չիկարենալով, մէկալ մասերը կան՝ աղօթք և ողորմութի, որ աս քրիստ

տոնէական պարտքը կը լեցնեն :
Թող որ օրէնք այ ու եկեղեցնայ
պահքը գրեր են նէ, գիտում
նին ան չէր որ մարգիկ հիւան-
դանան, կամ արգիւնին իրենց
պարտքէն իրենց վիճակին յար-
մար :

2. Այ կամացը հետ համակեր-
պելով յանձն առնուլը նեղու-
թիւնները, հիւանդութիւննե-
րը, սրտի քարանայը, և ամէն
ներհակ բաները՝ այնչափ աւելի
այ ըսենելի ճգնութի է, որչափ
մեզի գժար կուգայ : Աւաքի-
նութիւր երկու կերպ կըլայ . ը-
նելով, ու քաշելով . առ երկ-
րորդս աւելի խըյմէթի է, ու
քիչ վաանգով : Այ զի ընելուն
մէջ՝ բնութիւր երեւելի մաս կրնայ
ունենալ մեր ծածուկ ինքնա-
հաւանութիւր, որ անանկ չըլար
բան քաշելու ատենը . մանա-
ւանդ երբոր քաշած նեղութիւն
նիս մենք չենք ընարեր, հասար
չիփշխտակ ւծ է խաւրեր :

3. Մթ հերոնիմոս կրսէ, թէ երբոր սատանան շի կրնար զմէկը բարի գործքէն ետ քաշել նէ, կըջանայ յորգորել զանի որ աւելորդ կերպով խիստ ճգնութիւններ ու ապաշխարանքներ ընէ. ույ զի հոգին ճնշուած մնայ, ու մարմնոյ առողջութիւն կորսնցնէ: Ասանկ սխալեցան շատ առաքիւնի ու նր անձինք ալ:

4. Ուստի կրսէ սալէզեանը. «Խրատ կուտամ քեզի՝ որ առողջութիւն պահես, վասն զի նոյ կամքն ալ աս է. ուժոյ ալ պահէ որ ՚ի փառս նոյ բանեցնես. վասն զի միշտ աղէկ է, որ ուժոյ տեղը մնայ՝ քան թէ սրտի. որովհետեւ մէկ անգամ կորսնցնես նէ, դժար է մէյմալ գտնալ: Ուրեմն տուր մարմնիդ այնչափ ուտելիք և խմելիք, որչափ որ պէտք է ուժոյ ու առողջութիւն պահելու համար:

5. Ինչպէս որ կըգրեն կասախանոս և սքն թովմաս, նր անտուն

աբբայն երևելի խօսակցութի մը
 ըրաւ նէ եգիպտոսի աւելի մենծ
 ճգնաւորներուն հետ, գլխաւոր
 վճիռ ասանկ տրւաւ, թէ աւե-
 լի հարկաւոր առաքինուի՝ ընա-
 րողութիւն է, վասն զի ինչպէս
 աղբ ամմէն կերակրի համ մը
 կուտայ, ասանկ ալ ընարողութիւն
 ամենայն առաքինութիւններուն
 կանոնն է: Շատը մէկգի ձգելով
 աս հարկաւոր ընարողութիւն,
 ճրգնութի ու ապաշխարութի ը-
 նելու ատենը՝ նք ըլլալու տեղը
 ցաւի տէր եղան, էտեւէն ալ կա-
 տարելուէ ճամբէն դուրս ելան՝
 անկարելի բան մը սեպելով զան:

6. Մտիկ ըրէ աղւոր ու խե-
 լացի խօսքը սքչն օգոստինոսի,
 որ ըլլայ քեզի անսխալ կանոն մը,
 «Մեր մարմինը (կրսէ) մէկ աղ-
 քատ հիւանդ մը նէ հոգիին սի-
 րոյն յանձնըւած, որ անկից պի-
 տոր առնէ առողջարար դեղը:
 Որչափ պիտանաւորուի ունի նէ
 մարմինը, այնչափ ալ հիւանդուի

ունի: Անօթութիք, ծարաւը, յոգնիլը մէյ մէկ հիւանդութի կրակաւին. ասոնց գթած հոգին օգնութիւններ պիտար հասցընէ. բայց բանականութե ու պարկէշտութե կանոնները պահելով: Ով որ ատ բանը կընէ նէ, կըլէցնէ իր հնազանդութե պարտքը իրեն ստեղծողին:

7. Ասկից յայտնի կըլայ՝ որ սուտ են պազի պազի բաներն որ ճգնողական շատ գրքերու մէջ կը գտուին. ինչպէս աս, թէ բան մը չէ կեանքէն տասը կամ տասնը հինգ տարի պահսեցնել, միայն թէ հոգին աղէկ ապրի: Հոգին ապրեցնելու համար մահին գէմ ալ պէտք է գնել. չէ թէ ասոր համար նոր ճամբա մը քովէն գտնալ անանկ ճգնութեան՝ որ շուկէ շիտակ կեանքը կարճեցնէ: Որովհետեւ ո՞ր հերոնիսոսին ըսածին պէս՝ քիչ տարբերութի ունի ինքիւր զինքը շուտով կամ կամայ կամայ սպաննելը: Էստ.

նէթ պահօղ ենք մենք, չէ թէ
տէր՝ մեր կենացը, առողջու-
թեանը, ու զօրութիւնը :

Տ. Արտաքոյ կարգի օրինակ-
ները ճգնութե պազի սուրբե-
րու, իրաւ որ զարմանալու բան
են, չէ թէ հեռուելու : Սրբու-
հին Ֆրանչէսկա շանթալեան
կրակ, թէ սուրբերուն ըրածը
պէտք է որ պատուենք, չէ թէ
մենք ալ բոլոր ան բաները ը-
նենք. չէ նէ՛ պէտք էր որ գի-
շերները անցընէինք վախնալու
մաղարաները նք կլխաւքին, սիւ-
նակեցներուն բարձր սիւները
ելլայինք, շաբաթներով բան
չուտելով՝ միայն նք հաղորդու-
թեանով ապրէինք՝ կատարինէ սե-
նացիին պէս. օրը մէկ օնցա կե-
րակուր պիտի ուտէինք լուծի
գոնզակային պէս : Սուրբերուն
նման ըլլալ ուղեւր արտաքոյ կար-
գի բաներուն մէջ՝ ծածուկ հը-
պարտութի մը նէ, կարգաւո-
րեալ առաքինութի չէ :

ՄԱՀԱՑՈՒՑՈՒՄ

1. Մենք սխարմունք է կարծելը, թէ մարդուս կիրքերը գէշ բաներ են. երբոր պէտք եղածին պէս բանեցւին նէ, մեծամեծ առաքինութիւններու գործիք են: Ազէկ կերպն ալ զանոնք կառավարելու մահացուցումն է: Տիւմէնը զնաւը կըշտակէ, կէմը զձին, մահացուցումն ալ զմարդուն կիրքը:

2. Երկու կերպ մահացուցում կայ. գրտի, ու ներտի. կամ մարմնաւոր, ու հոգեւոր. երկուքն ալ պէտք է որ բանեցնէ քրիստոնէ մարդը, որ քնի նման ըլլայ, որ է փրկիչ և գլուխ ամենայն փրկկելոց:

3. Ինչպէս որ վերը ըսինք, ապաշխարանքը կամ ճգնութիւնը որ մահացուցում ալ կըսուի.

անանկ պիտոր ըլլայ՝ որ ինաս մը չբերէ կեանքին, ուժին, ու առողջութիւնը: Մարմնու պէտքը հոգացի՝ առանց կիրքը ապրտամբեցնելու, և առանց պակասեցնելու ինչ որ կենաց հարկաւոր բաներ են:

4. Մանաւանդ նայէ՛ որ քու պաք բռնելդ և ուրիշ ճգնութիւններդ քեզի սնամասնութի կամ անձնասիրութի չխաւառնան: Թէ որ հնազանդութե կանոնովը չըլլան նէ, այ ընդունելի չեն. որ ըսաց եսայի մարգարէին բերնովը. «Ձեր պաքը չեմ ուզեր, որովհետև պաք բռնելու ատենը ձեր կամքը կրբանի կոր»:

5. Աւելի քու ջանքդ ըլլայ ներսի մահացուցում ընելու, որ քեզի ինաս մը չի բերեր, և ուրիշ բան չէ՛ սր բեռնարդասի ըսածին պէս, եթէ ոչ իր կամքը ուրանալ. աս ալ չընելու անմեղադրութի չըլլար: Մի՛ հերոնիմոսին ըսածին պէս, թէ որ պաք բռնէ՛

ըսէի նէ քեզի, կըրնայիր ըսել,
 թէ տկար եմ. թէ որ ողորմուի
 տուր ըսէի նէ, կըրնայիր ըսել,
 անկարող եմ. բայց ես կըսեմ
 կոր քեզի, կամքդ կոտորէ. ա-
 տոր մէկ ըսելիք մը չունիս :

6. Մի փիլիսոսայտս ների շատ ան-
 գամ կըսէր իր աշկերաններուն .
 « Ո՛րդիք, հոգևոր կեանքը իրեք
 մասի վրայ կեցած է » : Աս կը-
 սէր ու մատուրները ճակատին
 վրայ կըդնէր . (ասոր պէս գիւ-
 թին է կամքը կոտորել՝ կուզէր ը-
 սել :)

7. Մէկ աղուոր ու ապահով
 կանոն մը կըբանեցնէր սքն օգոս-
 տինոս անուշ հոտ առնելուն
 վրայ, որ ամէն զգայութեց ու-
 զածին գէմ կըրնայ մէկը բանեցը-
 նել . « Շատ շեմ հոգար՝ կըսէր .
 թէ որ չկայ նէ շեմ փնտաւր .
 թէ որ կայ նէ, շեմ թօթվեր .
 ես միշտ պատրաստ եմ առանց
 անոր ալ կենալու » :

8. Ան մահացուցմունք որ ա-

կամայ մեզի կը հանդիպին առանց
մեր ուղեւուն, ինչպէս հիւան-
դութի, ձախորդութի, ուրիշ
մէն նախանձ ու նախատինք Ե-
ղածը, թէ որ սիրով և ուրախ
սրտով ասնինք ՚ի փառս ւնի, նէ,
աւելի վարձք ունին. վասն զի
աստուծ մէ եկած են, թէ և մարդ-
կան շարունքը ըլլայ ընօզը : Դա-
ւիթ փախչելու ասէնը նախատ-
ւած սեմէէն՝ արգիլեց որ իր
մարդիկը անոր շար մը չընեն,
ըսելով. թող ասուէք, զէրէ ամ
հրաման արւաւ անոր՝ որ զգա-
ւիթը անիծէ :

Է

Ք Ր Ի Ս Տ Ո Ն Է Ե Վ Ա Ն

Վ Ա Տ Ա Ր Ե Լ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

1. ՔՐԻՍՏՈՆԷՆ պարտրկան չէ
որ արդէն կատարեալ ըլլայ, հա-
պա պարտրկան է որ միշտ կա-
տարելութի էտուէ ինկնայ, այս-

ինքն ջանայ ամեն կերպով որ
 օրէ օր ալ աւելի աղէկ ըլլայ,
 առաքինու թէ մէջ առաջ եր-
 թայ . ինչպէս կը մեկնեն նոյն
 կերբերանը, օգոստինոս, բեռնար-
 դոս, թովմաս արաբիացին : Ա-
 ռաջ չերթայր դէպ 'ի աղէկը՝
 էակորանց դառնալ կըսեալի :

2. Յակօր նահապետին սան-
 դուխքին վրայ, որ քրիստոնէա-
 կան կատարելութիւն օրինակ կը
 բերուի, հրեշտակները երկու
 կերպ շարժմունքով երեցան .
 ոմանք վեր կելային, ոմանք վար
 կիջնային . հիչ մէկը անշարժ չէր
 կեցեր ան տեղը, (բաց աստուծ-
 մէ՛ որ վերի գլուխը կեցած էր .)
 ասկից իմացիւր որ վեր չելօղը՝
 վար կիջնայ . նով որ այ չի մօտե-
 նար նէ, կը հեռանայ : Զրին
 դէմ նաւակով գացօղը թէ որ
 թիերուն ու ժողը առաջ չերթայ
 նէ, էակորանց վար կուգայ՝
 ջրին ներհակ ըլլալով :

3. Կատարելութիւն մէջ առաջ

երթալուսն կերպն ալ՝ մենծ մենծ
ու նոր նոր բան ընելը չէ, հա-
պա ամսէն օրւան սովորականը,
միայն թէ սովորութե պէս չը-
լայ, նք բեռնարդոսին ըսածին
պէս. « Ամսէնուս ըրածը ընելու
է՛ բայց չէ թէ ամսէնուս ըրա-
ծին պէս » :

4. Կուսանաց կամ մարապետ-
ներու վանքի մը մէջ՝ շաբաթը
իրեք անգամ ծով պահելէն հաւե՛
կուզէին նոր տարին սկսիլ շաբա-
թը չորս օր ծով բռնել, որ աւել-
ի կատարեալ ըլլան : Ասոնց ա-
ղէկ ըսաց նք ֆրանչիսկոս սալե-
ղեանը, թէ սա ճամբան չելլեր.
Թէ որ կրսէ կատարելութե՛ մէջ
առաջ երթալու համար կուզէք
նոր տարին չորս օր ծով բռնել
շաբթու մէջ, նոյն պատճառով
միւս տարին ալ հինգ օր բռնե-
լու էք. ետքը վեց, ետքը օստր
օր, այսինքն բոլոր շաբաթը : Հա-
պա անկից հաւե ի՛նչ, ուրիշ տա-
րիները օրը երկու անգամ մի

ծով պիտի պահէք . ետքը օրը
 կրէք շորս անգամ մի . ասե-
 նով ինչւան յիտուն վաթսուն
 անգամ մի . ասկից աւելի ծի-
 ծաղէլու բան կրնայ մի ըլլալ :
 Ասոր նման հասկընալու է ուրիշ
 մահացուցումներուն ու բարի
 գործքերուն համար :

5 . Ասանկ է նէ՛ բարեպաշտա-
 կան գործքերը շատցնելու տե-
 դը . որ շատ անգամ հանգչեցնե-
 լու տեղը աւելի սրանեղունի կու-
 տան , ջանա՛ որ կատարեալ կեր-
 պով ընես ամսէն օրան ընե-
 լու գործքերդ , աւելի հան-
 դարս սրտով ընելով զանոնք ,
 աւելի ջերմեռանդու թի՛ք , ու մա-
 քուր գիտաւորութի՛ք : Մանա-
 ւանդ թէ երբոր գիւրաւ չես
 կրնար լինցնել բովանդակ ջեր-
 մեռանդական բաներդ ամսէն
 օրան սովորականը , մէկ մաս մը
 կարճեցուր , միայն թէ հան-
 դիսս սրտով ընես . ինչպէս որ
 ըսինք աղօթքի համար ալ :

6. Ամեն բանէն էւել ջանա՛
կատարեալ ընել քու վիճակիդ
ընկած բաները . զէրէ աս է բուն
գերազանց սուրբ ըլլալու ճամբան :
Ինչով՞ նր եղաւ ամբրոսիոս .
Եպիսկոպոս ըլլալով աղէկ կա-
տարեց իր եպիսկոպոսուէ պաշ-
տօնը : Ինչով՞ նր եղաւ լուիզի
Ֆրանսայու Թագաւորը . Թա-
գաւոր ըլլալով աղէկ ըրաւ իր
Թագաւորական պաշտօնը . ա-
սոնց նման եղան ուրիշ մեծա-
մեծ սուրբեր ալ քրիստոնէուէ
մէջ : Ուստի պօղոս առաքեալը
կանոն դրաւ , որ ամեն մարդ
իր վիճակին մէջ կատարեալ ըլ-
լայ :

7. Աշխարհիս ստեղծման ա-
տենը ամ հրամեց , որ ամեն
ծառ իր ցեղին կեօրէ պտուղ
տայ . ստոր համար ամեն ցեղ
ծառերուն պտուղները պէսպէս
են : Խորհրդաւոր ծառ մը նէ
մեր հոգին ալ , որ պարտեղան է
պտուղ բերել . բայց ամեն մէ-

կը իր ցեղին այսինքն իր վիճակին կէօրէ : Ասան զի ուրիշ ուրիշ կերպով պիտոր նք ըլլան . ինչպէս եղիա անապատի մէջ , գաւիթ ալ թագաւորական աթոռի վրայ . և ան գործքերն՝ որ սամուէլը նք ըրին տաճարին մէջ՝ չէին կրնար դէտու նք ընել պատերազմի մէջ : Ազէկ իրաւա կըլլայ սա բանս անոր՝ որ աշխարհի մէջ կուզէ ճգնաւորի կեանք ունենալ , ու սարային մէջ կուզէ անապատականի պէս կենալ : Շատ ազէկ պաուղներ են ասոնք , բայց յարմար չեն սա ծառիգ՝ որ բուսցընել կուզէ :

Ց . Կատարելութեան վախճանը մէկ է միայն , այսինքն զի՞՞ սիրել . բայց պէսպէս են հոն սանօղ ճամբաները : Սուրբերն ալ շատ բանին մէջ պէսպէս ճամբա բռնեցին : Սքն բեռնարդասարգիլէց իր կրօնաւորներուն որ բժիշկ չիկանչեն , գեղ չառնեն . իսկ նք իգնատիտ բոլորովին հնա-

զանո՞ղ կըլլար բժշկի խօսքին : Սք
 բենեգիկատս ոչ երբէք տեսնըւե-
 ցաւ որ ծիծաղի . իսկ սք Ֆրան-
 շիակոս սալէզեանն ուրիշներուն
 հետ կըծիծաղէր , և անուշ ու
 ուրախ երես կցըցնէր : Սքն հի-
 լարիոն հագած խարարն ալ փո-
 խելը փափկուն կըսեպէր . իսկ
 սք կատարինէ սենացի սովոր էր
 ըսել , մարմնով կոկ ըլլալը նշան
 է որ հոգին ալ կոկած է : Հե-
 րոնխմտին նայիս նէ , կըսեմնաս
 որ խիստ ճգնուէ վրայ կըխօսի .
 օգոսաինուսին որ նայիս նէ , ու-
 ըիշ բան չես գանար , հապա լե-
 զու մը սիրոյ : Ինչպէս որ գէմք
 գէմքի նման չեն , ստանկ ալ ներ-
 սի յօժարու թիւնները տարբեր
 կըլլան : Շնորհքը պէսպէս աս-
 ախճանով կատարեալ կընէ ըզ-
 մարդիկ , բայց անոնց բնու թիւր
 չի փոխեր : Անանկ է նէ՝ պէտքը
 չէ վար զարնել սուրբերուն գործ-
 քին պէսպիսու թիւր , և ոչ ալ
 ամսէն բանին մէջ անոնց ետեւէ

երթալ, հասպա դաւթի հետ ըսել. « Ամենայն հոգիք օրհնեցէք զսէր » : Քեզի քու հոգեօր հայրդ ըսէ ընեւիքդ չընեւիքդ :

9. Մի կարծեր թէ կատարելութե ճամբուն մէջը չես՝ քանի մը անկատարութի կամ պակասուի կինկնաս նէ, առ բանս մենծ մենծ սուրբերուն գլխէն ալ անցաւ. վասն զի անոնք ալ սբ օգոստինոսին ըսածին պէս՝ պէտք է որ սբ յովհաննէս աւետարան չին հետ ըսեն. « Եթէ որ ըսենք թէ մենք բնաւ մեղք մը չունինք, մենք մեղ կրխաբեմք, ու ճշմարտութի մեր վրայ չի գրուիր » : Մեծն գրիգոր ալ կէւելցնէ. « Մեղքով աշխարք եկողը՝ առանց մեղաց չի կրնար ըլլալ աշխրբքիս վրայ » :

10. Միայն թէ ուրիշ բան է պակասութիը սիրել, և ուրիշ է ակարութե՛նով պակասութի մը ինկնալ. ինչպէս որ խոստովանանքի վրայ խօսելով ալ ըս-

սինք . առջինն է կատարելու թե
արգելքը : Ուստի խմատուն վար
դասպանները երկու կերպ հոգիի
դաղջութի կրլայ կրսեն . մէկն
որ կրնանք փախչիլ . մէյ մալ որ
փախչիլը դժար է . կրնանք փախ
չիլ մեղքը սիրելէն . դժար կրլ
լայ փախչիլը՝ որ բնաւ չինկնանք
տկարութենով կամ խաբւելով .
աս ետքինը սուրբերուն ալ եղաւ :

11 . Ուստի պակասութի մը ինկ
նաս նէ տկարութենով , մի շփո
թիր , հասպա անկից բանդէհիր
հանէ խոնարհութե : Ասոր հա
մար ըսաց մեծն գրիգոր պատ .
Աճ շատ անգամ թող կուտայ
որ երեւի սուրբերն ալ նոր կրթ
թըւողի պէս պակասութիւններ
ունենան , որպէս զի էւելօք ա
ռաջ երթան իրենց տկարութե
ճանաչմանը մէջ , և աւելի այ
գնեն յոյսերնին : Սքն օգոստի
նոս ալ խորունկ կերպով կրսէ .
Աճ իրեն անբաւ խմատութեը
յարմար սեպեց , որ չարէն բա

րի հանէ, քան թէ բոլորովին
չարը խափանէ : Ուստի գուն որ
քու սրահառ թիւններէդ խոնար-
հու թի քաղես նէ, համաձայն
կրգրուիս ւոյ անճառելի խմա-
տու թէր գերագոյն վախճանին
հետ :

12 . Թէ որ սիրտդ վախ ինկնայ
կատարելու թէ ճամբուն մէջ ա-
ռաջ շերթալուդ վրայ, խրատ
խնդրէ քու հոգեոր հօրմէդ . և
ինչ որ կրսէ նէ քեզի, անով
սիրտդ խաղաղ բռնէ : Ո՞ր սքը
եղեր է որ աս վախը չի քաշէ .
բայց անոնք ալ սրահրնին կը-
խաղաղացնէին ւոյ ողորմու թենով,
ու հոգեոր հօրը հնազանդ ը-
լալով :

13 . Սովորական ճամբով ու-
րիշ կերպ չըլլար հասնիլ կատա-
րելու թէ լեռը, եթէ ոչ շատ
քալելէն էտե : Արձան կայ որ՝
սալէզեանին ըսածին պէս՝ վար-
պետը անոր վրայ երսուն տա-
րիէն էւել բաներ է . հոգիին կա-

տարեւուածինն ալ քան զան շատ
 գերազանց բան է . անանկ է նէ՛
 աս բանիս խելք տալու է խաղաղ
 սրտով և ի՞նչ աստիճանեւով : Միշտ
 շուտով կըլլայ ուզածնիս ձեռք
 բերելը , երբոր ան ատեն ասի
 ձգենք զանի՛ երբ ի՞նչ ուզէ տալ
 նէ :

Ը

ՍՐՏԻ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

1 . Աս հոգեւոր ազատութիւն՝
 որ այնչափ կըպատուիրեն սուր-
 բերը , երթաք բարով ըսել է իր
 սրտին ուզած բաներուն՝ թէ և
 բարի բան ըլլան , միայն ի՞նչ ու-
 զածը ընելու համար . ու ձեռք
 զարնել ի՞նչ գործքին մէկ ի՞նչ հա-
 մարձակութի՛ք մը , անվախ և ու-
 բախ :

2 . « Ասանկ ազատութիւնն ու-
 նեցօղ սիրտը , կըսէ սալէզեա-
 նը , իր յօժարութիւնը չի կասկեր

աս կամ ան հոգևոր բանի . թէ որ
հնազանդութիւն , սէրը , հիւան-
դութիւն , կամ մարդկան շարու-
թիւնը՝ իր ուղածին արդեւք ըլ-
լան նէ , չի շփոթիր ։ Ալ ա-
ւելի սիրելու բաներ ալ ըլլան ,
պէտքը չէ որ բոլոր սրտանց կապ-
ւիւք անոնց ։

3 . Երբոր մէկը բոլոր սրտով
մտածական աղօթքի էտէ է նէ ,
ուրիշն որ կանչէ զինքը՝ կրտս-
նաս որ դուրս կելլայ սիրաբ կտա-
րած ու անհանգարտ . բայց սրտի
ազատութիւն ունեցողը՝ դուրս կու-
գայ գէմքը շփոխած ու շնորհա-
լի սրտով մը կանչողին գիմացը ։
Ասան զի նոյն է ան ծառայել թէ
մտածական աղօթքով , և թէ սի-
րով էղբօրը համբերելով ։ Երկու
բանով ալ միապէս կըլլայ ան
կամքը ընել , բայց սա գիպուա-
ծիդ ատենը աւելի աղէկ է ու
հարկաւոր էղբօրը սիրոյն հա-
մար համբերելը ։

4 . Աս սր ազատութիւն կըծնի

հէշտ հնազանդիւ մը ամմէն բա-
նի , և խաղաղ սրտով մը արի ըլ-
լալը : Սը իգնատիտս ըոյտլեան
(Ճիզվիթնեբուն հիմնագիրը) մէկ
աւագ չորեքշաբթի օր մը միս կե-
բաւ սոսկ բժշկին խօսքը ընելու
համար , որ ասանկ աղէկ սեպեր
էր անոր քիչ մը հիւանդ ըլլա-
լուն : Անոր տեղը խղճահար մը
ու կամապաշտ մէկը ըլլար նէ՝
կրսէ սալէղեանը , իրեք օր իրեն
աղաչել կուտար , ու էն ետքը իր
գիտցածը կընէր : Աս կրսեմ բա-
րի ու իծավախ մարդկանց հա-
մար , չէ թէ ինքիրմէ ուզողնե-
րուն չարաչար ազատութի մը՝ ո-
րով օրէնքը սախց տակ կառնեն ,
ու իրենք զիրենք կրխաբեն :

5 . Ասկից կուգայ և հանգիստ
սրտով մը յոյս ունենալ աստուծ-
մէ՝ անցած մեզքերուն թողու-
թեանը , հիմակւան իրենց հա-
գիին վիճակին , ու յաւիտենա-
կան փրկութի : Գիանալը գիտէ
անանկ անձը , որ իր կողմանէ

դժոխքի արժանի եղած է. բայց
 աս ալ գիտէ, որ քն փրկիչ մեր
 մեզի համար արքայութիւնը վաս-
 արկած է: Աւտի մենծ նախա-
 տինք կըլլար իր ողորմութեւնը, թէ
 որ չյուսայինք անցած մեղքերու
 թողութի, առջև իններէս զգու-
 շութի, և էտեէն ալ փրկութի:
 Անանկը աւելի օյ ողորմութեւնը
 կը յուսայ՝ քան թէ վախնայ իր
 պակասութիւններուն համար:

6. Խրատ կուտամ քեզի՝ որ
 բնաւ մասնաւոր ուխտ մը չընեմ՝
 աւելի վարձք առնելու յուսով,
 երբոր ուրիշ հեշտ և անվասնգ
 ծամբով ալ նոյն վարձքը կրնաս
 շահիլ: Ավ որ քան մը կուխտէ
 նէ, շատ անգամ ծանր վտանգի
 մէջ կը գտուի՝ ուխտը օտքի տակ
 առնելու, ու մենծ մեղք ինկնա-
 լու: Գտնէ աւելորդ վախ մը կու-
 գայ մարդուն սրտին, որով հոգ-
 ւոյն խաղաղութիւն ալ կը կորսուի,
 որ շատ հարկաւոր է մեր կասա-
 րելութեւնը:

7. Թէ որ դաւին տա ան բարեպաշտներ՝ որ դիւրաւ խորհուրդ տան ասանկ ուխտ ընելու, անմեղադիր ըրէ զիրենք ուսուլով մը. բայց խրատէ՛ ամենայն կերպով որ գործքով ձեռք չի զարնըւի ասանկ արտաքոյ կարգի առաքինութիւն: Սբ Գրանչիսկոս սաղէզեանը մերժեց ու փրճացուց մէկ աղջկան մը ուխտերը. թէպէտև անոր խրատ առողջ խելացի ու անուանի հոգևոր հայր մըն էր: Արչափ անձինք որ տեսեր էմ մասնաւոր ուխտի ասկէ կատուած, գտայ որ սրտերնին անհանգիստ էր, երբեմն ալ ծանր կործանման վտանգի մէջ:

8. Ասանկ ուխտերու կապելը հավէտէնմիշ մըլլար՝ մէկ քանի սուրբերուն օրինակը նայելով: Սուրբերուն արտաքոյ կարգի բաներուն էտևէ ինկնալնիս հասարակօրէն վերէն եկած ազգմունք մը չէ, հասար փորձութիւն ու մեր չափը չգիտնալ է: Սբ սաղէզեա-

նին ըսածին պէս, « Բէր ինձի
 նք բեանարդասին սիրար, ան ա,
 անն ընեմ ինչ որ նք բեանարդաս
 կրնէր նէ » : Սուրբերուն առա-
 քինուածեցընայինք որ հեաեինք,
 չէ թէ անոնց ըրած ուխտին :
 Հատ բաներ կրգուին սուրբե-
 րուն վրայ, որ աւելի զարմանալ
 պէտք է մեզ՝ քան թէ հեաեիլ :
 9. Մեր կամօքը ծանր ուխ-
 տի մը կապուելու՝ աս իրեք բանս
 պէտք է, նախ՝ արտաքոյ կարգի
 ներսէն գրգուժ մը անանկ ուխտ
 մը ընելու . բ, արտաքոյ կարգի
 առաքինուածի մը ան ուխտը կա-
 տարելու . ց, արտաքոյ կարգի
 խաղաղութի մը սրտի, որ կարե-
 նանք լան սրտով ու անչփոթ
 մնալ ուխտը գործքով ընելու
 ատենը :

ՍՐՏԻ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ
 ԵՒ ՈՒՐԱԽ ԱՆՎԱԽՈՒԹԻՒՆ
 ՓՈՐՉՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ

1. ՊՕՂՈՍ առաքելուն է աս
 բանս, թէ ուր որ ից հոգին կայ
 նէ, հոնտեղը սբ ազատունի կամ
 խաղաղունի սրաի կրլայ: Չաս ալ
 երկու ճամբով կրնանք ասի ձգել.
 Նախ՝ կարիճ ու անվախ սրտով
 բանի աեղ չգնելով եկած փոր-
 ձու թխնները, ք, փախչելով
 արաում ասուր կենալէն:

2. Չի փորձուողը պասկ չառ-
 ներ, բրաբիտնը յալթօղներուն
 միայն կը արւի. յալթեւ ալ չըլ-
 լար պասերազմ չմտած:

3. Փորձու թի քաշէնք նէ, նը-
 շան է՝ որ իծ մեղ կը սիրէ, ինչ-
 պէս սբ դիրքը կը սորվեցնէ: Ա-
 ւ ելի ից սիրահանները անոնք են՝
 որոնք որ աւելի փորձուեր են:

Ռափայէլ հրեշտակը ըսաց առ քիթայ. որովհետև Կայ ընդունելի էիր, պէտք էր փորձանքնելով քեզ փորձէ ու ընարէ :

4. Ասուծմէ մի խնդրեր որ փորձուի չունենաս, հասցա շքնորհք խնդրէ որ փորձուի յաղթես, ու իր Ծք կամքը ընես : Ասիւ չուզողը պատկալ չուզեր, Կայ ապաւինէ, և Կծ կախը առաջ տանի քու կողմանէդ՝ քեզի հետ՝ և քեզի համար :

5. Փորձութիւն՝ սալէզեանին ըսածին պէս՝ սատանայէն ու գժոխքէն է. բայց իմացած նեղութիւնդ ասուծմէ է ու արքայութենէ. մայրը բաբելոնէն է, բայց զաւկրները երուսաղեմէն : Աստի փորձութիւնները քամահէ, ու նեղութիւնները սիրով սար, որոնցմով Կծ քեզ զուէ ու պատկել կուզէ :

6. Հոգևոր կառնին մէջ շատ մասին փորձութեց դէմ աւելի պէտք է կարճութիւն բանի տեղ

չգնեւ անցնել՝ քան թէ գիտա-
դէմ կուտիլ. չէ նէ՛ կամ կը-
յաղթուինք, և կամ կըչփոթինք
ու կընեղինք յաղթելու ատեն,
նիս ալ:

7. Թո՛ղ հովը փչէ. տերևնե-
րուն խշտոցը մի՛ կարծեր սի-
լահ փուստաթի փաթռոց: Աս-
տոյդ է, որ ամենագթած մեր
հարը լծ թող չի ասը որ իր
զուկըները փորձուին, բայց ե-
թէ անոնց վարձք և սրակ տա-
լու համար:

8. Արչափ աւելի գիտանայ փոր-
ձութիւն նէ, այնչափ յայտնի
նշան է՝ որ գուն անոր հաւա-
նութի չեա արւած. կամ սալէ-
ղեանին ըսածին պէս, « Թէ որ
ստանան չի կարեր սրախ գու-
որ չալելը նէ, նշան է որ ներս
չէ մտեր »: Թշնամին զէնքի փա-
թըռալը չընէր, ու բերդին չորս
գին կու չի գրգռեր, թէ որ
արդէն բերդը առեր է նէ: Քա-
նի որ կուր կըշարունակի,

յայտնի նշան է՝ թէ գէմ կենալն
ալ կրչարուենակի կոր :

9 . Դու կրվախես որ յաղ
թըւած չըլլաս՝ ան ատենն որ
յաղթեր էս . քու վախդ առաջ
կուգայ չգիտնալէդ՝ որ ուրիշ
բան է զգալը , ուրիշ բան է հա-
ւանութի տալը . երևակայութիւնը
ուրիշ է , կամքը ուրիշ է . փոր-
ձուի մը կիսանաս նէ՝ անդիք արեւ
մըսեր : Երևակայութիւնը հասա-
րակօրէն մեր կամքէն կախուած
չէ : Մի՞ հերոնիմոս երուսաղէմի
անապատը նստած՝ իր երևակայ-
ութիւնը հռոմայ քաղաքը կըտը-
արակեր պար բանօղ աղջիկներուն
մէջ . մարմինը ճգնութենով պա-
ղած՝ կուրծքին մէջ ցանկութե
կրակ կըվառէր : Քաշէլը կըքա-
շէր սիբ մենծ կախ մը , բայց հա-
ւանութի չէր խտար . տառապանք
ունէր , յանցանք չունէր . հա-
պա որչափ աւելի նեղութի կը-
քաշէր նէ , այնչափ աւելի ալ
վարձք կըշահէր :

10. Աւստի յի անտոն արբան
կըսէր փորձութե սասանայի,
«Քեզ կըտեսնամ, բայց երեօգ
չեմ նայիր» . այսինքն մտքիս
առջևն որ գէշ բաներ կըբերես
կամքիս գէմ, իմ կամքս զանոնք
չուզեր չի հաւնիր : Սք օգոստի-
նոսին խօսքը յիշէ . «Մեղքը
սամոգ այնչափ կապուած է կա-
մաւորին հետը՝ որ եթէ կամա-
ւոր չէ նէ, մեղք ալ չէ» :

11. Զգայութե ու երևակայ-
ութեան բաները կրնան անանկ
խառնակ ըլլալ, որ մարդ կարծէ
թէ կամքն ալ հաւանութի արւած
ըլլայ . բայց անանկ չէ . կամքը
կըբաշէ, բայց տեղիք չի տար-
կըծեծ կըլի, ու կը յարթէ : Մեր
անգամոց օրէնքն է աս՝ ըսաց
սքն պօղոս, որ մտքին օրէնքին
գէմ կըկռուի . մեր չուզածը մե-
ղի զգալ կուտայ, բայց չի կրնար
ուզել տալ ինչ որ կըզգանք :

12. Շատ անգամ ան ալ քեզ
չի թողուր հասկընալ՝ որ տեղիք

արւած չես փորձու թիւններուն .
որպէս զի հաստատ մնաս ան բա-
նին վրայ՝ ինչ որ հնազանդուիը
քեզ կանոն կրգնէ : Ուստի երբոր
հոգեւոր հայրդ քեզի կրտէ , թէ
հաւանութի չես արւած , պէտք
է որ միամիտ սրտով հաւտաս , և
հանգարտ կենաս՝ առանց վախ-
վելու , թէ անիկակ իմ մտքս
չի հասկըցաւ , կամ ես աղէկ մը
չեմ հասկըցուցեր : Ասոնք սա-
տանայի հնարքներն են , որ քեզ
հնազանդութե պտուղէն փուճը
հանել տայ : Թէ որ ասանկ խա-
բէութիւնները նայէինք նէ , ամ
մէն հնազանդութի փուճը կեւ-
լար ըսածիս պէս , ու անկից է-
տե չէր ըլլար այ փոխանորդի
տեղ գնել զհոգեւոր հայրը :

15 . Փորձուի մը որ մտքդ կու-
գայ՝ մանաւանդ մաքրութե ու
հաւատքի գէմ , շարունակէ ինչ
գործք որ ձեռքդ ունիս նէ՝ ա-
մենեւին պատասխան չի տալով
կամ երեսը չնայելով սատանային

գրգռութիւն : Հասցա թէ ուղե-
նաս երբեմն երբեմն սրաանց հա-
ռաչանք ընել գէտ 'ի վեր, առ
ալ փորձութիւն բաներուն հետ
բան չունենայ, զորօրինակ ըսէ .
« Յիսուս անուն սիրելի, քու
սէրդ միայն կուղեմ, այլ ուրիշ
բան չեմ ուղեր . ո՞վ իմ սիրա-
կանս, ե՞րբ իմ սիրտս քու սի-
րովդ վառւի պիտոր » . կամ
« Սէր անուն յիսուս, սիրով
քո ճմլեա՛ սիրտ իմ քարեղէն » :

14. Աստուանց նիւթ գիւր ան-
առջև, թէ չեմ ուղեր փորձու-
մը տեղիք տալ, և ոչ պատաս-
խան մը տալ փորձութիւն կամ
փորձողին : Բոլոր կեանքիդ մէջն
ալ փորձութիւն քաշես նէ, մի
շփոթիր, առով քեզի պսակներ
կէւեւնան . միայն կարիճ եղիր,
բանի տեղ մի գներ սատանան ալ
իր փորձութիւնն ալ : Ասանկ քա-
մահելը շատ աղէկ է քան զամ-
մէն ուրիշ բան, կըսեն հոգեօր
հարբ :

15 . Միայն թէ հաւատքի վրայ միտքդ ծփի նէ՝ կրնաս բռնել գունքեզի . հասկընալու բանս չէ , ու պէտքը չէ հասկընալ : Ասան զի ասանք Ի՞նչ անսահման բնուէ բաներ են . ճշմարիտ քրիստոսն է՛ն ուրիշ բան չուզելը . բայց միայն հնազանդութի խոնարհական , չէ թէ հետաքրքրութի : Թէ որ կրնայի նէ բան մը հասկընալ՝ որ է անկարելի , ես չեմ փափաքիր անանկ բաներու հասնիլ՝ ինչ որ Ի՞նչ ծածուկ խորհրդով մը մեզի սորվեցուցեր է . որպէս զի իմ կողմանէս իմ ճշմարիտ հնազանդութիս ցցնեմ , քրիստոսի տեառն մերոյ ըսածին յարմար . « Երանի անոնց որ չեն տեսեր , ու կրհաւասան » :

16 . Խղճմտանք ընելով փորձութիւր մեզքի տեղ մի՛ խոստովանիր . չէ նէ՝ միշտ մեզքի վախը վրագ կըտիրէ . Թող որ փորձութի մը իմանալը ասանց տեղիք տալու՝ մեզք չէ , հասլա վարձք

լայ հնազանդութեան պատճառով:

18. Խիստ հարկաւոր է հոգեւոր ու բախում ին ալ, ուստի ամենայն ոգւով փախչելու է սեամաղձոտ ու արտում կենալէն. որ իրաւի սալէզեանին ըսածին պէս գժեղակ ձմեռ մը նէ, որ հոգիին ամմէն գեղեցկութիւն կը թալլէ, ու կընէ զանիկակ անճրկած և ամմէն ուժէ հոգւոյ ու մարմնոյ կտրած: Տրտում արտով մարդը հիւանդի նման է, որուն ստամոքքը ոչ աղէկ և ոչ գէշ բանէ: սնունդ կառնէ, որովհետեւ աղէկն ալ գէշն ալ զինքը կը չարչարէ:

19. Ուստի արտմութեւ պատճառ մը գէմը ելածին պէս՝ խկոյն փախիր անզգամ թշնամիիդ ձառքէն, ետեւէ ինկնալով էյլէն, ճէի մը, զբաղմունքի, մէկի մը հեա խօսելու՝ ժուռ գալու, սէֆալը բանի մը. ինչուան որ կորսուի երթայ քեզնէ մթնօտէ:

սասանան : Հեշտ է արգիլել իր
առջի մուտքը մեր սրտէն , դժար
է մէյ մը մտնալէն էտե դուրս
վանակ :

20 . Յիշէ նեկմեայ խրատը .
« Մի արամիք կրսէ , ուր որ ի՞նչ
ուրախուիը մեզի ուժ կուտայ » :

21 . Մեղքէն էտե ուրիշ մենծ
չար մը չկայ քան զսեամաղձոտ
արամուծիը , կրսէ սալէզեանը :
Նոյնը կրսէ , « Ամէն մամաուք՝
որ սիրար անհանգիստ կրնէ ,
քնաւ աստուծմէ չէ , որ խաղա-
ղուծէ թագաւորն է , ու խա-
ղաղ սրտերուն մէջ կրհանգչի » :

22 . Կան որ զգուշաւոր եր-
կիւղած կեանք վարելու համար
օրերնին խորունկ արամու՛ն մէջ
կանցունեն . ասկից մենծ սխալ-
մունք չի կրնար ըլլալ : Երկիւ-
ղածուծիը հոգիէն ու սիրոյն ի՞նչ
կրճնի . իսկ արամուծիը խնատմ
չգիտցող ու մուծը սիրող սասա-
նայէն :

23 . Տրամուծէ մամաուքը նման

է կառուոյ նշան տրւող պօռուի
ձայնին , որ զգիւանքը մեզի գէմ
կառելու կըզրգուէ :

Ժ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԿԱՄԱՑԸ ՄԵՁ
ՅԱՆՁՆԵԼ , ՈՒ ԱՄՄԷՆ ԲԱՆԸ
ԱՍՏՈՒԾՄԷ ԵՂԱԾ ՍԵՊԵԼ

1. Ի՛նչ որ գլխէդ կանցնի նէ՛
ի՛յ կամքը աս է ըսէ՛ . բոլոր մարդ-
կան ու գիւանց շարուծիւր չի
կըրնար ընել որ բան մը ի՛յ կամ-
քէն դուրս ըլլայ . ուստի ըսաց
քրիստոս , թէ մազ մալ չի՛յնար
ձեր գլխէն առանց ուզելու երկ-
նաւոր հօրը :

2. Ուրեմն հիւանդուէ՛ , փոր-
ձուծէ՛ , զրկանքի , և ամմէն բա-
նի մէջ ի՛յ կամքը միտքդ բեր ,
հնազանդ ու փափաքալից սրբ-
աով ըսելով , եղիցին կամք քո .
սէր ըսէ ինձի ինչ որ կուզես ,
ինչպէս որ կուզես , երբոր կու-

ղես : Ասով գժար ու ծանար
բաներն ալ հեշտ կըլլայ քաշելը :

3 . Սրբուհի մը՝ որ մարիամ
մագդաղենի աէ փացեան կըս-
ւի , կըսէր . « Չէս գիտեր որ
ինքիրմէն անուշութի մը կըբերէ
սոսկ աս խօսքս . Այ կամբը :
Ինչպէս ան փայան որ ան մով
սէտի ցըցուց , լեղի ջուրը անուշ-
ցուց . ասանկ ալ աս խօսքը կա-
նուշընէ ամէն լեղի բաները :
Հապա թէ աս լոյսը՝ աս հաւա-
տոյ բանին բանեցնելը պակտի
նէ , նեղութիւնները քաշելու
բան չեն » :

4 . Աւստի նք փիլիսոսոս ներին
կըսէր . « Աս աշխրբիս մէջ քա-
ւարան չիկայ , հապա կամ ար-
քայութի , կամ գժօխք . որով
հեռե ով որ համբերութենով
նեղութիւնները կըքաշէ նէ , ա-
ռաջուց ժառանգած ունի զար-
քայութիը , և ով որ համբերու-
թենով չի քաշեր նէ , գժօխքին
համը կառնէ :

5. Չէ թէ միայն նեղութիւն
աստուծմէ է, հասար իրմէն մեր
մենծ ազէկութիւնը համար ալ ու
րոշւած է: Հիւանդին կամացը
դէմ է դեղը, բայց անոր ազէ-
կութիւնը ուզելով բժիշկը՝ դեղը
կուտայ որ զանի առողջացնէ:
Դուն նայէ որ ճշգոհանքի չի
փոխուս ան բանն՝ որ պիտոր ըլ-
լար քեզի շնորհակալուէ պատ-
ճառ:

6. Իսաչք՝ սալէզեանին ըսածին
պէս՝ Թագաւորական դուռ է
նր տաճարը մանալու. ուրիշ
դռնէ մանալ չըլլար: Աւելի կար-
ժէ մէկ վայրկեան մը իսաչի վրայ
կենալ՝ քան թէ դրախտին փափ-
կութիւնը վայլել: Երկինքը հա-
սած սուրբերուն երանութիւնը
զնձ վայլել է. իսկ մեզի որ ճամ-
բու վրայ ենք, այ սիրոյն համար
համբերելն է. ուստի ըսաց յե-
սուս. « Երանի սգաւորաց, զի
նոքա մխթարեացին »:

7. Այ սիրոյն համար համբե-

րել ըսի, վասն զի օգոստինոսի
 ըսածին պէս՝ մարդ չըլլար որ իր
 քաշած բանը սիրէ, այսինքն
 չարիքը ու չարչարանքը. բայց
 քաշելը սիրել կըլլայ, այսինքն
 համբերութիւն առաքինութիւն,
 ու քաշածին պատգները: Ա-
 նանկ է նէ, բնական բաղձանքը՝
 որ կուզէ նեղութիւն ազատ ըլլալ,
 գէմ չելլար կատարեալ համա-
 կերպ ըլլալու ալ ի՞նչ կամայը:
 Ասիկակ բնութիւն ձայնն է, զորն
 որ շնորհքը կըկատարելագործէ
 կամայ կամայ, բայց չի վերցը-
 ներ: Քն ինչն մեր պիլէ գեթսե-
 մանին աղօթք ընելու ատեն՝ ու-
 զելով իր ճշմարիտ մարդ ըլլալն
 ալ ցըցնել, խնդրեց որ իրմէն
 անցնի չարչարանքին բաժակը:
 Աւստի քեզմէ ալ չենք ուզեր որ
 նեղութիւն ատեն անտարբեր մնաս
 կամ բան չիմնաս ստոյիկեան
 փիլիսոփաներուն մտորութեան
 պէս, հապա համբերող ըլլաս ու
 առաքինաբար համակերպիս ի՞նչ

կամացը հետ՝ աւետարանին օրէնքովը : Աստուծոյ միայն կուզէ քեզմէ մարդկային խելքն ալ՝ քնի հաւատքն ալ :

Տ . Ամէն շփոթ մեր սիրտը կը ծնի անկից՝ որ չուզած բաներն իսկ կը ստեղծենք բնուէ՛ կամ մարդկանց չարութիւնն է կամ թի պէս, ու չենք նայիր ի՞նչ ծածուկ նախախնամութիւնը, որ միշտ բարի է ու սիրով սիրելի :

Գ . Թէպէտ ի՞նչ ոչ կուզէ և ոչ կրնայ ուզել մարդկանց մեղքը՝ որով մեզ ինչպէս կուտան, բայց ուզելով թող կուտայ մեզի եղած ինչպէս . զորօրինակ՝ գողութեան մեղքը ի՞նչ չուզեր, բայց գողութիւնն է կամ ինչպէս մեր օգտին համար կուզէ : Աւստի յօք երանելին իր գլխէն անցած չարիքներուն համար չըսաց, թէ հարամիները՝ կրակը՝ հովը՝ սատանան քրաւ, հասցաւ ի՞նչ կամօքը եղաւ ըսաց, վասն զի զարնօղ չըսուիսին չէր նայէր, հասցաւ

Ի՞նչ քին՝ որ զան չըպուխը կը-
 բանեցնէր. անոր համար ըսաւ,
 «Ինչպէս որ Իժ ուղեց նէ՝ անանկ
 եղաւ. Ի՞նչ կամքը օրհնած ըլլայ ? » :

10. Ուրեմն ամեն բանին մէջ՝
 որ բոլոր աշխարհիս երեսը կըլ-
 լայ, գուն աչքդ տնկէ Ի՞նչ կամ-
 քին վրայ : Ու քեզի ծանար ալ
 ու անտանելի երևան եղածնե-
 րը նէ, միտքդ գիր թէ քու ա-
 լելի աղէկութեդ համար ասոնք
 թող կուտայ Իժ, որ ամեն բա-
 նին մէջ իր զուկըներուն շահը
 կուղէ : Մի մտնար բժշկին օ-
 բինակը՝ որ հիւանդին աղէկուէր
 համար գեղը կուտայ : Աս մտ-
 քին վրայ հաստատ կենալը, ու
 միամիտ սրտով ՚ի գործ դնելը,
 բուն գերազանց սք կընէ զմար-
 գը. որովհետեւ սք հերոնխմասին
 ըսածին պէս՝ ասով կըլլայ Ի՞նչ
 հետ նոյն բանը ուղեւ կամ չու-
 ղել, ու ծայրագոյն բարիին հետ
 միանալ :

Խ Ո Ն Ա Ր Ը Ո Ւ Թ Ե Ա Ն
ԱՌԱՔԻՆ ՈՒԹՈՒՆԸ

1 . ՔԻՉ մարդ կայ որ սասցգ գիտնայ , թէ ինչ է խոնարհու- թիւնը . վասն զի կըշքփութեն զա- սի տկարութե կամ անճարա- կութե կամ ցած ու վար ըլլա- լու հետ :

2 . խոնարհութին է՝ ւոյ բանը ւոյ տալ , այսինքն զամմէն բարի բանը . և մեր բանը՝ մեզի , այսինքն ամմէն պակասութիւնը : Թէ որ շնորհքին հովը փչէ նէ , վեր կել- լամ : Թէ որ ան հովը դադրի նէ , վար կիսկնամ ինչւան գե- ւինը , անպիտան ցեխ կըդառ- նամ՝ անցւոր դարձւորին սա- քի տակը :

3 . Աճ ինչպէս յոնչուութե ամ մէն բանը դուրս հանեց նէ , նը- մանապէս կուզէ մեր ոնչուութե

ու տկարուն ճանաչմանքէն մեր
հոգեւոր շէնքին թէմէնները վեր
հանել: Աւստի նք բռնաւենդու-
րա կըսէր. « Բնաւ չեմ ցաւիր
խմ ոչինչ ըլլալուս վրայ, միայն
թէ ան ըլլայ ինձի ամէն բան »:

4. Ճշմարտախոնարհը մէկ պակ-
սուածի մը որ ինկնայ, իսկապէս
կըցաւի կըզղջայ, բայց չի շփո-
թիր. վասն զի չի զարմանար՝ թէ
բնուածք խեղճը խեղճ ըլլայ,
բուն տկարը տկար ըլլայ, արդէն
հիւանդը հիւանդ ըլլայ. մանա-
ւանդ շնորհակալ կըլլայ այ, որ
չի թողուց զինքը աւելի մենծ
պակսուածի ընելու: Ասոր հա-
մար նք կատարինէ գեներացին
պակսուածի մը ընկնալուն պէս՝
առանց շփոթելու կըսէր. « Իմ
պարտիզէս ասանկ խոս կըբուս-
նի »: Այնչափ հարկաւոր է աս
բանս ճանչնալը, որ սալէգեանին
բաժին պէս, « Պէտք է որ մեր
անկատարութեը համբերենք, որ
կատարելութիր ամի ձգենք. ա-

սանկ համբերութի ընելով խո-
նարհութի ալ կը վաստակինք ։

5. Վան որ խոնարհ ըլլալու հա-
մար շէն ուզեր իրենց մէկ աղէ-
կութիւնը կամ աղէկի յարմա-
րութիւն ճանչնալ : Բայց սբ թով-
մաս ասոր հակառակը կըսէ , թէ
պարգևը ճանչնալը պարգև աը-
ւողն ալ ճանչնալ ու երախտա-
գէտ ըլլալ կուտայ : Պէյկիւրը խա-
թըրը շատ անգամ ասկի ու սուղ
խուսկերու բեռ կը տանին վրա-
նին . բայց ինչ շահ . իրենք կը-
մընան միշտ նոյնպէս անբան
անասուն : Աւելի շնորհք ասնե-
լը աւելի պարտքի տակ կը ձգէ
զառնօղը :

6. Բնականաբար աւելի կուզ-
ւի փառք պատիւը՝ քան թէ
նախատինքը , գովեստը՝ քան թէ
անարգանքը : Ասիկակ մեղք մը
չէ , որովհետև ասանկ կըբերէ
բուն մարդուս բաղձանքը . միայն
թէ հերիք է որ փառքը որուն
կը վայլէ նէ , անոր գարձընենք ,

այսինքն ինչ, որուն պարգևն է՝
որ մեզ գովելի կրնէ, ուստի մեր
պարտքն ալ առ ձեռն կէտելնայ :

7. Իսկապէս խոնարհ եղողը ա-
ւելի սրտոտ ու կտրիճ ալ կըլ-
լայ : Որչափ իրմէն յոյսը կըկըտ-
րէ նէ, այնչափ ինչ վրայ յոյս
կըգնէ, ու անկից ուժ կառնէ,
ըսելով պողոս առաքելուն հետ.
« Ամէն քան կրնամ ընել անոր
ձեռքով որ ինձի ուժ տըւաւ » :
Ուստի կըցըցնէ նր թովմաս, թէ
մեծանձն ըլլալու պատճառ է
քրիստոնէական խոնարհութիւր :
Ով որ մենձ ու երևելի օգտակար
գործքերէն՝ ինչ կոչմանը կէօրէ
կըփախըրաինէ, խոնարհ չէ, հա-
պա վախկոտ ու թերեհաւատ :
Բայց աւելի ապահով նշանը՝ թէ
ձեռն մէկը կոչեր է, հնազանդու-
թիւնն է :

8. Որչափ աւելի առաջ երթա-
լով աղէկ գործքերու մէջ կըմըտ-
նանք նէ, այնչափ աւելի սնա-
փառութիւն վախնալու է : Ու-

րիչ հոգևոր մարազները մեղքով
կրնանին, իսկ սնափառութիւնը
առաքինութիւններով: Արու-
սեակ ըսած է՛ն վերի հրեշտա-
կը սնափառութենով եղաւ է՛ն
գարշեղին ու սոսկաղին գիւանց
մէջը: Ազէկ հիւնէրը սնափա-
ռութեան ձեռքէն ազատելու
այն խելացի մտածմունքն է՛ որ
անգագար կրնէր սալէզեան նր
Ֆրանչիսկոսը, թէ «Իմ ըրած
չարիքս՝ իսկապէս չար է, և սառ-
գապէս իմս է. իսկ գործած բա-
րիս՝ իսկապէս բարի չէ, ան ալ
պարզապէս իմս չէ »:

9. Խոնարհը դուրիշը չի քա-
մահրեր՝ մենծ մեղաւոր մալ ըլ-
լայ նէ: Մեղաւորը կրնայ գար-
ձի գալ, ու մենծ նր ըլլալ եր-
կինքը. մենք ալ կրնանք շիտակ
ճամբէ գուրս ելլալ, ու գժոխ-
քի գերի ըլլալ յաւիտեան: Յու-
գան մենծ առաքեալ էր, սո-
ղոսն ալ մենծ հալածօղ եկեղե-
ցւոյ. ետքը ինչ մենծ փոփոխու-

Թիւն եղաւ ասոր ալ՝ անոր ալ :

10. Արթուրն կեցիր որ սուա խոնարհութիւր ու ճշմարտաբարութեամբ չի շփոթեալ : ճշմարտախոնարհութիւր կը ջանայ ուրիշ առաքինութիւններն ալ զինքն ալ աւելի ծածկել : Ով որ կուզէ խոնարհ երևնալ նէ, երևելի հրապարաբ անիկակ է :

11. Այսու ամենայնիւ գովելի՝ երբեմն ալ հարկաւոր կը լայնացնայ արեւած շնորհքը ու շնորհքին աղէկ աղէկ պատուները յայտնելն երբոր ասանկ կուզէ այն փառքը, եկեղեցնայ օգուար, ու հոգիներուն շահը : Աս պատճառներով պօղոս առաքեալ յայտնեց իրեն եղած Իծային տեսիլքները, ու իր առաքելական մենծ մենծ աշխատանքները :

12. Աերջապէս աղէկ բռնէ ասոր գրքի ու սբց հարց խօսքերը . « Յանդգնութիւր անխելքութէ առաջ կուգայ, խոնարհութիւր խելացութէ . յանդգնութիւր ցած

մարդու բան է, իսկ խոնարհու-
թիւնը մեծահոգիներուն : Փա-
ռասէր ու աշխարհասէր մարդը
իր ախտիցը գերին է, իսկ խո-
նարհը՝ որ աւետարանին կը հե-
տևի, իր կրիցը տէրն է : Ով որ գի-
տէ խոնարհ ըլլալ աւետարանի
ճամբովը, ամմէն փիլիսոփանե-
րէն շատգէտ է, և քան զամմէն
մարդ կարիճ է : Հստակ մը չի-
կայ արքայութի գացող, խոնարհ
մը գժոխք գացող չիկայ :

ԺԲ

ԸՆՍԶԱՆԴՈՒԹԻՒՆ

1. Աս առաքինութիւն՝ որ սք-
հարք կանոն է կրսեն ամմէն բա-
րի գործքերուն, ամմէն խրատի
գլուխ սխտի սեպւի, ուստի ա-
զէկ ուշ գիր ըսելու խօսքերուս
աս բանիս վրայ :

2. Ով որ հնազանդ կըլլայ այ քա-
հանային, չէ թէ մարդու խօսքը

մտիկ կընէ, հասցա ԹՅ, որ իր
բերնովն ալ ըսաց. « Չեզ մտիկ
ընօղը՝ իս մտիկ կընէ » :

3. Սք փիլիսոսոս ներիին վճիռն
է. « Հնազանդ մը դատասար-
տուած չէ, անհնազանդ մը
փրկուած չէ » :

4. Սք բեռնարդոս ալ կըսէ.
« Ով որ իր խելքին ու մամաու-
քին տեղիք կուտայ հնազանդու-
թեան դէմ, անոր փորձող սա-
տանայ պէտքը չէ. ինքը իրեն սա-
տանան է » :

5. Վախնալ պէտքը չէ, թէ
մեր հոգևոր հարը խելացի ալ
ըլլայ՝ կրնայ սխալիլ, կամ մեզ
աղէկ չէ հասկըցեր, կամ մենք
մեր միտքը աղէկ չենք հասկը-
ցուցեր. վասն զի ասանկ խոր-
հուրդներ բոլոր հնազանդու-
թիւնը կաւրեն : Իսաչեան Ծր յով
հաննէսին ըսածին պէս, « Հո-
գևոր հորը խօսքին չհաւնիլը՝
հարարութիւն է ու հաւատքի
պակսութիւն » :

6. Բաւական չէ միայն դրոխ
 գործքով հնազանդութիւնը ընել,
 հասա կամքով ալ մտքով ալ,
 ուղեհալով ինչ որ հնազանդու-
 թիւնը կուզէ, ու հաւատալով
 ինչ որ հաւատալու արժանի կրտե-
 սէ հնազանդութիւնը: Աս կամ-
 քին ու մտքին հնազանդութե-
 նով կըլլայ բուն վարձքը առա-
 քինութե նք հնազանդութե:
 Այ հաճոյ չէ անխուրդանը՝ որ
 հոգւով և ճշմարտութե չի մա-
 տուցելիր:

7. Քու հնազանդութիւնդ ըլ-
 լայ, միամիտ սրտով, յօժար կա-
 մօք, անվախ, ու ընդհանուր-
 նախ, միամիտ, այսինքն խելք
 բանեցնելու չես. հասա առ միայն
 միտքդ դիր, թէ իմ պարտքս է
 հնազանդ ըլլալ. ք. յօժար կա-
 մօք, վասն զի Ի՞նչ կը հնազան-
 դիս. ք, անվախ, որովհետեւ Ի՞նչ
 խօսքը մտիկ ընողը չի կրնար
 սխալել. ք, ընդհանուր, վասն
 զի հնազանդութիւնը՝ ամեն

բանի պիտոր ըլլայ՝ մեղքէ 'ի
զատ :

8. Խոստովանահայրը ու հոգևոր հայրը՝ որուն պիտի ըլլայ քու հնազանդիլդ, նայէ որ ըլլայ՝ ինչպէս որ պէտք է. այսինքն սիրով ու գթով լեցուն, խիստ աղէկ, բան գիտցող, ու խոհեմ :

9. Աս ալ գիանաս որ, կրնաս մէկ քահանան քեզ խոստովանահայր ունենալ, մէկ ուրիշ մը նալ քեզի հոգևոր հայր : Շատ հոգիներուն վրակեցու էր սալէզեան նք Ֆրանչեսկոս իր խրատներովը ու թղթերովը, որ անոնց կարգաւորեալ խոստովանահայրը չէր ինքը : Ատիկակ կրսէ, թէ « հոգևոր հորդ բոլոր հոգիդ պիտոր բանաս, իսկ խոստովանահորդ մեղքերդ միայն » : Խոստովանահայր ըլլալու քիչ բան պէտք է. հոգևոր հայր ըլլալու շատ մենծ շնորհք պէտք է :

ՀԱՐՈՒՆԱԿ ՊԱՀԵԼ ԱՍ
ԽՐԱՏՆԵՐԸ

1. Ինչ խրատ որ ինչւան հիմա արւի նէ՝ իմ քովէս շարադրած քան մը շիկայ. հասլա բովանդակը քաղած է երևելի սուրբերուն ու եկեղեցնայ մեծամեծ վարդապետներուն խօսքերէն. ուստի ամէն կերպով ընդունելի պիտոր ըլլան : Աս ասանկ է նէ, կըմնայ որ դուն ալ բոլոր սրտանց հաւատալէն էտե նայիս որ գործքով ալ միշտ կատարես :

2. Թէ որ ուզենաս քու վրագ յարմարցընել ամէն հոգեւոր բանը՝ որ կըկարգաս կամ կըլսես քարոզներու մէջ, սրտի հանգարտութի դանալիք չունիս. մէկը աջ, մէկը ձախ քեզ կըքաշէ իր խօսքովը, սալէզեանին ըսածին պէս : Ըսածնին մէկ բան

է, բայց ըսողները շատ են ու զանազան: Կան որ սրակաս կրօնեանը ին երկան բացատրութի չընելով, ուրիշը՝ գործքով ընելիքը չըսելով, մէկը մէկալը անուշութիւն՝ գթութի, յստակութի, քիչ խօսքով շատ բան իմացնել չունենալով: Շատն ալ շատուորին հետ խօսելով՝ մէկ բանը կաննէ կանցնի մեծ ցընելով. ինչպէս մահացուցումը, սպաքը, ճգնութիւնը, ինչպէս պէտք է՝ ի գործ գրելի չի հասկըցնելով, ու հարկաւոր եղած անօրինմաւնիքը չի յիշելով, վասն զի շատ անգամ ատ բանը աղէկ յարմար կուգայ ամմէն մէկ անձին, բայց ասոր անոր չիգար:

3. Հապա դուն սրտուէ առաքինի քարոզիչները ու աղէկ գրեանքը. բայց գործքով ընելու կողմանէ քու հոգևոր հօրդ ու քեզ այ ճամբով խրատողին մըտիկ ըրէ:

4. Ասոր համար սալէ զեանը կը-

սէ, թէ տասը հազարէն մէկը
հոգեւոր հայր ու խրատիչ ընտրէ .
անկից էաւ պինդ կապուէ կե-
ցիր անոր արւած խորհուրդին ու
խրատին վրայ :

5 . Ասանկ հաստատուն կերպ
չի բռնես նէ, գրքերը ու քարոզ-
ները քեզ կը շփոթեն ու սրտիդ
հանգարտութիւր կորսնցել կու-
տան, և օգտելու տեղ զէն կը-
նեն . ինչու որ քեզի շնկած
բանն ալ վրագ կառնես :

6 . Ընդհանրապէս աչքիդ առ-
ջիւր ըլլայ նք փիլիսոսութեան ներքին
սովորական խօսքը, որ կըսէր՝
Թէ ան գրեանքը աւելի կըսի-
րեմ ու կըսպատուեմ, որոնց որ
գրողին անունը կըսկսի սէ տա-
ռով, այսինքն, Սէ ըլլայ նէ .
միայն թէ շատգէտ ալ ըլլայ .
ինչպէս որ սուրբերը աւելի լու-
սաւորւած են աստուծմէ :

7 . Աս խրատներս որ գուն պա-
հես նէ, կունենաս քեզի ասպա-
հով առաջնորդ մը ու սիրագ շէն

սրահօղ հոգևոր հայր մը՝ շէ թէ
 աս բաներս գրողը, հապա բուն
 սուրբերը, օգոստինոսը, թով
 մասը, փիլիպպոս ներին. և մա-
 նաւանդ Ֆրանչիսկոս սալէզեա-
 նը, որու վրայ ամմէնքը կրտեա-
 նան մենծ սրբութիւն, մենծ
 շատգէտութի, ու մենծ փորձ-
 առութիւն. որ աս իրեք բանս
 կրնեն զմէկը վարդապետ եկե-
 ղեցոյ, և սպահով առաջնորդ
 հոգիներու :

ՎԵՐԶ

